

CİHANNÜMA DERGİ

www.cihannuma.org | SAYI 7 | YAZ | 2021

İSRAİL SORUNU

Gündem

İsrail Sorununun
Değişen Niteliği

Dosya

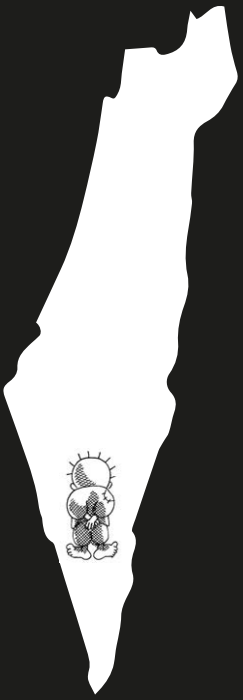
Çözüm
Mümkün mü?

Analiz

Uluslararası Kuruluşların
Güncel Bakışı

Söyleşi

Prof. Dr.
Numan Kurtulmuş

Sunuş

Dr. Ömer Faruk YELKENCİ

Genel Yayın Yönetmeni

Sorun İsrail sorunudur!

“İsrail Sorununun Değişen Niteliği” temalı 2021 Yaz sayımızda dergimize yazıları ile katkıda bulunan yazarlarımıza ve derginin bütün süreçlerinde emekleri geçen dostlarımızın her birine yürekten teşekkür ediyoruz. Genel dış politikamız çerçevesinde İsrail sorununu ele alan söyleşisi ile değerli görüşlerini bizlerle paylaşan Sayın Bakanımız Prof. Dr. Numan Kurtulmuş’a hususen teşekkürlerimizi arz ediyoruz.

CİHANNÜMA DERGİ

44
SÖYLEŞİ

**Prof. Dr. Numan
KURTULMUŞ**

AK Parti Genel Başkan Vekili
İstanbul Milletvekili

**Bugünler bizden sonraki
kuşaklar için bir milat olacak!**

78

DOSYA

**Doç.Dr. Eldar
HASANOĞLU**

**İsrail Sorununun Çözümü
Mümkün mü?**

Ortadoğu'nun kadim halklarından olan İbraniler, M.S. 70'te Romalılar tarafından -geride hiçbir Yahudi kalmayacak şekilde- anayurtlarından sürülmüşlerdi. Bu sürgünü Yahudiler Büyük Sürgün, uzak diyarlardaki yaşamlarını da Büyük Diaspora olarak görürler.

4

ANALİZ

Haydar ORUÇ

**İsrail Sorununa BM
ve Diğer Uluslararası
Kuruluşların
Güncel Yaklaşımları**

İsrail, bağımsızlığını ilan ettiği tarihten önce de başta Birleşmiş Milletler ve bağlı ajansları olmak üzere pek çok uluslararası kurum ve kuruluşun ajandasında önemli bir yer işgal etmiştir.

İçindekiler

22 **Fatma Zehra TOÇOĞLU**
İsrail Sorununda Sanatın Kullanımı: İmgenin Tezâhürleri

28 **Menderes KURT**
Doğu Akdeniz'in Bir Parçası Olarak İsrail Sorunu

35 **Yavuz Selim KURT**
Dijital İntifada

38 **Ahmet VEFA RENDEN**
Son Saldırılarında İsrail'in Ortaya Çıkan Güvenlik Zaafı

54 **Ahmet KIRGIN**
Halife Buyruğu ve Müslümanların % 1'i

58 **Dr. Necip Fazıl KURT**
ABD ve İngiltere'de İsrail'e Karşı Kamuoyunun Sesi Yükseliyor

66 **Merve BİRDANE**
Kınanamayan Mezalim, İsrail Sorunu ve Batılı Ülkelerin Tutumu

72 **Tuba Öztürk HOROZ**
İsrail'in Son Dönem Güncel Politik Meselelerinin İsrail Sorununa Etkileri

CIHANNÜMA DERGİ

Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği Adına İmtiyaz Sahibi
Mustafa ŞEN

Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Ömer Faruk YELKENCİ
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Veli TOLU

Editör
Özkan TEKİN

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Bayram Ali ERSOY
Prof. Dr. Mahmut BİLEN
Mustafa BOLAT
Hüseyin CERRAHOĞLU
Doç. Dr. Ebubekir CEYLAN

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Prof. Dr. Birol AKGÜN
Prof. Dr. Vatan KARAKAYA
Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
Dr. Hasan TAŞÇI
Erol ERDOĞAN
Şenel KIZILCA

Lojistik
Adnan ÇELİK

Dağıtım
Faruk YAKARYILMAZ

ISSN 2687-6647

Tasarım
Ceyhun AKGÜN
ben@ceyhunakgun.com

Hacı Bayram Mah. Haşimi (Kutlu) Sk. No. 12
Altındağ - ANKARA
info@cihannuma.org
www.cihannuma.org

Baskı: **USTA OFSET**
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. B Blok No. 382 Topkapı, Zeytinburnu İstanbul

İsrail Sorununa BM ve Diğer Uluslararası Kuruluşların Güncel Yaklaşımları

HAYDAR ORUÇ

ANALİZ

İSRAIL, bağımsızlığını ilan ettiği 14 Mayıs 1948 tarihinden önce de başta Birleşmiş Milletler ve bağlı ajansları olmak üzere pek çok uluslararası kurum ve kuruluşun ajandasında önemli bir yer işgal etmiştir. Zira II. Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni dünya düzeninin omurgasını oluşturan BM, en önemli sınavını da İsrail-Filistin çatışmasının çözümlenmesine yönelik faaliyetlerde vermek durumunda kalmıştır. Pek çok çatışma bölgesindeki arabuluculuk faaliyetleri sayesinde kısmi de olsa başarı yakalayan BM, söz konusu İsrail olduğunda ise bu performansının gerisinde kalmıştır.

BM'nin bu meseleye dahil olması, 1922'den itibaren bölgenin manda idaresini üstlenen İngiltere'nin süreci yönetememesi nedeniyle BM'ye başvurarak, sorunun çözümlenmesini talep etmesiyle başlamıştır. 1947 tarihinde kabul edilen "181 Sayılı Taksim Planı", günümüze kadar süregelen bu meselenin ortaya çıkmasına ve zaman içerisinde kemikleşmesinde merkezi bir rol oynamıştır.

Her ne kadar BM'nin İsrail sorunundaki pozisyonu genel olarak bir barışın sağlanmasına aracılık etmek olarak görülse de, hem haksız ve hukuksuz taksim planının kabul edilmesine göz yumulması hem de takip eden dönemde İsrail'in BM şartının aksine politikalarına rağmen ve de Filistinlilerin temsili olmadan üye devlet olarak kabul edilmesi sorunun artarak devam etmesine yol açmıştır. Dolayısıyla adeta sorunun bir parçası haline gelmiş olan BM'nin başlangıç ve güncel yaklaşımlarının sunulması, İsrail sorununun sefahatinin ortaya konulması bakımından önem taşımaktadır.

Ayrıca değişik biçimlerde ve farklı etki derecelerinde de olsa İsrail-Filistin çatışmasının ortaya çıkmasında veyahut bu çatışmanın çözümlenmesine yönelik girişimlerde karşımıza çıkan; Avrupa Birliği (AB), Arap Ligi, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Körfez İşbirliği Teşkilatı (KİT), Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) gibi uluslararası örgütlerle son zamanlarda İsrail hakkındaki raporuyla dikkat çeken İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) de güncel yaklaşımlarının sunulmasının meselelerin anlaşılmasında faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Bu sebeple öncelikle BM ve bağlı ajansların olmak üzere yukarıda zikredilen örgütlerin ve kuruluşların İsrail'e, İsrail-Filistin çatışmasına ve çatışmanın çözümlenmesine yönelik yaklaşımları bazı örnek olaylar ve kararlar üzerinden izah edilmeye çalışılacaktır. Böylelikle İsrail'in bu örgütler ve kuruluşlar nezdinde başlangıçta nasıl ele alındığı ve günümüze bu algıda nasıl bir değişiklik olduğunun ortaya konulması hedeflenmektedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) VE İSRAİL

İnsanlığın II. Dünya Savaşının sebep olduğu yıkım ve felaketleri tekrar yaşamaması için 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler, kuruluş amacı ve ilkelerine yer verilen anlaşmasının ilk maddesinde, uluslararası barış ve güvenliği korumak için yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır. "Tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek."¹ Barış ve güvenliğe dair bu kuvvetli atıfa rağmen Filistinlilerin topraklarını işgal etmiş ve bu topraklar üzerinde

Araplarla savaşa tutuşmuş olan İsrail'in, nasıl olup da BM'ye üye olarak kabul edildiği, cevabı en çok merak edilen sorulardan biridir.

¹ Birleşmiş Milletler şartının ilgili maddesi için bakınız; <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>

kendi devletini ilan etmiş olması sebebiyle bölgenin yerleşikleri olan Araplarla savaşa tutuşmuş olan İsrail'in, nasıl olup da BM'ye üye olarak kabul edildiği ise cevabı en çok merak edilen sorulardan biridir.

Bu soruya verilecek en önemli cevap kuşkusuz Batı'nın Holokost suçluluğu ve anti-semitizmle yaftalanmak korkusu olacaktır. Zira Avrupa'nın göbeğinde cereyan eden olaylarda altı milyona yakın Yahudinin katledilmesi hem Yahudilerin Filistin topraklarında bir devlet kurmalarına imkân vermiş hem de kurulan bu devletin yeni uluslararası sisteme yani BM'ye alınmasını mümkün hale getirmiştir.² Bunun yanı sıra İsrail'in 14 Mayıs 1948'de devletin ilanı olarak açıkladığı bağımsızlık bildirgesinde kullandığı dilin; demokrasi, özgürlük ve eşitlik ilkele-ri bakımından dönemin çok ilerisinde bulunması da bu süreçte etkili olmuştur. Bu haliyle hiç kimsenin karşı çıkamayacağı bilakis övgüyle bahsedeceği bu metin, İsrail'in BM'ye üye olmasının yolunu açmıştır.

Ayrıca o tarihlerde ortaya çıkan komünizm tehlikesi nedeniyle ABD'nin İsrail'i bölgede yakın bir müttefik ve hatta ileri karakol olarak görmesi, İsrail'in bir devlet olarak tanınmasını ve akabinde 23 Mart 1949'da da BM'ye kabul edilmesini kolaylaştırmıştır.³

**1975 yılında BM Genel Kurulunda
Siyonizm'in ırkçılık olduğuna dair
karar alınmıştır.**

Ancak İsrail'in 1956 Süveyş Krizi'ndeki saldırgan tutumu ve 1967 Altı Gün Savaşı sonrası BM şartının aksine Filistin topraklarındaki işgalini genişletmesi, işgal altındaki Filistinlilere yönelik yaygın insan hakları ihlallerinde bulunması ve yer yer savaş suçları işlemesi nedeniyle, BM nezdinde mevcut kendisine yönelik sempatinin ortadan kalkarak daha tepkisel yaklaşılmasına yol açmıştır. Bu tepkisellik, 1973 Yom Kippur Savaşı sonrası Arap ülkeleri tarafından başlatılan petrol ambargosu ve Bağlantısızlar Hareketinin etkisiyle Arap coğrafyasındaki ülkelerin ortak hareket etme motivasyonlarıyla birleşince; İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesini öngören 242 (1967) ve 338 (1973) sayılı kararlardan sonra 1975 yılında BM Genel Kurulunda siyonizmin ırkçılık olduğuna dair kararın alınmasına yol açmıştır.⁴ İsrail'in 1980 yılında uluslararası hukuka aykırı olarak Kudüs'ü ebedi başkent olarak ilan

² Holokost suçluluğu psikolojinin Batı'da ne kadar etkili olduğu ve bunun bir endüstri haline getirilerek bundan Yahudilerin nasıl fayda sağlandığına dair kaynaklar için bakınız; Norman G. Finkelstein, "The Holocaust Industry Reflections on The Exploitation Of Jewish Suffering", Verso, 2000 ve Michael Berenbaum, "After Tragedy and Triumph Essays in Modern Jewish Thought and the American Experience", Cambridge University Press, 1990

³ Yaron Salman, "The UN and Israel: From Confrontation to Participation", Strategic Assessment, Volume 23, No. 3, July 2020, pp.37-53

⁴ Konuyla ilgili olarak BM Genel Kurulunun 10 Kasım 1975 tarihli ve 3379 sayılı kararı için bakınız; <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/761C1063530766A7052566A2005B74D1>

etmesi üzerine bu kararı yok sayan 478 (1980) sayılı karar da BM'nin İsrail'e karşı tutumunu göstermesi bakımından önemlidir.

Bu dönem içerisinde BM'de İsrail aleyhine alınan muhtelif kararlarla birlikte, Filistinlilerin kendi kaderlerini tayin hakkını kullanarak bağımsız ve özgür bir devlet kurabilmelerini ve yerlerinden edildikleri topraklarına geri dönmelerinin sağlanması için Genel Kurul'un 10 Kasım 1975 tarihli ve 3376 sayılı kararı gereğince, Filistin Halkının Vazgeçilmez Haklarının Kullanılması Komitesi (CEIRPP) kurulmuştur.⁵ Bu komite 1991 yılındaki Madrid Konferansı ile başlayıp 1993'de Oslo'da imzalanan Prensipler Anlaşmasını memnuniyetle karşılamış ve Oslo Barış süreci olarak isimlendirilen dönemde önemli katkılar sağlamıştır. Ancak İsrail'in bu anlaşmayla belirlenen geçiş süreci sonunda ulaşılmaması planlanan nihai statünün belirlenmesine yönelik anlaşmadan imtina etmesi üzerine 2002 yılında; Ortadoğu'daki barış süreçlerini müzakere etmek, Filistinlilerin kendi devletlerini kurması ve kurulacak bu devletin ekonomik kalkınması ile kurumsallaşmasını sağlamak üzere; BM, AB, ABD ve Rusya'dan oluşan Ortadoğu Dörtlüsü (Middle East Quartet) teşekkül ettirilmiştir. BM Genel Sekreteri, iki devletli çözüm planı olarak isimlendirilen bu sürecin yol haritasını açıklamış ve bu süreci yönetmek üzere ilk özel temsilci görevlendirmesini yapmıştır (Ortadoğu Barış Süreci Özel Koordinatörü, (UNSCO)).⁶

Ortadoğu Dörtlüsü'nün kurulmasıyla BM İsrail üzerindeki denetimini daha da kurumsallaştırmış olup özellikle Güvenlik Konseyi'nin İsrail ile ilgili aldığı kararların takibi bu yapı tarafından yerine getirilmiştir. Bu kapsamda; İsrail'in işgal altındaki Doğu Kudüs ve Batı Şeria sınırlarına duvar inşa etmesinin kınanması (ES-10/13), 2006'daki Hizbullah Savaşı'nda ateşkes sağlanması (1701) ve 2016 yılında İsrail'in mevcut BM kararlarına rağmen yeni Yahudi yerleşim yerlerinin derhal sonlandırılmasına yönelik (2334) kararlar BM'nin Ortadoğu barış sürecini yürütmesi için atadığı özel temsilci ve ekibi tarafından yönetilmiştir. Bahse konu temsilciler eliyle yürütülen süreçlerin genellikle İsrail'in uygulamalarından dolayı eleştirildiği veya kınandığı ancak bir türlü yaptırıma maruz bırakılmadığı görülmüştür. Bunlara ilave olarak dönemin ABD başkanı Trump'ın 6 Aralık 2017 tarihinde açıkladığı illegal Kudüs

Temsilciler eliyle yürütülen süreçlerde genellikle İsrail'in uygulamalarından dolayı eleştirildiği veya kınandığı ancak bir türlü yaptırıma maruz bırakılmadığı görülmüştür.

⁵ Komiteyle ilgili detaylı bilgi için bakınız; <https://www.un.org/unispal/committee/>

⁶ Ortadoğu Dörtlüsü hakkında detaylı bilgi için bakınız; <https://unsco.unmissions.org/mideast-quartet>

kararının da yok sayılmasına yönelik Genel Kurul'un 19 Aralık 2017 tarihinde aldığı (ES-10/L.22) karar da BM'nin İsrail karşısındaki tutumunu pekiştirmesi bakımından önemlidir. Zira bu olayda konu Güvenlik Konseyi gündemine getirilmiş ancak her zamanki gibi ABD'nin vetosuyla karşılaşılmaması nedeniyle Genel Kurul acil toplantıya çağrılarak, 128 kabul ve 9 ret oyuyla yukarıda bahsedilen karar alınmıştır.

BM'nin İsrail ile ilgili olarak Genel Kurul veya Güvenlik Konseyi marifetiyle ortaya koyduğu tutum ve uygulamaların haricinde; İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO), Yakın Doğu Filistinlilere Yardım ve İş Ajansı (UNRWA) ve İnsani Yardım Koordinasyon Bürosu (OCHA) gibi bağlı ajansların da İsrail sorunu konusunda almış oldukları kararlar mevcuttur. Genel olarak BM'nin tutumuyla paralellik arz eden bu karar ve uygulamalardan kısaca bahsedilecektir.

a. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR)

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği başta İsrail'in işgal altında tuttuğu Filistin toprakları olmak üzere İsrail'in değişik yerlerindeki ofisleri aracılığıyla, İsrail'in uluslararası anlaşmalardan ve hukuktan kaynaklanan sorumluluklarını denetlemekte ve Filistinlilerin maruz kaldıkları insan hakları ihlallerini raporlamaktadır. Bu kapsamda İsrailli, Filistinli veya üçüncü ülkeler adına faaliyet gösteren pek çok sivil toplum kuruluşu ile işbirliği yapmaktadır.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin son zamanlardaki en etkili icraatı İsrail'in işgal altında tuttuğu Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan bölgelerinde illegal olarak faaliyet gösteren şirketlerin yer aldığı bir kara liste hazırlaması olmuştur. Bu kapsamda sahadan gelen bilgiler doğrultusunda hazırlanan raporlar, yaptırım uygulanması için BM İnsan Hakları Konseyi'ne iletilmiş olup, konseydeki görüşmelerin ardından kabul edilen 20 Nisan 2016 tarihli ve HRC/RES/31/36 sayılı kararda şikâyete konu şirketlerin araştırılmasına ve tespit edilecek şirketlerin yayınlanacak kara listede yer alarak, yaptırıma tabi tutulmasına karar verilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Konsey, 12 Şubat 2020 tarihinde aldığı HRC/43/71 sayılı karar ile 112 şirketi kara listeye aldığını açıklamıştır.

Bir diğer dikkat çekici gelişme ise 30 Mart 2018'de Gazze'deki Filistinliler tarafından başlatılan Büyük Dönüş Yürüyüşü'ne İsrail askerlerinin orantısız güç kullanarak karşılık vermesi ve bu esnada aralarında

İnsan Hakları Konseyi'nin aleyhinde almış olduğu kararlara tepki gösteren İsrail, bu kararların yanlı olduğunu ileri sürerek Konsey'den çekilmiştir.

gazeteciler, sağlık görevlileri, engelliler ile kadın ve çocukların da bulunduğu yüzlerce Filistinlinin ldrlmesi veya yaralanması olaylarını araştırmak için bağımsız bir komisyon kurulmasına karar verilmesi olmuştur. İlgili komisyonun 25 şubat 2019 tarihli raporuna istinaden yapılan değerlendirme sonucunda Konsey, 18 Mart 2019 tarihli ve HRC/40/CRP.2 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu kararda İsrail'in sivilleri koruma sorumluluğunu yerine getirmediği ve orantısız g kullanarak korumalı statüdeki kişilerin ölümlerine yol açtığı, İsrail ordusunun ilgililer hakkında gerekli soruşturmayı yapmadığı ve İsrail yargısının da bu konuda etkin soruşturma ve yargılama yapmadığı tespit edilmiştir. Sorumlular hakkında gerekli yargılamaların yapılması için İsrail makamlarına çağrıda bulunulan kararda ayrıca bazı fiillerin savaş suçu ve insanlığa karşı suç niteliğinde olması nedeniyle Uluslararası Ceza Mahkemesinin yetkili olduğu belirtilmiş ve Filistin yönetiminin bu konuda başvuru hakkı olduğu vurgulanmıştır.

İnsan Hakları Konseyi'nin aleyhinde almış olduğu kararlara tepki gösteren İsrail, bu kararların yanlı olduğunu ileri sürerek Konsey'i politize olmakla suçlamış ve Konsey'den çekilmiştir. İsrail'in talebi zerine ABD yönetimi de Konsey'i bu karar nedeniyle eleştirerek, Konsey'den çekildiğini ve bundan sonra Konseyi fonlamayacağını açıklamıştır.⁷ Konsey bu tepkilere rağmen çalışmalarına ara vermemiş ve İsrail'in insan haklarını raporlamaya ve imkânları dhilinde yaptırım uygulanması için kararlar almaya devam etmiştir.

b. BM Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO)

UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası Komitesinin 13 Ekim 2016 tarihindeki toplantısında 24'e karşı 6 oyla kabul ettiği 200 EX/25 sayılı kararda, Kudüs'n eski şehir bölümünde bulunan Mescid-i Aksa bölgesinin Yahudilikle bir bağı olmadığı ve bu bölgenin Müslümanların kutsal meknları olduğuna hükmedilmesi ve İsrail'in Mescid-i Aksa'nın altında sürdürdüğü izinsiz kazıların derhal sonlandırılmasının talep edilmesi zerine İsrail ile UNESCO arasında kriz çıkmıştır. İsrail'in tarih anlatısında önemli bir yer tutan kutsal tapınak efsanesini yok sayan bu karar İsrail'de büyük tepkiyle karşılanmıştır. UNESCO'yu yanlı ve anti-semitist olmakla suçlayan İsrail, bu ajanstan ayrılarak alınan kararları tanımayacağını ve faaliyetlerine izin vermeyeceğini açıklamıştır.⁸ 31 Aralık 2018'den geçerli olarak UNESCO'dan ayrılan İsrail, UNESCO'nun

⁷ Times of Israel, "Israel welcomes 'courageous' US pullout from UN Human Rights Council", 20 Haziran 2018

⁸ Jerusalem Post, "UNESCO votes: No connection between Temple Mount and Judaism", 13 Ekim 2016

bahse konu kararını iptal etmeye veya en azından yumuşatmaya çalışsa da bunu başaramamıştır. UNESCO üzerinde baskı kurmak için ABD de, İsrail'e karşı tutumu gerekçe göstererek UNESCO'dan ayrılmış ve sağladığı fonları kesmiştir.⁹ ABD'nin baskısına ve kurumdaki üst yönetici değişikliğine rağmen UNESCO'nun pozisyonunda bir değişiklik olmamış ve ilgili komite kararının arkasında durmuştur.

c. Yakın Doğu Filistinlilere Yardım ve İş Ajansı (UNRWA)

Filistinlilere Yardım Ajansı olarak da isimlendirilen UNRWA, 1948 Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra İsrail'in Filistin topraklarını işgali nedeniyle yerlerinden edilen yaklaşık 700 bin Filistinlinin, yeniden kendi topraklarına dönene kadar bazı komşu ülkelerde (Ürdün, Lübnan ve Suriye) veya Filistin topraklarında kurulan muhtelif kamplarda barındırılarak; eğitim, sağlık, iş ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla BM Genel Kurulu'nun 8 Aralık 1949 tarihli ve 302 sayılı kararıyla kurulmuştur. Günümüzde Gazze, Batı Şeria, Ürdün, Lübnan ve Suriye'de konuşlandırılmış 58 kampta yaklaşık 5,5 milyon Filistinliye hizmet veren UNRWA, özellikle son birkaç yıldır İsrail'in hedef tahtasına oturulmuştur.

İsrail'in UNRWA karşıtlığının temelinde zaten BM'nin mülteciler için kurulan (1950) Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi bir kurumunu varken UNRWA'ya gerek olmadığı iddiası bulunmaktadır. Bunun yanı sıra UNRWA'nın görev tanımının dışına çıkarak; özellikle Gazze'deki tesislerinde Hamas üyelerini sakladığı, okullarında İsrail'i düşmanlaştıran bir müfredata izin verdiği ve kendisine aktarılan fonların bazılarını uygunsuz bir şekilde Filistinlilere aktardığı şeklinde ithamlar da bulunmaktadır.¹⁰ Bu iddiaların hiçbiri kanıtlanamamış olmakla birlikte, Trump döneminde ABD'nin UNRWA'a aktarılan yardımları kesmesi nedeniyle kaynaklarının 1/3'ünün kaybeden kurum, büyük bir ekonomik problem yaşamasına rağmen bazı Arap ve Avrupa devletlerinin ilave yardımlarıyla hizmetlerini sürdürebilmiştir.

Hakkındaki asılsız iddialar nedeniyle sık sık kendisini savunmak durumunda kalan UNRWA, özellikle İsrail'in 2009, 2014 ve 2021'deki Gazze saldırılarında tesislerinin hedef alınması nedeniyle İsrail'e karşı tepki göstermiştir. 2009'daki saldırıda, yerleri İsrail tarafından bilinmesine rağmen Gazze'deki pek çoğu okul olan 53 UNRWA tesisinin zarar görmesi üzerine bizzat dönemin BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon

⁹ ABD Dışişleri Bakanlığı, "The United States Withdraws From", 12 Ekim 2017, UNESCO <https://web.archive.org/web/20190408053146/https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2017/10/274748.htm>

¹⁰ Al Jazeera, "What is behind Israel's targeting of prominent buildings in Gaza?", 19 Mayıs 2021

Gazze'yi ziyaret etmiş ve ardından bir açıklama yaparak olayın soruşturulması ve sorumlular hakkında işlem yapılmasını talep etmiştir.¹¹ İsrail'in 2014'deki Gazze saldırılarında da UNRWA tesislerinin hedef alınması ve hem UNRWA personelinin hem de buralara sığınmak zorunda kalan Gazzelilerin zarar görmesi üzerine bir açıklama yapan dönemin UNRWA direktörü Pierre Krähenbühl, İsrail'i kınayarak uluslararası hukuka uymaya çağırmıştır.¹² Kudüs'ün Şeyh Cerrah mahallesindeki bazı Filistinlilerin evlerinin tahliye edilmesine yönelik mahkeme kararı nedeniyle başlayan protestolar sonrası İsrail'in illegal bir şekilde Mescid-i Aksa'ya müdahale etmesine Hamas'ın Gazze'den roketlerle karşılık vermesi üzerine 10 Mayıs 2021'de başlayan son Gazze saldırısı sonrası bölgeyi ziyaret eden UNRWA direktörü Philippe Lazzarini, 27 Mayıs'ta BM Güvenlik Konseyi'nde bir konuşma yaparak konseyi mevcut durumla ilgili bilgilendirmiştir. Konuşmasında İsrail'in Şeyh Cerrah mahallesindeki hukuksuz tahliyelerinden ve insan hakları ihlallerinden bahseden Lazzarini, ayrıca İsrail'in Gazze saldırılarında UNRWA tesislerini de hedef aldığını belirterek, Konsey'den bu konuda gerekli adımları atmasını ve İsrail'in uluslararası hukuka riayet etmesinin sağlanmasını talep etmiştir.¹³

OCHA, İsrail'in yıllara sari olarak yıktığı evleri, hukuksuz tutuklama ve alıkoymalarını, insan hakları ihlallerini periyodik olarak raporlamakta ve kamuoyunu bilgilendirmek için bunları yayınlamaktadır.

d. İnsani Yardım Koordinasyon Bürosu (OCHA)

1998 yılında BM'nin İnsani Yardım İşleri Departmanı'nın adı İnsani Yardım Koordinasyon Bürosu (OCHA) olarak değiştirilmiş ve 2002 yılında tesis edilen UNSCO ile koordineli olarak işgal altındaki Filistin topraklarında gerekli izleme/raporlama işlemleriyle insani yardım faaliyetlerini yürütmek üzere bölgede konuşlanmıştır. Bu tarihten itibaren başta Gazze olmak üzere doğu Kudüs ve Batı Şeria'nın bazı şehirlerindeki ofisleri aracılığıyla İsrail'in BM kararları ve diğer uluslararası hukuk kararları aleyhine uygulamalarını takip etmeye ve tespit ettiği olayları Güvenlik Konseyi'ne sunulmak üzere özel koordinatöre raporlamaya devam etmektedir. Ayrıca BM'nin bölgeye yönelik insani yardımlarını da koordine etmekte ve hak sahiplerine ulaştırmaya çalışmaktadır.

¹¹ İlgili açıklama için bakınız; <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/attacks-against-un-gaza-must-be-investigated>

¹² İlgili açıklama için bakınız; <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/unrwa-strongly-condemns-israeli-shelling-its-school-gaza-serious>

¹³ İlgili konuşma metni için bakınız; <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/commissioner-general-statement-united-nations-security-council>

Yukarıda bahsedilen görevleri nedeniyle sık sık İsrail güvenlik güçlerinin engellemeleriyle karşılaşan OCHA, tüm zorluklara rağmen sahadaki çalışmalarını sayesinde İsrail'in hukuksuzluğunu gözler önüne sermeyi sürdürmektedir. Bu kapsamda; İsrail'in yıllara sari olarak yıktığı evleri¹⁴, hukuksuz tutuklama ve alıkoymalarını, insan hakları ihlallerini periyodik olarak raporlamakta ve kamuoyunu bilgilendirmek için bunları yayınlamaktadır.¹⁵

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) VE İSRAİL

AB, BM'den sonra İsrail-Filistin çatışmasında söz sahibi olan en etkili uluslararası teşekküllerden birisi olup, ABD'den sonra İsrail'in ikinci büyük ticaret ortağıdır. BM'de olduğu gibi AB'nin ilk dönemlerinde de İsrail'e karşı bir sempati olsa da zamanla İsrail'in kural tanımaz uygulamaları nedeniyle bu sempati yerini eleştirel bir duruşa bırakmıştır. İsrail'in 1980 yılında Kudüs'ü ebedi başkent olarak ilan etmesi üzerine Venedik'te toplanan dokuz ülke 13 Haziran 1980 tarihli Venedik Zirvesi Deklarasyonu'nu yayınlamıştır. AB ülkeleri bu deklarasyonda; İsrail'in Kudüs kararını kabul etmediklerini, Filistinlilerin kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması gerektiğini ve İsrail'in BM kararlarına uygun olarak işgali sonlandırması gerektiğini açıklamışlardır.¹⁶ İsrail tarafından Filistin yanlısı olarak görülen bu deklarasyonun gereği yerine getirilmemiş ve AB ile İsrail arasındaki uzun erimli soğukluk başlamıştır. Bu sürecin devamında 2002 yılında Ortadoğu Dörtlüsüne dâhil edilen AB o tarihten itibaren iki devletli çözüme ulaşılması için çaba sarf etmiştir.

AB, çatışmanın barışçıl bir şekilde çözümlenmesi için taraflara eşit bir şekilde yaklaşmaya gayret etse de, özellikle İsrail'in BM kararlarına ve uluslararası insancıl hukuka aykırı şekilde sürdürdüğü işgale ve insan hakları ihlallerine her fırsatta karşı çıkmıştır. Topluluk içerisinde bazı ülkelerin İsrail ile görece daha yakın ve çok katmanlı ilişkileri bulunsa da, birlik olarak alınan kararlarda genel olarak İsrail'e karşı eleştirel bir yaklaşım bulunduğu görülmektedir.¹⁷

¹⁴ İsrail'in illegal olarak yıktığı evlere ve yerlerinden edilen Filistinlilere dair havi raporlara erişmek için bakınız; <https://www.ochaopt.org/data/demolition> ; <https://www.ochaopt.org/content/record-number-demolitions-including-self-demolitions-east-jerusalem-april-2019>

¹⁵ İsrail'in 10-21 Mayıs 2021 tarihleri arasındaki Gazze saldırısı sonrası tespit edilen bulgulara dair rapora erişmek için bakınız; <https://www.ochaopt.org/content/response-escalation-opt-situation-report-no-1-21-27-may-2021>

¹⁶ Venedik Deklarasyonu hakkında detaylı bilgi için bakınız; https://eeas.europa.eu/archives/docs/mepp/docs/venice_declaration_1980_en.pdf

¹⁷ Eyal Ronen ve Nimrod Goren, "Divisive Policies Israel's Foreign Policy towards the EU and its Member States" içinde Divided and Divisive Europeans, Israel and Israeli-Palestinian Peacemaking, ed. Muriel Asseburg ve Nimrod Goren, Mitvim, Mayıs 2019, ss.21-35

OCHA, İsrail'in yıllara sari olarak yıktığı evleri, hukuksuz tutuklama ve alıkoymalarını, insan hakları ihlallerini periyodik olarak raporlamakta ve kamuoyunu bilgilendirmek için bunları yayınlamaktadır.

Ancak İsrail'in ABD ile geliştirdiği özel ilişkinin bazı AB ülkeleri üzerindeki etkisi sebebiyle, İsrail'i eleştiren fakat ihlaller nedeniyle bir yaptırıma maruz bırakmayan bir politika izlendiğini de söylemek mümkündür. Bu politikanın en somut göstergesi ise 2006 yılında yapılan Filistin seçimlerinde Hamas'ın Gazze'de seçimleri kazanıp hükümet olmasını kabul etmeyen İsrail'in 2007 yılından beri sürdürdüğü Gazze ablukasına verilen zımni destek ve Hamas'ın İsrail'in talepleri doğrultusunda AB tarafından terör örgütü olarak kabul edilmesidir.¹⁸ Buna mukabil Filistin'in BM'deki temsilini destekleyen AB ülkeleri, 2012 yılında Filistin'in "üye olmayan gözlemci devlet" statüsününün BM'deki oylamasında kararsızlık göstermişlerdir.¹⁹

Buna mukabil İsrail'in hem yürürlükteki BM kararları hem de Cenevre Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalarla yasaklanmış olmasına rağmen işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında açtığı yerleşim yerlerine tepki olarak, buralarda üretilerek AB ülkelerine gönderilen ürünlere "yerleşim yerlerinde üretilmiştir" şeklinde etiket basılması zorunluluğu getirilmiştir.²⁰ Bu uygulamanın İsrail ürünlerine karşı haksız rekabet yaratacağı ve Avrupalı tüketiciler üzerinde İsrail hakkında olumsuz bir etki yapacağını ileri süren İsrail uygulamanın iptali için Avrupa Adalet Divanına başvurmuştur. Ancak mahkeme yapılan değerlendirme sonunda etiket zorunluluğunun yerinde olduğuna hükmetmiş ve tüm üye ülkelere bu uygulamanın yerine getirilmesini tavsiye etmiştir.²¹

AB, Trump'ın genel olarak Ortadoğu'ya barış getirmek ve özel olarak da İsrail-Filistin çatışmasını çözme iddiasıyla ortaya attığı ve 20 Ocak 2020 tarihinde açıklanan sözde Yüzyılın Planı'na mesafeli yaklaşarak, planda iki devletli çözümü imkânsız hale getirecek maddeler olduğu gerekçesiyle tam destek vermemiştir.²² Bununla yetinmeyen AB, İsrail hükümetinin açıkladığı işgal altındaki Batı Şeria topraklarını ilhak planına da sert tepki göstererek, İsrail hükümetini bu planın hayata geçirilmemesi, aksi takdirde İsrail'e karşı yaptırım uygulanacağı şeklinde uyarmıştır.²³

¹⁸ " Hamas declared a terrorist organisation by the European Court of Justice", Independent, 26 Temmuz 2017

¹⁹ Pekka Hakala, "Palestine's bid for UN observer state status advances despite EU hesitation", European Parliament Directorate-General for External Policies Policy Department, DG EXPO/B/PolDep/Note/2012_330, PE 491.459, 20 Kasım 2012

²⁰ Avrupa Konseyi'nin ilgili kararı için bakınız; <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/01/18/fac-conclusions-mepp/>

²¹ "EU court rules goods from Israeli settlements must be labelled", Reuters, 12 Kasım 2019

²² AB'nin dış ilişkiler Yüksek Komiseri Josep Borrell'in konu hakkındaki açıklaması için bakınız; <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/01/28/declaration-by-the-high-representative-josep-borrell-on-behalf-of-the-eu-on-the-middle-east-peace-process/>

²³ "France pushing for tough EU response to any West Bank annexation: diplomats", Reuters, 11 Mayıs 2020

Nükleer Anlaşma ile İran'ın nükleer silah yapma kapasitesine erişeceğini ileri süren İsrail, bunu kendisi için varoluşsal bir tehdit olarak algılamakta ve bu konuyu kırmızı çizgisi olarak görmektedir.

AB ile İsrail arasındaki en önemli anlaşmazlıklardan biri de BM'nin beş daimi üyesi ve Almanya (P5+1) ile İran arasında 2015 yılında imzalanan nükleer anlaşmadır. Ortak Kapsamlı Eylem Planı (JCPOA) olarak da isimlendirilen bu anlaşmaya başından beri karşı çıkan İsrail, tüm çabalarına rağmen Obama'yı kararından vazgeçirememiş ancak Trump'ın başkan seçilmesinden sonra yapmış olduğu yoğun lobi sayesinde ABD'nin 8 Haziran 2018'de anlaşmadan çekilmesini sağlamıştır. ABD'nin tek taraflı olarak çıkmasından sonra uygulanma imkânı kalmayan anlaşmaya bağlı kaldıklarını açıklayan AB ülkeleri (İngiltere, Fransa ve Almanya), İran'ın da anlaşmaya bağlı kalması için uğraş vermişlerdir. Nükleer Anlaşma ile İran'ın nükleer silah yapma kapasitesine erişeceğini ileri süren İsrail, bunu kendisi için varoluşsal bir tehdit olarak algılamakta ve bu konuyu kırmızı çizgisi olarak görmektedir. Ancak AB ülkeleri bu anlaşmayı, İran'ı uluslararası sisteme entegre edecek yegane fırsat olarak görmekte ve bu anlaşmadan dolayı doğabilecek ekonomik fırsatları kaçırmak istememektedirler. Bu sebeple İsrail'in İran'a yönelik bir saldırı olasılığından rahatsız olmakta ve İsrail'i anlaşmayı sabote etmeye çalışmaktan vazgeçirmeye çalışmaktadırlar.²⁴

AB ile İsrail arasındaki bu gergin ajandaya rağmen özellikle Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon kaynakların Avrupa'ya transfer edilerek, enerjide Rusya'ya bağımlı olan kıta için kaynak çeşitliliği artırılması konusunda yakın bir işbirliği bulunmaktadır. Bölgede faaliyet gösteren Avrupalı enerji şirketlerinin yanı sıra AB'nin ilgili kurumları da bölgeden Avrupa'ya uzanacak bir boru hattının yapılmasını da desteklemektedir. AB, bu kapsamda İsrail'in öncülüğünde ve bazı bölge ülkelerinin katılımıyla kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu'na destek vermiş olup, forumun kuruluşundan itibaren içinde yer alan iki AB üyesi Yunanistan ve GKRY'nin yanı sıra daha sonra Fransa'nın da katılımıyla, forumda kuvvetli bir şekilde temsil edilmeye başlamıştır.²⁵ AB enerji konusunu İsrail ile ilgili diğer konulardan ayrı tutmaya çalışmakta ve özellikle İsrail'e yönelik insan hakları ihlalleri kaynaklı olumsuz tavrının enerji işbirliğini etkilememesine gayret etmektedir.

²⁴ Hugh Lovatt, "Engage and persuade: How the E3 should deal with Israel on Iran", ECFR.EU, 15 Şubat 2021

²⁵ Nimrod Goren, Eyal Ronen ve Emir Bayburt, "Israel, the EU, and the Mediterranean: Understanding the Perceptions of Israeli Elite Actors", içinde The Remaking of the Euro-Mediterranean Vision Challenging Eurocentrism with Local Perceptions in the Middle East and North Africa, ed. Aybars Görgülü ve Gülşah Dark Kahyaoğlu, Peter Lang AG, 2019, ss.171-207

ARAP LİĞİ, İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI İLE KÖRFEZ İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI VE İSRAİL

a. Arap Ligi/Birliği

Bağımsız bir Filistin devleti kurulması mottosuyla 1944 yılında yayınlanan İskenderiye Protokolünün ardından 1945'te altı devletle kurulan Arap Ligi, taksim planına ve İsrail'in kuruluşuna itiraz etmiş ve Arap-İsrail savaşlarında aktif rol oynamıştır. İsrail'in yayılmasına engel olamayan Arap Ligi, Filistin Kurtuluş Hareketinin kurulmasına öncülük etmiş ve Filistinlilerin kendi devletlerini kurabilmeleri için her türlü siyasal ve ekonomik desteği sağlamıştır. 1967 Savaşı'ndan sonra toplanan Hartum Konferansı'nda " İsrail'le barış yok, İsrail'i tanıma yok, onunla müzakere yok" şiarıyla bir karar alınmış²⁶ ve İsrail karşıtlığı Arap milliyetçiliğinin bir meselesi yapmak ulusal görev addedilmiştir.²⁷

1973'teki petrol ambargosunda da etkin olan Arap Ligi, bu tarihten itibaren Arap milliyetçiliğinin etkisinin azalmasından sonra üyelerinin arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle etkisini ve kolektif gücünü yitirmiştir. ABD'nin arabuluculuğuyla 1979'de İsrail ile Mısır arasında imzalanan barış anlaşması birliğin yaşadığı en sarsıcı gelişme olmuştur. Böylelikle surda bir gedik açılmış ve zamanla bu gedik genişleyerek bugünkü haline gelmiştir. 1990'da Saddam liderliğindeki Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle 1991'de Birinci Körfez Harekatını gerçekleştiren ABD, kurtarıcı olarak bölgeye konuşlanmıştır. Bu süreçte Saddam'ı destekleyen Filistin, birliğin desteğinden mahrum kalmıştır. Yine de İsrail ile Filistin arasındaki Oslo Anlaşmalarına da destek veren birlik, 1994'te Ürdün'ün de İsrail ile barış anlaşması imzalamasından sonra başlangıç motivasyonundan tamamen uzaklaşmıştır.

2002 yılında Suudi Arabistan kralı II. Abdullah'ın sunduğu Arap Barış Planı ise, artık İsrail'in bazı şartları kabul etmesi halinde tanınabilecek kıvama geldiğini göstermiştir. 2003'te ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle bölgedeki kaosun fitili ateşlenmiş ve 2010'da başlayan Arap Baharı da bu sürecin sonunda gelmiştir. Arap Baharıyla birlikte bölgede başlayan dönüşümler Sunni Arap devletlerini İsrail ile daha da yakınlaştırmış ve dünün düşman kardeşleri, yükselen İran tehdidi karşısında aynı eksende yer alır hale gelmişlerdir.²⁸ Ancak asıl dönüşüm Trump

²⁶ Mohammad-Mahmoud Ould Mohamedou, "Arab agency and the UN project: the League of Arab States between universality and regionalism", Third World Quarterly, 2016, 37:7, 1219-1233

²⁷ Jonathan Masters ve Mohammed Aly Sergie, "The Arab League", 19 Şubat 2020, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/backgrounder/arab-league>

²⁸ Martin Beck, "The Arab League: A New Policy Approach in the Making?", News Analysis of SDU's Resource Center on Middle East Studies, Nisan 2013, <http://static.sdu.dk/mediafiles//E/4/3/%7BF43B7F61-D629-4378-BBE0-9F6450510585%7DDB 0413.pdf>

Arap Baharıyla birlikte bölgede başlayan dönüşümler Sunni Arap devletlerini İsrail ile daha da yakınlaştırmış ve dünün düşman kardeşleri, yükselen İran tehdidi karşısında aynı eksende yer alır hale gelmişlerdir

*İslam İşbirliği Teşkilatı
57 üyesiyle, BM'den
sonra en fazla üyesi olan
uluslararası
örgüt durumundadır*

döneminde yaşanmış ve Irak, Suriye, Mısır, Libya, Yemen, Tunus ve Cezayir'deki yönetim değişikliklerinden dersler çıkararak Körfez ülkeleri, yönetimlerini sürdürebilmek için ABD'ye yaslanmaya çalışmışlar ve bunun için de İsrail ile yakın ilişkiler tesis etmişlerdir. İsrail ile kurulan ilişkilerin bir sonucu olarak Filistin davasından uzaklaşan bu ülkeler, Filistin yönetimini ve yakın komşularını da Trump'ın sözde barış planını kabul etmeye zorlayarak, bundan kendilerine fayda sağlamaya çalışmışlardır.²⁹

Yukarıda bahsedilen gelişmeler Arap Ligi'nin hüviyetinin geri dönüşmez olarak değişmesine, artık Filistin meselesinin sırtlarında bir yük olarak görmelerine ve İsrail'in Mescid-i Aksa'ya müdahalelerini ve Filistinlilere yönelik şiddetini bile görmezden gelmelerine yol açmıştır. İsrail'in saldırılarını artık sadece matbu açıklamalarla geçiştiren birlik, Filistin'in sunduğu İsrail ile Birleşik Arap Emirlikleri arasında imzalanan İbrahim Anlaşmasının kınanması yönündeki tasarımı bile ret ederek, kendi varlık nedeniyle çelişir hale gelmiştir.³⁰

b. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

İslam İşbirliği Teşkilatı, Mescid-i Aksa'ya 1969'da yapılan hain saldırı sonrasında Rabat'ta bir araya gelen Müslüman ülkelerin dışişleri bakanları tarafından "uluslararası barış ve uyumu teşvik etme ruhu içinde Müslüman dünyasının çıkarlarını korumak" amacıyla kurulmuştur. Halihazırda 57 üyeli olan teşkilat, BM'den sonra en fazla üyesi olan uluslararası örgüt durumundadır. Teşkilatın kuruluş amacına uygun olarak belirlediği önceliklerin başında Filistin ve Kudüs'ün statüsü gelmekte olup, bu konuyla ilgili çalışmalarını koordine etmek için daimi bir komite bulunmaktadır.³¹ Teşkilat kurulduğu tarihten itibaren yürüttüğü ekonomik, sosyal ve kültürel içerikli projelerle, İsrail işgali altındaki Filistin topraklarını ve buralarda bulunan Müslümanlar için kutsal kabul edilen mekanların tarihi dokusunu korumaya ve yaşatmaya çalışmıştır. Filistin halkına sağladığı ekonomik desteklerle de onların İsrail işgalinden kurtulup kendi devletlerini kurma motivasyonlarını kaybetmemeleri için çaba sarf etmiştir.³² Bu haliyle diğer Müslüman örgütlere göre daha etkili ve başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

²⁹ Dan Ephron, "How Arab Ties With Israel Became the Middle East's New Normal", FP, 21 Aralık 2020

³⁰ "Arab League refuses to back Palestinians in rebuke of Israel-UAE deal", Al Monitor, 9 Eylül 2020

³¹ İİT'nin kuruluş amacı hakkında detaylı bilgi için; <https://www.oic-oci.org/page/?pid=52&pref=26&lan=en>

³² İİT'nin konuyla ilgili çalışmalarına bir örnek olarak 2018 Dakka Zirvesi sonuç raporuna bakınız; OIC/CFM-45/2018/PAL/RES/ FINAL, 5-6 Mayıs 2018, <https://www.oic-oci.org/doc-down/?docID=1867&refID=1078>

Teşkilat, Filistin ve Kudüs hassasiyetinin bir göstergesi olarak Oslo Barış sürecini ve Arap Barış Planını da muhtemel bir Filistin devletine imkân sağlamasının ve kutsal mekânların Müslümanların kontrolünde olmasının öngörülmesi nedeniyle desteklemiş olup, özellikle Kudüs'ün statüsünü değiştirmeye matuf Trump'ın Kudüs kararını³³ ve akabindeki sözde Yüzyılın Barış Planı'nı ise kesin bir şekilde ret etmiştir.³⁴ Ancak teşkilatının etkili üyelerinden olan BAE, Suudi Arabistan ve Mısır'ın Arap Ligi bahsinde izah edilmeye çalışılan sistemik dönüşümler nedeniyle Filistinlilere verdiği desteğin sekteye uğraması ve bu ülkelerin İsrail-ABD ekseninde kotarılan bazı planlara destek vermeleri sonucu teşkilatın bu konuda daha önce alınmış olan kararlarının arkasında durmadığı görülmüştür. Bu sürecin bir sonucu olarak, 2018 İstanbul Zirvesi'nde alınan kararlar gereği tüm üyelere Trump'ın Kudüs kararının peşine takılmamaları tavsiye edilmiş olmasına rağmen 15 Ağustos 2020'de ABD'nin himayesinde İsrail ile BAE ve Bahreyn arasında İbrahim Anlaşması imzalanmıştır. Dolayısıyla teşkilatın genel olarak Filistin ve Kudüs konusunda hassasiyeti olmasına rağmen bu konuda alınan kararlar üyeler tarafından uygulanmadığı için sadece kâğıt üzerinde kalmıştır.

c. Körfez İşbirliği Teşkilatı (KİT)

İran'da 1979'da gerçekleşen İslami devrimden sonra rejimin değişmesi ve yeni İran yönetiminin bölgeye yönelik rejim ihracı söylemleri nedeniyle Körfez'in altı Arap ülkesini bir araya getirmek için 1981 yılında kurulan Körfez İşbirliği Teşkilatı, daha ziyade ekonomik öncelikleri olan ve ilgili alanını sadece kendi üyeleriyle sınırlandıran bir örgüt hüviyetindedir.³⁵ Ancak teşkilatın kurucularından olan ve Arap-İsrail savaşlarında da yer alan Suudi Arabistan'ın İsrail'e karşı hasmane tutumu, teşkilatın genel politikasındaki İsrail karşıtlığını pekiştirmiştir.

Bu kapsamda Suudi Arabistan öncülüğünde başlatılan 1973'teki petrol ambargosuna henüz iki yıl önce bağımsızlıklarına kavuşmuş olan diğer Körfez ülkeleri de katılmıştır. Hatta BAE'nin kurucu lideri Şeyh Zayed bin Sultan Al Nahyan verdiği bir röportajda, "İsrail'in yayılcı Siyonist politikalarının başta doğal kaynak zengini devletler olmak üzere tüm Arap devletleri için tehdit oluşturduğunu ve hiçbir Arap dev-

ABD'nin Irak'ın işgali sonrası bölgenin değişen jeopolitiğine adapte olmaya çalışan Körfez İşbirliği Teşkilatı üyeleri, 2010'da Arap Baharının ortaya çıkmasıyla hissettikleri varoluşsal tehditler nedeniyle ABD'den garantiler almak için İsrail'e daha yakın durmaya başlamışlardır.

³³ "OIC declares East Jerusalem as Palestinian capital", Al Jazeera, 14 Aralık 2017

³⁴ "Organization of Islamic Cooperation rejects Trump peace plan: statement", Reuters, 3 Şubat 2020

³⁵ Teşkilatın kuruluş amaçları için bakınız; <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/StartingPointsAndGoals.aspx>

letinın dūřman İsrail ile savařmak konusunda sorumluluklarını yerine getirmeden gūvende olamayacađını” ifade etmiřtir.³⁶

KİT'nin İsrail karşısındaki tutumu diğer Arap örgütlerinde olduğu gibi 1990'lı yıllardan itibaren değişmeye başlamış ve 2002 yılındaki Arap Bariş Planı ile şartların yerine getirilmesi karşılığında İsrail'i tanıyabilecek seviyeye gelmiştir. 1990'lı yıllarda Katar ve Umman'ın İsrail ile farklı şekillerde ilişkiler kurduğu gözlenirse de bu yönelimin teşkilat seviyesine ulaşması 2000'li yılları bulmuştur. Özellikle ABD'nin Irak'ın işgali sonrası bölgenin değişen jeopolitiğine adapte olmaya çalışan teşkilat üyeleri, 2010'da Arap Baharının ortaya çıkmasıyla hissettikleri varoluşsal tehditler nedeniyle ABD'den garantiler almak için İsrail'e daha yakın durmaya başlamışlardır.

2015'te imzalanan İnan Nükleer anlaşması Körfez ũlkeleriyle İsrail'i aynı tehdidi hissetmeleri nedeniyle neredeyse müttefik seviyesine getirmiştir.³⁷ Trump'ın aşkın İsrail desteğiyle Körfez-İsrail ilişkileri maksimum seviyeye çıkmış ve ABD destekli planlar Arap Ligi ve İİT tarafından kabul görmeseler de KİT tarafından olumlu karşılanmıştır.³⁸ Nihayetinde BAE ve Bahreyn'in katılımıyla imzalanan İbrahim anlaşması hayata geçirilmiş ancak Trump'ın seğimi kaybetmesiyle sonrasında bu sürece katılması beklenen Suudi Arabistan, Umman ve Katar gibi Körfez ũlkeleri henüz bu konuda bir adım atmamıştır.

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ (UCM)

Savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı işlenen suçları soruşturup, sorumlularını yargılamak için 2002 yılında kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi, İsrail'in işgal altında tuttuğu Doğu Kudüs'ü ve Batı şeria'yı çevreleyen duvar inşa etmesi nedeniyle 2004 yılında ve İsrail askerlerinin Gazze'ye yardım götürmek için yola çıkan Mavi Marmara'ya uluslararası sularda müdahale edip 10 kişiyi şehit etmesi nedeniyle de 2010 yılında İsrail ile ilgili dosyalara bakmıştır. Ancak mahkemenin asıl İsrail dosyasını ele alması Filistin'in 13 Haziran 2014'de mahkemenin kurucu belgesi olan Roma Statüsü'nü kabul etmesi ve akabinde İsrail'in işlediği savaş suçları ve insanlığa karşı işlemiş olduğu suçları mahkemeye şikâyet etmesiyle başlamıştır.

³⁶ Kristian Coates Ulrichsen, “*Israel and the Arab Gulf States: Drivers and Directions of Change*”, The Center for Middle East, Rice University's Baker Institute for Public Policy, Eylül 2016

³⁷ Yoel Guzansky, “*Israel and the Arab Gulf States: From Tacit Cooperation to Reconciliation?*”, *Israel Affairs* 21, no. 1 (2015): 131-147

³⁸ Kristian Coates Ulrichsen, “*The Gulf States and the Middle East Peace Process: Considerations, Stakes, and Options*”, Rice University's Baker Institute for Public Policy, Issue Brief, 25 Ağustos 2020

Filistin'in şimdikiye kadar mahkemeye iletmiş şikâyet dosyalarında yer alan konulardan bazıları şunlardır; İsrail'in 2014 Gazze saldırısı, yeni açılan Yahudi yerleşim yerleri, Doğu Kudüs ve Batı Şeria'da yıkılan Filistinlilere ait evler ve zorla tahliye ettirilen mülkler, uzun idari tutukluluk ve gözaltı süreleri, keyfi tutuklamalar, 30 Mart 2018'de Gazze sınırında başlatılan Büyük Dönüş Yürüyüşüne İsrail askerlerinin oranısız müdahalesi ve onlarca Filistinliyi öldürüp yüzlercesini yaralaması, 14 Mayıs 2018 tarihinde benzer şekilde Gazze sınırında ABD'nin Kudüs'te elçilik açılışını protesto eden Filistinlilerin üzerine hedef gözetmeden ateş açılması ve onlarcasının şehit edilirken binlercesinin yaralanması ve son olarak Mayıs 2021'de Mescid-i Aksa'ya yapılan baskın, Şeyh Cerrah mahallesindeki Filistinlilerin evlerinden tahliye edilmek istenmesi ve Gazze'ye yönelik hava saldırısında yüksek katlı binaların hedef alınarak sivil zayiata sebep olunması.

İsnat olunan suçlar için mahkeme savcısı Fatou Bensouda Aralık 2019'da bir ön soruşturma başlatmış³⁹ ve yapılan incelemeler sonucunda İsrail'in işlediği suçlardan, Filistin'in Roma Statüsüne tabi olduğu tarihten sonrasında tekabül edenler için dava açılacağı kanaati oluşmuştur. Ancak İsrail'in itirazı üzerine savcı mahkemeye başvurarak, mahkemenin yargılama yetkisinin olup olmadığını tespit edilmesini talep etmiştir. Mahkeme 5 Şubat 2021 tarihinde açıkladığı kararda, işgal altında da olsa Filistin topraklarının yargılama yetkisinde olduğu ve Filistin'in şikâyetlerinin dava konusu yapılabileceği bildirilmiştir.⁴⁰ İsrail bu kararı tanımadığını açıklayarak, mahkemenin soruşturma kapsamında talep etmiş olduğu savunmayı yapmaktan imtina etmiştir.⁴¹ Halihazırda re'sen devam eden soruşturmanın yakın zamanda dava boyutuna geçmesi ve İsrail'in işlediği suçlardan sorumlu olan komutanlar, genelkurmay başkanları, savunma bakanları ve başbakanların yargılanması beklenmektedir. Eğer yargılama gerçekleşirse, İsrail'in ilk defa işlediği suçlar nedeniyle yargılanması mümkün olabilecektir ki, bu durumda uluslararası hukukla yüzleşmesi söz konusu olacak ve muhatap olacağı yaptırımlar nedeniyle sürdürdüğü işgal politikası sekteye uğrayacaktır.⁴²

³⁹ "Top Criminal Court to conduct official probe into alleged war crimes in Palestine", UN News, 20 Aralık 2019

⁴⁰ "Statement of ICC Prosecutor, Fatou Bensouda, respecting an investigation of the Situation in Palestine", ICC, 3 Mart 2021

⁴¹ İsrail'in mahkemesinin yargılama yetkisini kabul etmeme gerekçeleri için bakınız; Daniel Benoliel & Ronen Perry, Israel, Palestine, and the ICC, 32 MICH. J. INT'L L. 73 (2010).

⁴² Haydar Oruç, "İsrail'in Uluslararası Hukukla Yüzleşmesi: UCM'nin Filistin Kararı", Ortadoğu Analiz, Mart 2021, Cilt 12 Sayı 99, ss.54-57

İNSAN HAKLARI İZLEME ÖRGÜTÜ (HRW)

1978'de New York'ta Helsinki Watch adıyla kurulan ve ilk zamanlarda Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ndeki ayrılıkçı hareketleri takip eden İnsan Hakları İzleme Örgütü, 1990 yılında isim değiştirerek mevcut yapısına kavuşmuştur. Bu tarihten itibaren gerginlik veya çatışmaların yaşandığı 100'den fazla ülkede insan hakları ihlallerini takip ederek, raporlaştırmış ve başta BM olmak üzere ilgili kuruluşlardan sorumlular hakkında işlem yapılmasını talep etmiştir. Örgüt, 2004 yılından itibaren aktif olarak İsrail'in işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında izleme ve raporlama faaliyetlerini yürütmektedir. Örgütün çalışmalarından rahatsız olan İsrail, Boykot Yasasını gerekçe göstererek örgütün ülke direktörü olan Omar Shakir'i sınır dışı etmiştir.⁴³

Örgütün 27 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı "Eşik Aşıldı: İsraili Yetkililer ve Apartheid ve Zulüm Suçları" başlıklı raporda, İsrail'in Filistinlilere uyguladığı politikayı apartheid (ırkçı) olarak tanımlayarak, bu uygulamaların Uluslararası Ceza Mahkemesinin yetki alanına girdiğini ve gereğinin yapılması gerektiğini dünyaya duyurmuştur.⁴⁴ Şimdiye kadar İsrail'in Filistinlilere yönelik uyguladığı insan hakları ihlallerine yönelik BM ajanslarından ve bazı sivil toplum örgütlerinden muhtelif raporlar yayınlanmış olsa da, HRW'nin son raporu hem en kapsamlısı hem de İsrail aleyhindeki en sert ve somut suçlamalara havi olanıdır.

Sonuç

İsrail, devletin kuruluş beyannamesi de olan bağımsızlık bildirgesinde; demokrasi, özgürlük, eşitlik ve insan hakları gibi döneminin çok ilerisinde bir dil kullanmıştır. Bu metinde kullanılan dilin sahada tam karşılığı olmamasına rağmen amaçlarına ulaşmak için takkiye yapan İsrail, bu sayede BM'ye kabul edilmiştir. İsrail'in BM'de ABD'nin de desteğiyle gördüğü sempati, 1967'den sonraki hukuk tanımaz uygulamaları nedeniyle zamanla yerini hayal kırıklığı ve öfkeye bırakmıştır. Zira Holokost nedeniyle sorumluluk hisseden Avrupa ülkeleri, bu nedenle verdikleri desteğin İsrail tarafından suiistimal edilmesi ve kendisi soykırıma uğrayan bir milletin başka bir millete zulüm yapmasından dolayı İsrail'e mesafeli yaklaşmaya başlamışlardır. Uluslararası kuruluşlarda Arapların da ortak hareket etmesi sayesinde İsrail karşıtlığı artmış ancak ABD'nin koşulsuz desteği yüzünden gerekli yaptırımlar hayata geçirilememiştir.

⁴³ "After years-long legal battle, Israel expels Human Rights Watch local director", Times of Israel, 25 Kasım 2019

⁴⁴ İlgili rapor için bakınız; "A Threshold Crossed Israeli Authorities and the Crimes of Apartheid and Persecution", HRW Report, 27 Nisan 2021, <https://www.hrw.org/report/2021/04/27/threshold-crossed/israeli-authorities-and-crimes-apartheid-and-persecution>

1990'lı yıllardan itibaren yaşanan sistemik değişimler ABD'yi tek kutuplu dünyanın süper gücü olarak ortaya çıkarmış ve bu durumdan en çok istifade eden yine İsrail olmuştur. BM gibi küresel bir aktörün yanı sıra Avrupa Birliği, NATO, Arap Ligi, İslam İşbirliği Teşkilatı, Körfez İşbirliği Teşkilatı gibi bölgesel organizasyonlarda da İsrail, ABD'nin kanatları altına girerek uluslararası hukuktan mahfuz bir statüde Filistinlilere yönelik işgal ve şiddet politikalarına devam etmiştir. Bu süreçte hem BM'de hem de diğer kuruluşlarda İsrail aleyhinde pek çok kınama kararı alınmış ancak bunların hiçbir yaptırımını olmamıştır. Bunun yanında ABD'nin bölge ülkelerine telkinleri doğrultusunda peyderpey maruz kaldığı izolasyonu da kıran İsrail'in tehdit algılaması da değişikliğe uğramıştır. Artık etrafındaki Arap ülkelerini değil de İran'ı ve vekillerini tehdit olarak gören İsrail, Filistinlilere yönelik işgal ve bundan kaynaklı şiddet politikalarından da vazgeçmemiştir.

Yukarıda zikredilen tüm kuruluşların/örgütlerin güncel İsrail yaklaşımında eleştirel bir ton olduğu fark edilecektir. Ancak özel olarak belirtmek gerekirse; Batı merkezli kuruluşların İsrail'in kuruluşundaki sempatiyi zamanla kaybettiğini fakat Ortadoğu merkezli Müslüman veya Arap menşeli kuruluşların ise İsrail'e yönelik başlangıçtaki düşmanlıklarından zamanla vazgeçerek daha yakın ilişkiler kurmaya gayret ettikleri görülmektedir. Bu değişimin sebepleri sorgulandığında ise karşımıza mevcut dünya siyaseti ve sistemik yapıdaki ABD'nin başat rolü çıkmaktadır. Zira ABD ile İsrail arasındaki özel ilişki, İsrail'e karşı diğer ülkelere yapıldığı gibi bir müdahaleye engel olmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin de benzer uygulamalar nedeniyle muhatap olduğu yaptırımlar ortadayken İsrail'in bundan çok daha fazla ırkçılık ve ayrımcılık uygulaması ve mevcut uluslararası hukuk kurallarına riayet etmemesi cezasız kalmakta ve bu durum İsrail'i bu politikaların devamı konusunda daha da cesaretlendirmektedir.

Trump'ın ABD başkanlığı döneminde, bizzat ABD eliyle uluslararası hukukun yok sayılarak garabet kararlara imza atılması sayesinde 70 yıllık hayallerine kavuşan İsrail'in, Biden yönetimince tekrar uluslararası hukuka saygı duyulacağını açıklanması ile demokrasi ve insan hakları gibi kavramların ihya edileceğinin belirtilmesi sonrası İsrail'in hesap vermesinin mümkün hale geleceğine dair beklenti artmıştır. Özellikle UCM'nde devam eden soruşturmanın davaya dönüşmesi halinde İsrail'in kuvvetle muhtemel bir yaptırımla karşılaşacağı ve bu kararın uluslararası toplum tarafından da desteklenmesiyle Güney Afrika örneğinde olduğu gibi İsrail'in radikal bir şekilde değişime uğrayacağı ve bu sayede Filistinlilerin de haklarının teslim edilmesinin söz konusu olabileceği öngörülmektedir. Bu sayede İsrail sorununun da ortadan kalkması ve bölgenin normalleşmesi mümkün olabilecektir.

İsrail Sorununda Sanatın Kullanımı: İmgenin Tezâhürleri

FATMA ZEHRA TOÇOĞLU

TOPLUMSAL yaşamın önemli bir parçası olan kitle iletişim aygıtları siyasal ve kültürel açıdan etkili birer araç haline geldi. Bireylerin bilgi, tutum, duygu ve davranışlarını etkileme gücüne de sahip olan, görsel ve işitsel yönü güçlü olan bu araçlar çok sayıda kişiye ulaşabilmede mühim bir yer tutmaktadır. İnsanları etkileme gücü yüksek olan bu araçlar siyasi yönetimler, kişi ve gruplar tarafından kullanılmakta ve de toplumu yönlendirmektedir. Sosyal ve politik durumlardan etkilenen bu araçlar farklı anlatım biçimlerinde kendilerine yer bulmuşlardır. Bu bağlamda toplumsal olaylar, savaşlar, krizler, çatışmalar, değişim ve dönüşümler resim, sinema, müzik, edebiyat, mimari gibi alanlara konu olmuş ve geniş kitlelere ulaştırılmıştır. Bir anlatım aracı olarak sinema da insanın yaşadığı dünyayı görsel ve işitsel olarak algılamasına katkı sağlar. Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanlar kendi hikayelerini anlatmak ve toplumsal varoluşlarını sanatın “*kurgusal temsilcisi*” sinema ile aktarmak için çabalamışlardır.

Geniş kitlelere erişme olanağı olan sinema kimi zaman “*eğlenceli*” konuları işlerken kimi zaman da bir “*propaganda*” aracı olarak kullanılabilir. Öyle ki bir toplumu ve onun mücadelesini anlamak için tek başına politik bakış açısı yeterli değildir. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Ortadoğu ülkeleri de bölgede gelişen olayları doğrudan ya da dolaylı olarak yansıtmak için sinema sanatından istifade etmiştir. Politik, siyasi olan estetize edilerek anlatılmaktadır. Gerçeklik kurgusallaştırılarak gözler önüne konmaktadır. “*Cetvelle çizilen sınırlar*”, göçler,

*Dağılmış bir halk olan
Filistinliler Avrupa’da, ABD’de
çektikleri filmler sayesinde
yaşadıklarını anlatmaya
çabalamaktadır.*

otoriter yönetimler, devrimler, darbeler, etnik ve mezhepsel çatışmalar, Filistin- İsrail meselesi de bölgenin sosyo-politik yapısını göstermekte ve yapılan çalışmalar da bölgenin bu gerçekliğini ortaya koymaktadır. Bölge sinemasında uluslararası sinema alanında Filistin sineması umut ve gelecek vadetmektedir.¹ Filistin sinemasına dair daha çok diasporada yapılan filmeler önemli bir yer teşkil etmektedir. Dağılmış bir halk olan Filistinliler Avrupa’da, ABD’de çektikleri filmler sayesinde yaşadıklarını anlatmaya çabalamaktadır. Filmlere ötekileştirme, toprak gaspı, yerinden edilme gibi politik meseleler konu olmakta ayrıca direniş vurgusu ile toplumsal bellek oluşumu güçlendirilmektedir.

Filistin sineması Edward Said’in deyimiyle “görünmezliğe karşı bir duruş” olarak ortaya çıkmaktadır. Tarihsel süreç içinde Filistinliler batı medyasında çokça yer alan taş atan, “şiddete meyilli halk”² görüntülerine karşı koymakta ve bu yazgıya direniş göstermektedir. Dolayısıyla filmlere Filistinlilerin bellekleri altında yatan durumlar konu olmaktadır. *Filistin’i Aramak* filminde Edward Said, 1948 Büyük Felaket (*Nekbe*) sonrası geri dönüş umudu taşıyan Filistinlilerin taşıdıkları anahtarlar, yanlarında götürdükleri tapu kayıtları gibi eşyalara yer vererek geçmişle bugün arasında bağ kurarak yaşananları hafızada canlı tutmaktadır. Birçok Filistin’e dair yapılmış filmde olduğu gibi bu filmde de tarihte yaşananların anlatılmasının yanı sıra travmatik olarak hissettirilenlerin de anlatılma çabası vardır. Abdel Salam Shedada’nın *Debris* filminde Filistinli aileye ait zeytin ağaçlarının İsrail buldozerleri tarafından sökülmesi sahnesinde evin oğlu ağaçlar ile bedeninin kökünden söküldüğü hissiyatını yaşadığını ifade ederek Filistinlilerin ait oldukları topraklardan sürgün edilmesini anlamlı bir şekilde tasvir etmektedir. Söz konusu filmler, belgeseller “sessizlikle geçirilen”, görmezden gelinen hatta dünyanın sırt çevirdiği bir “suçun” işgalcilerin uzanamayacağı bir alanda kayıt altına alınması için belgelemektedirler.³ Filistin sinemasının çağdaş kurucusu kabul edilen Michel Khleifi ise haklı bir dava olan Filistin davasını İsrail’in yaptığı hukuk dışı uygulamaları insan hakları ilkeleri çerçevesinde kamerayı kalem gibi kullanarak dünyaya anlatmanın öneminden bahsetmektedir. Bu bağlamda *Fertile Memory* filminde İsrail’in Filistinlilere zulmü iki kadının hikayesi üzerinden anlatılıyordu. Filistin sinemasında genellikle işgal altında yaşamaya direniş, sürgün ve kimlik konuları işlenmekteydi. Filistin sinemasına dair önemli bir husus da ulusal anlamda temsil edilme noktasında karşılaştığı zor-

Filmler, belgeseller
“sessizlikle geçirilen”,
görmezden gelinen hatta
dünyanın sırt çevirdiği
bir “suçun” işgalcilerin
uzanamayacağı bir alanda
kayıt altına alınması için
belgelemektedirler.

¹ Hamid Dabashi, *Filistin Sineması Bir Ulusun Hayalleri*, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006, s.7.

² Dabashi, s. 14.

³ Dabashi, s. 23.

İşgal altında yaşayan ve sürekli İsrail askerleri tarafından kontrol altında tutulan ve de İsrail askerinin sansürünün hâkim olduğu bir ortamda sinema salonlarının bile varlığı pek mümkün değildi.

luklardır. Hristiyan Filistinli olan Elia Süleyman'ın *Kutsal Direniş* filmi Filistin üzerinden Oscar ödüllere aday olarak gösterildiğinde akademi tarafından BM tarafından tanınmayan ülkelerin filmleri kabul edilmiyor gerekçesi ile değerlendirmeye alınmamıştır. Bu durumu Dabashi, BM kararlarıyla Filistin'i ikiye bölen yapı iki devletten biri olan İsrail için de aynı kararları almalı şeklinde açıklamıştı.⁴ Akademinin diğer bir gerekçesi de filmlerin değerlendirilmeye alınabilmesi için önce kendi ülkelerinde gösterime girmesiydi. Ancak işgal altında yaşayan ve sürekli İsrail askerleri tarafından kontrol altında tutulan ve de İsrail askerinin sansürünün hâkim olduğu bir ortamda sinema salonlarının bile varlığı pek mümkün değildi. Var olan salonlarda da Filistin özelindeki filmlere yer verilmemekte ve halkın Filistin yapımı filmlere ulaşmasının önü kesilmektedir. 1948 yılındaki Büyük Felaket ve işgalin yıkıcılığı altında kesintiye uğrayan uzun yıllar dünya sahnesinde etkili olmak için çaba gösteren Filistin sineması hayatları direniş ve mücadele ile geçen bir halkın yaşadıklarını sanat yoluyla görünür kılmada anlamlı bir çabaydı.

İsrail sineması da uluslararası toplumda destek bulmak amacıyla sinema sektöründe son yıllarda ivme kazanmıştır. Öyle ki Holokost'un oluşturduğu mağduriyeti kullanan Yahudi diasporası bu trajediden beslenerek çok sayıda filme içerik üretmiştir. Mağduriyeti fırsata çevirme yoluyla Holokost'u anılarda canlı tutmayı başarmışlardır.⁵ Özellikle Amerikan sinemasında Yahudi hakimiyeti haklı ya da haksız herhangi bir Yahudi karşıtı eleştirinin yapılmasını engellemektedir. Yahudi soykırımını temalı çekilen onlarca film arasında *Schindler'in Listesi* ve *Piyanist* filmleri en popüler olanlardır. *Piyanist* filminde Yahudilere karşı yapılan soykırıma, eşitsizliğe, adaletsizliğe ve ayrımcılığa yer verirken Nazilerin çocuk, kadın demeden herkesi hedef aldığını dini kimlikleri nedeniyle "ötekileştirmeye" maruz kalan göçe zorlanan ve küçük bir bölge içine hapsedilerek özgürlükleri elinden alınan Yahudi halkının trajedisi anlatılıyor. Ancak ifade edilen tüm bu insanlık dışı muamele ve müdahaleleri bugün Filistin halkının yaşıyor olması da ayrı bir trajedi olarak karşımıza çıkıyor. Bugün de hâlâ İsrail, topraklarının büyük bir bölümünü elinden aldığı halka karşı ayrımcılık, baskı, adaletsizlik insan hakları ihlali, dini alanların kullanılmasının kısıtlanması uygulamaları ile müdahale etmekte haksız muamelelere maruz bırakmaktadır. Kendilerinin tarihin en büyük adaletsizliğinin kurbanı olduklarını dile getiren İsrail'in zorbalıkla ele geçirdiği topraklardaki Filistin halkına nasıl bu kadar rahat zulmedebildikleri de ayrı bir konuyu oluşturmaktadır.

⁴ Dabashi, s. 28.

⁵ Norman G. Finkelstein, *Holokost Endüstrisi*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011.

Soykırım konusu dışında Yahudileri sempatik göstermeye çalışan çok sayıda dizi ve film de yapılmaktadır. 2015 yılında İsrail’de yapılan ve online platformlarda yayınlanan *Fauda* dizisi de son günlerde dikkat çeken bir çalışma olmuştur. Fuada da İsrail yapımı diğer diziler gibi güvenlik, terör ve istihbarat konularını işlemektedir. İsraili yönetmen Gideon Raff İsrail yapımı dizilerin ortak özelliklerinin son derece yerel olmaları ve yaşanan olayları kişisel olarak yansıtmaları olduğunu söylemektedir. Çok sayıda ödül alan bu dizi İsrail ordusuna bağlı gizli servisin mücadelesini anlatmaktadır. Yazılan yorumlara ve değerlendirmelere bakıldığında dizinin tarafsız ve propaganda yapmadığı genel kabuller arasında. Ancak daha dikkatli incelendiğinde ve ilerleyen sezonlarda daha açık bir şekilde görülebileceği gibi dizi tek taraflı bir bakış açısıyla yapılmıştır. Bu bağlamda geniş kitlelere hitap eden, politik çıkar ve hedefler doğrultusunda kültürel propaganda amacıyla kullanılan kitle iletişim aracının toplumları yönlendirdiği görülmektedir. *Fauda* dizisinde de genel anlamda izleyici bu yönlendirme ile ikna edilmiştir. Hedef kitlenin duygu ve düşünceleri etkilenecek dizi, propaganda aracı olarak kullanılmıştır. İsrail bu diziyle göstermek istediği Filistin’i tam anlamıyla yansıtıyor. Yaptığı işgali ve saldırıları haklı göstermek ve uluslararası platformda kendini haklı çıkarmak için sık sık kullandığı argümanlara dizide yer veriyor. Medyada zaman zaman kontrol noktalarında Filistinli bir gencin ya da kadının öldürüldüğü haberlerinin yer alması sonrası açıklamada bulunan İsrail medyası sivil kişilerin bıçaklı eylem yapmaya teşebbüs ettikleri için öldürüldüklerine yer vermektedir. Filistin tarafından yapılan açıklamalarda çoğu kez sivil insanların “keyfi” nedenlerle öldürüldüğü ifade edilmektedir. Dizide de bu iddianın altını doldurmak için “bıçaklı eylemciler”, “militarize edilmiş Filistinli çocuklar” vurgusu yapılmakta ve Hamas “terör örgütü” olarak gösterilmektedir. Yıllardır abluka altında tuttukları, hak ve özgürlüklerinden mahrum bıraktıkları tek taraflı uygulamalara maruz bıraktıkları Filistin halkının da kurtarıcısı rolünü üstlenen İsrail ajanlarını kahraman olarak sunan dizi Filistinlilerden de çabuk kandırılan, birbirlerine kolay ihanet eden bir topluluk olarak bahsediyor. İletmek istediği düşünceyi tamamen kendi ideolojik perspektifinden sunan dizi İsrail’in yaptıklarına meşruiyet kazandırmak amacıyla algılar inşa edip yönetmektedir.

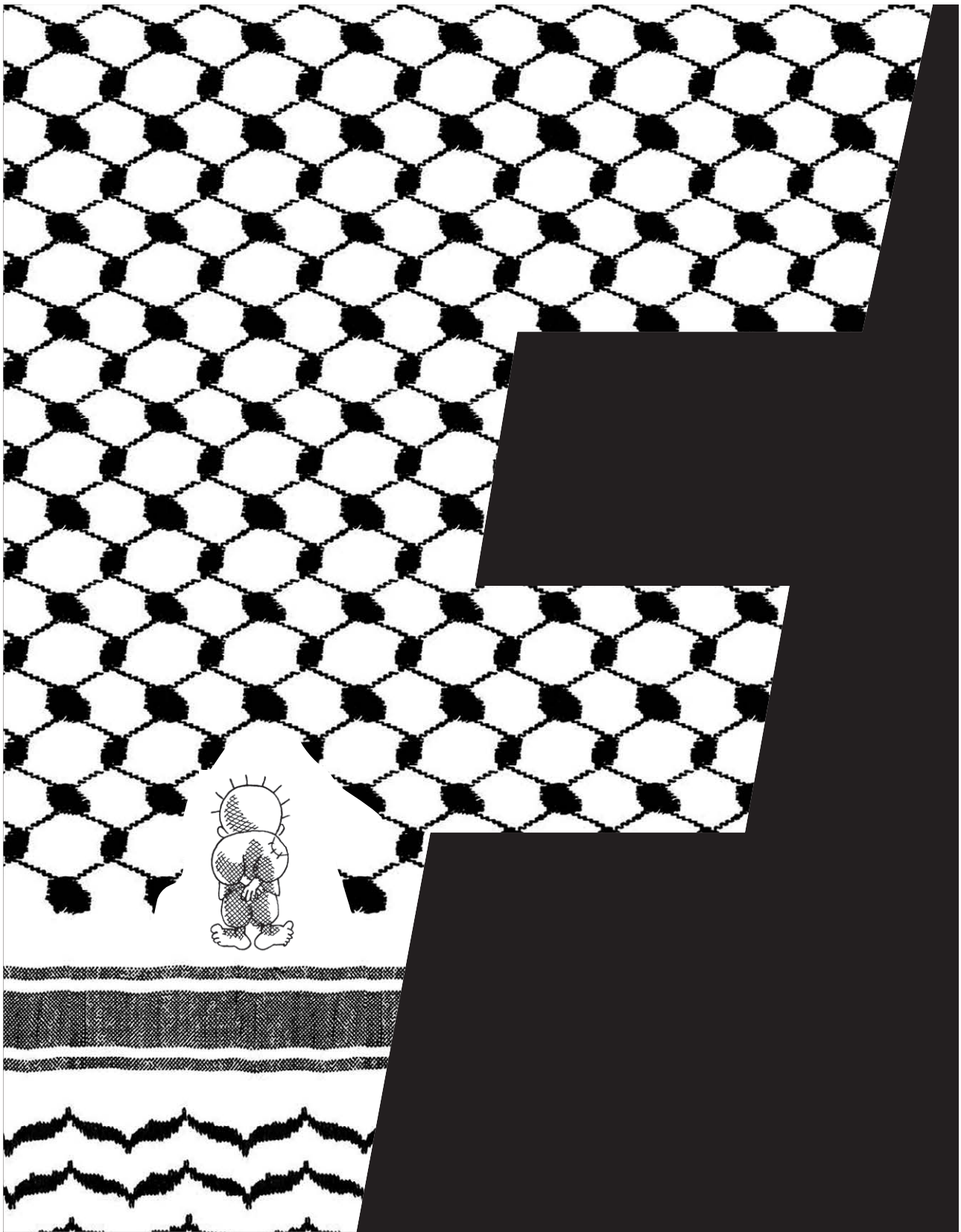
Son olarak, sinema bazen işgalleri bazen iktidarların uygulamalarını meşrulaştırmak bazen de toplumsal travmaları anlatmak ve de sesini duyurmak isteyenler için bir megafon olarak kullanılmıştır. Filistin sineması bağlamında bakacak olursak yapılan çalışmaların finansal kaynakların yetersizliği, uluslararası kamuoyunda daha da güçlü seslere

Diziler, geniş kitlelere hitap eden, politik çıkar ve hedefler doğrultusunda kültürel propaganda amacıyla kullanılmaktadır.

Sinema bazen işgalleri bazen iktidarların uygulamalarını meşrulaştırmak bazen de toplumsal travmaları anlatmak ve de sesini duyurmak isteyenler için bir megafon olarak kullanılmıştır.

ihtiyaç olması nedeniyle küresel sömürgelerin propaganda çalışmaları karşısında mücadeleyi sürdürmesi çok da kolay olmamaktadır. Ancak son yıllarda genç Filistinli yönetmenler İsrail zulmünü direniş yöntemiyle duyurmak ve etkili olmak için çalışmaktadır. Hem Filistin’de yaşayan hem de çeşitli ülkelere dağılmak zorunda kalmış olan Filistinliler İsrail’in işgal uygulamalarına karşı protesto ve direniş yöntemlerinde görsel ve işitsel medyayı daha yaygın kullanmaya gayret ediyorlar. Ürdün’de yaşayan Filistinli yönetmen Ömer Rammal’ın *Mekan* adını verdiği kısa filmi son günlerde işgal politikalarının genişletilmesine karşı Kudüs ve çevresinde başlatılan tehciye yönelik dikkat çekici bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor. Rammal, uluslararası filmlerde Filistin imgesinin yüzeysel işlendiğini, Said’in deyiimiyle “görünmez kılındığı” İsrail sinemasında ise Filistinlilerin duyguları olmadığı imajının verildiğini ifade etmektedir. Bu propagandaya karşı çektiği kısa filmde sanatı, imajı ve sözü kullanarak sesini duyurmaya çalıştığını ifade eden yönetmen, kısa filminde Yahudilerin gündüz vakti evlerini gasp etmelerin hikayesini işleyerek gerçekte de tüm olayların “gündüz vakti” gibi tüm dünyanın gözü önünde işlendiğini ve kendilerine ait olana nasıl el konulduğunu ortaya koymaktadır. İsrail’in hakkaniyet dışı tavırlar ile bölgeye nasıl zorla yerleştiğini ve bu durumu dünyaya nasıl kabul ettirdiğini düşündüğümüzde Filistin’de yaşananlar hakkında hem tarihi hem de güncel konulara dayalı daha geniş kapsamlı çalışmaların her geçen gün daha fazla önem arz ettiğini söyleyebiliriz, zira “anlatmadığımız hikayeler düşmanlarımızın malı olur.”

Doğu Akdeniz'in Bir Parçası Olarak İsrail Sorunu

MENDERES KURT

ULUSLARARASI enerji şirketleri tarafından uzun yıllar yapılan araştırmalar sonucunda, Doğu Akdeniz'de son on yılda birbirinden farklı büyüklükte birçok doğalgaz sahası bulundu. Mısır'ın Zohr bölgesinde 850 milyar metreküp, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) Afrodit sahasında 140 milyar metreküp ve İsrail'in Tamar (280) ve Leviathan (620) sahalarında toplam 900 milyar metreküp doğalgaz rezervi keşfedildi¹. Mart 2010'da U.S. Geological Survey yapmış olduğu çalışmalar neticesinde, Doğu Akdeniz'de 3,4 trilyon metreküp iyileştirilebilir doğalgaz ve 1,7 milyar varil petrol rezervinin olduğu sonucuna ulaştı². Bölge taşıdığı bu potansiyel ile Doğu Akdeniz'e kıyıdaş ülkeler arasında çatışma ve işbirliği imkânlarını artırmaktadır. Fakat bu noktada deniz sınırı anlaşmazlıkları, bölgede çözülmemiş tarihsel problemlerin varlığı, enerji güvenliği ve enerji transferi noktalarında bazı bölge ülkelerin dışarıda bırakılma çabası, bölgede hidrokarbon rezervleri üzerinden işbirliğinin gelişmesini engellemektedir. Nitekim İsrail bahsedilen problemlerle coğrafi ve siyasi vaziyeti gereği en çok muhatap olan ülke konumundadır.

*İsrail'in Doğu Akdeniz'de
oluşan yeni denkleme
kendisini yerleştirme biçimi
yapıcı olmaktan öte sorunları
derinleştirmektedir.*

- 1 Natan Sachs ve Tim Boersma, "The Energy Island: Israel Deals with its Natural Gas Discoveries", Brookings Policy Paper, Sayı: 35, 2015.
- 2 Andreas Stergiou, "Geopolitics and Energy Security in the Eastern Mediterranean: The Formation of New Energy Alliances", Ed. Zenonas Tziarras, The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security, PRIO, Cyprus Centre, Lefkoşa, 2019, s. 12.

İsrail'in Doğu Akdeniz politikasını özelliklerle hidrokarbon rezervleri üzerinden mevcut cepheleşme ve ittifak yapılanmalarındaki rolünün tahlilini yapmak, bölge siyasetini anlama noktasında önemlidir. İsrail'in Doğu Akdeniz'de oluşan yeni denkleme kendisini yerleştirme biçimi yapıcı olmaktan öte sorunları derinleştirmektedir. İsrail'in bölgeye yönelik politikası birkaç noktada sorun yaratmaktadır. Birincisi, Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sınırlarını belirleme noktasında yapıcı bir rol oynamak yerine kendi çıkarını maksimuma çıkarma çabası, bölgede hidrokarbon rezervleri üzerine muhtemel çatışma ihtimalini yükseltmektedir. İkincisi, bölgedeki ittifak yapılanmalarına kendisini konumlandırma biçimi bölgedeki kamplaşmayı derinleştirmektedir. Üçüncü ise hidrokarbon rezervlerinin kullanımına ve transferine dair ortaya koyulan projelerde bazı bölge ülkelerinin dışarda bırakılması noktasında oynadığı rol ile konu üzerinde bölge ülkeleri arasında muhtemel işbirliği imkânlarını engellemektedir.

İSRAİL'İN DOĞU AKDENİZ'DEKİ HAK İHLALLERİ

Enerji fakiri olan ve enerji ihtiyacının büyük çoğunluğunu dışarıdan sağlayan İsrail, 2009'da Tamar ve 2010'da Leviathan sahalarındaki doğalgaz keşifleriyle, enerji tedarikinin yıllardır güvenliği için yarattığı tehlikeyi bertaraf etme imkânı buldu. Zengin doğalgaz keşifleriyle İsrail, iç tüketimini karşılamının yanında bölge ve uluslararası alanda etki kazanma imkânına kavuştu. Yeni keşifler ile bölgesel gücünü maksimuma çıkarma isteğinde olan İsrail, ülke içi talebi karşıladıktan sonra doğalgazın bölge ve bölge dışına ihracıyla ekonomik, politik ilişkilerini güçlendirme ve bölgesel anlamda siyasi gücünü arttırmayı hedeflemektedir. Doğalgazı bir silah olarak kullanmayı hedefleyen İsrail, bazı bölge ülkelerinin haklarını ihlal etmekten de geri durmamaktadır. İsrail'in MEB sınırları noktasında Lübnan ile yaşadığı problem ve Filistinlileri Doğu Akdeniz kaynaklarından mahrum bırakması, hak ihlallerinin başında gelmektedir.

Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının keşfi beraberinde kıyıdaş ülkeler arasında deniz yetki alanı sorununu da gündeme getirdi. Çünkü bölgede yapılan sismik aramalar neticesinde keşfedilen gazın üretim aşamasına geçmesi için bölge devletleri arasında MEB alanlarının belirlenmesi gerekiyordu. Üzerine tartışılan kaynağın değeri, MEB sınırlarının belirlenmesinde büyük problem yaratmakta hem üretim hem de hukuki ve siyasi süreci tıkamaktadır. MEB, bir devletin karasularının esas hattından 200 deniz mili açığa kadar olan deniz bölgesinde su altında, deniz yatağında ve toprak altında o devlete bir takım ekono-

İsrail, doğalgaz keşifleriyle, enerji tedarikinin yıllardır güvenliği için yarattığı tehlikeyi bertaraf etme imkânı buldu.

Filistinlilerin Gazze şeridindeki MEB alanlarında çalışma yapmaları ve keşfedilen gazı üretime sokmaları İsrail engeline takılmaktadır.

mik haklar tanıyan alandır³. MEB'in tanımlamasında denize kıyıdaş olmak öne çıkan ön koşuldur. Bu noktada İsrail, 1947'den itibaren Filistin toprakları üzerinde sürdürdüğü işgallerle Filistinlileri deniz kıyısından uzaklaştırmakta ve işgallerin neticesinde ise Filistin'i Gazze Şeridi'nde Akdeniz'e 40 kilometre kadar bir sınıra hapsetmektedir. Bunun yanında İsrail, Gazze Şeridi'ndeki Filistin yönetimine ait MEB alanında Filistinlilerin arama ve üretim yapmasını da engellemeye devam etmektedir. Aslında İsrail'in Doğu Akdeniz'de doğalgaz arama çalışmalarına sevk eden ilk keşifler 40 kilometre olan Gazze açıklarında yapılmıştı. 1999'da Delek ve Noble Enerji şirketleri vasıtasıyla Noa ve Maria-B sahalarında ve 2000'de British Gas şirketi tarafından Gazze açıklarında 32-35 milyar metreküp doğalgaz keşfedilmesi, İsrail'i bu alana daha fazla yatırım yapmaya itmişti⁴. İsrail kendi MEB alanında yaptığı doğalgaz keşifleri ile kendi ihtiyaçlarını karşılayan bir duruma ulaştı. Fakat Filistinlilerin Gazze şeridindeki MEB alanlarında çalışma yapmaları ve keşfedilen gazı üretime sokmaları İsrail engeline takılmaktadır. 2 milyonu aşan nüfusu ile Gazze Şeridi, ciddi enerji sıkıntısı yaşamakta ve günde sadece birkaç saat elektrik enerjisinden faydalanabilmektedir⁵. Filistinlilerin 1947'den itibaren kıyıdaş uzaklaştırılması ve bugün ise mevcut haklarını kullanmalarının önüne geçilmesiyle Doğu Akdeniz kıyılarındaki zengin hidrokarbon kaynaklarından yararlanmaları engellenmektedir. İsrail, böylelikle Filistinlilerin hayat standartlarının yükselmesinin önüne geçmekte ve Filistinlilerin doğrudan İsrail ekonomisine bağımlı zayıf bir yapılanma olarak kalmasını garantilemektedir.

İsrail ve Lübnan arasındaki MEB sınırı anlaşmazlığına büyük oranda İsrail'in çıkarlarını maksimum seviyeye çıkarma isteği neden olmuştur. Sorun, GKRY'nin 2007'de Lübnan ve 2010'da İsrail ile yaptığı MEB alanlarını belirleme anlaşmalarından kaynaklanmaktadır. GKRY ve İsrail arasında imzalanan 2010 anlaşmasının ardından Lübnan hükümeti, İsrail'in Lübnan'a ait olan 860 kilometre karelik bölgeyi kendi sınırlarında gösterdiği ve gayri-hukuki bir şekilde bölgede araştırma yaptığını belirterek konuyu 2011'de Birleşmiş Milletlere (BM) taşımıştır⁶. Lübnan

³ İslam Safa Kaya, "Uluslararası Deniz Hukukunda Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) Kavramı ve Doğu Akdeniz'de MEB Sınırlandırması", Ed. Kemal İnat, Muhittin Ataman, Burhanettin Duran, Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları, SETA, İstanbul, 2020, s. 454.

⁴ Brenda Shaffer, "Israel-New Natural Gas Producer in the Mediterranean", Energy Policy, Cilt: 39, Sayı: 9, 2011, s. 380.

⁵ Levent Yılmaz, "İsrail'in Doğu Akdeniz Stratejisi bağlamında Filistin meselesi", Yeni Şafak, 15 Mayıs 2021.

⁶ Ola Karakurt, "Lübnan-İsrail deniz sınırı anlaşmazlığı ve olası senaryolar", TRT Haber, 12 Şubat 2021; Simon Henderson, "Lines in the Sea: The Israel-Lebanon Maritime Border Dispute", The

ile olan tarihsel problemleri dolayısıyla, konunun ilgili tarafı olan Lübnan'dan bağımsız bir şekilde İsrail'in İsrail-Lübnan deniz sınırını GKRY ile yaptığı anlaşma ile belirleme çabası, ikili arasında çatışma ihtimalini yükseltmiştir. İran'ın Hizbullah üzerinden Doğu Akdeniz'e çıkmayı planladığını varsayan İsrail, bu noktada Lübnan'ın bölgedeki varlığını olabildiğince azaltma isteğindedir. Ayrıca İsrail, Lübnan'daki ekonomik sıkıntıları ve ülkedeki siyasi krizlerin yarattığı zayıflığı kendi lehine kullanma arzusundadır. Fakat Lübnan hükümeti ve Hizbullah gibi gruplar, Lübnan'ın Doğu Akdeniz'deki haklarını korumak için her şeyi yapmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Nitekim Hizbullah Lideri Hasan Nasrallah'ın "Eğer gerekirse, İsrail petrol tesislerini vururuz ve birkaç saat içinde bütün sistemi durdururuz" şeklindeki tehdidi⁷, konunun çatışmaya dönüşme potansiyelini ortaya koymuştur. İki ülke arasındaki deniz sınırı anlaşmazlığı ikili arasında işbirliği ve kazan-kazan mantığı üzerinden ilişkilerde yeni bir başlangıç oluşturma potansiyeline rağmen İsrail'in çıkarlarını maksimuma çıkarma, Lübnan'ın zayıflığından yararlanma gibi davranışlar sergilemesi, hem sorunun çözümünü engellemekte hem de İran, Rusya, ABD gibi dış güçlerin bölgeye müdahalelerini kolaylaştırmaktadır. Neticede sorunun çatışmaya dönüşmesini engellemek için taraflar ABD arabuluculuğuna başvurmuş ama 2012'den beri aralıklarla devam eden ve 2020'de hızlanan ABD arabuluculuğuyla yürütülen müzakereler, sınır anlaşmazlığına halen çözüm getirmiş değildir.

BÖLGE KAMPLAŞMASINI DERİNLEŞTİRME VE SİLAHLANDIRMA

İsrail'in Doğu Akdeniz politikası bölgede Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan kamplaşmayı derinleştirmektedir. Tarihsel olarak savunmasını kara saldırıları üzerinden planlayan İsrail için karada ve havada üstünlüğünü sürdürmek asıl hedefti. Fakat doğalgaz keşiflerinden sonra İsrail denizlerdeki varlığının zayıf olduğunu fark etmiş ve bu alana yatırım yapmaya başlamıştır. Bu noktada İsrail'in temel hedefi karada olduğu gibi denizlerde de İsrail askeri üstünlüğünü sağlamaktır. Son yıllarda donanmaya yaptığı yatırımlar ile büyük bir ivme kazanan ve Doğu Akdeniz'de ciddi bir üstünlük elde eden İsrail'in Türkiye'yi çevrelemek ve zayıflatmak asıl hedefi olmuştur. Bu noktada İsrail, Almanya'dan donanmasını güçlendirmek için çeşitli türlerde olmak üzere birçok denizaltı ve savaş gemisi almıştır⁸. Bunun yanında İsrail, Türkiye ile ciddi

İsrail, Filistinlilerin hayat standartlarının yükselmesini önüne geçmekte ve Filistinlilerin doğrudan İsrail ekonomisine bağımlı zayıf bir yapılanma olarak kalmasını garantilemektedir.

Washington Institute for Near East Policy, May 3, 2021.

⁷ Lisa Barrington ve Ellen Francis, "Hezbollah says Lebanon must be firm in Israel energy dispute", Reuters, February 16, 2018.

⁸ Ezra Friedman, "Gas and Foreign Policy: How Israel is leveraging Energy to stabilise the region and advance geostrategic objectives", Fathom, December 2019.

Doğalgaz keşiflerinden sonra İsrail denizlerdeki varlığının zayıf olduğunu fark etmiş ve bu alana yatırım yapmaya başlamıştır.

problemleri olan GKRY ve Yunanistan ile ilişkilerini güçlendirerek hatta bu ülkeleri silahlandırarak Türkiye'yi sınırlandırmak istemektedir. Nitekim İsrail medyasına yansıdığı üzere Türkiye'nin Doğu Akdeniz'e kıyıdaşısı olan Libya gibi ülkelerle yükselen ilişkileri nedeniyle İsrail tarafından doğrudan tehdit olarak algılandığı, İsrail ordusu ve istihbaratı yaptığı açıklamalarla ortaya koymuştur⁹.

2009'da Davos ve 2010'da Mavi Marmara krizleri sonrasında Türkiye ile ilişkileri bozulan İsrail, bu ilişkinin yerini AB ve NATO üyesi olan Yunanistan ve Doğu Akdeniz sorunun merkezinde yer alan GKRY ile ilişkilerini güçlendirerek telafi etmeye çalışmaktadır. Bu noktada İsrail, GKRY ve Yunanistan arasında yapılan görüşmeler sonucunda başta enerji transferi olmak üzere tek taraflı birçok anlaşma imzalanmıştır. Türkiye ile ilişkilerin bozulmasının hemen ardından Ağustos 2010'da Yunanistan'ı ziyaret eden sabık İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Yunanistan ile enerji ve askeri işbirliği noktasında ortak zemin yaratmaya çalışmıştır. Neticede Yunanistan ile gerçekleşen bütün işbirliği ve ortak zemin arayışları, Ceyhun Çiçekçi'nin belirttiği üzere İsrail'in "*bölge siyasetinde militarist bir pozisyonu korumak ve konsolide etmek*"¹⁰ hedefinin parçasıdır. Yine Çiçekçi'nin belirttiği üzere enerji işbirliği diplomasisini takiben, enerji alanında ciddi anlaşmalar yapılmadan önce İsrail ve Yunanistan arasında ortak askeri tatbikatların yapılması, İsrail'in Yunanistan'la Türkiye'yi dengeleme çabasıdır. Bunun yanında İsrail bölge politikasında Türkiye'yi dengelemek için enerji diplomasisini ön plana çıkartmakta, askeri girişim ve anlaşmaları gizlemeye çalışmaktadır¹¹. Türkiye'nin bu girişimlere rağmen bölgede sismik aramalar yapmaya başlaması, İsrail'in bölgeyi militaristleştirme girişimlerine hız vermesine neden olmuştur. Neticede İsrail, Blue Flag gibi askeri tatbikatlara devam ederken, diğer taraftan savunma anlaşmaları da yapmıştır. Nisan 2021'de İsrail ve Yunanistan arasında 1.65 milyar dolarlık savunma anlaşması imzalanmış ve bu iki ülke arasında savunma sektöründe yapılan en büyük anlaşmadır. Anlaşma kapsamında İsrail savunma sanayi şirketi Elbit Systems, Yunanistan Hava Kuvvetleri için uçuş okulu kuracak ve işletecektir. Ayrıca anlaşma, İsrail'in Yunanistan'a 10 adet M-346 eğitim uçağı satması, T-6 Efroni uçaklarının bakımı ve simülatörlerine destek sağlama gibi maddeleri de içeriyor. Geniş savunma ve tedarik anlaşma-

⁹ Seth J. Frantzman, "Israeli military and intelligence assessment see Turkey as growing threat", The Jerusalem Post, August 23, 2020.

¹⁰ Ceyhun Çiçekçi, "Dış Politikada Ulusal Güvenliğin Tahakkümü: İsrail'in Doğu Akdeniz Politikasında Militarizm", Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 133.

¹¹ Çiçekçi, s. 136.

sının süresi ise 22 yıl olarak belirlendi¹². Böylelikle İsrail, müttefikleri ile ilişkilerini bir üst seviyeye taşımayı hedeflerken, diğer taraftan Kıbrıs Adası ve MEB konusunda ciddi sorunları olan Türkiye ve Yunanistan taraflarından Yunanistan'a savunma desteği sağlaması, bölgede silahlanmayı hızlandırmakta ve çatışma ihtimalini yükseltmektedir.

EASTMED BORU HATTI PROJESİ

İsrail, Türkiye'yi dengelemek adına bölgede silahlanmayı hızlandırmakla birlikte, enerji üretimi ve transferi noktasında bölgesel işbirliği projelerinde bazı ülkelerin dışarıda bırakılmasını sağlayarak, bölge ülkeleri arasındaki muhtemel işbirliği imkânlarını engellemektedir. Bu noktada Doğu Akdeniz'deki doğalgazın Avrupa'ya transferi için İsrail ve Yunanistan'ın liderliğini yaptığı 2 bin kilometrelik EastMed Boru Hattı projesi, büyük oranda Türkiye'yi çevreleme ve İsrail ile problemleri olan Lübnan, Libya, Suriye gibi ülkeleri dışarda bırakma çabasının bir ürünüdür. Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının Avrupa'ya nakli konusunda en uygun yol Türkiye olmasına rağmen mevcut problemler bunu mümkün kılmamaktadır. Bu nedenle Ocak 2019'da İtalya, GKRY, Yunanistan, İsrail, Ürdün, Mısır ve Filistin yönetiminin katılımıyla Kahire merkezli Doğu Akdeniz Gaz Forumu (*East Mediterranean Gas Forum*) kurulmuştur. Forumda bölgedeki doğalgaz ithalatçıları ve ihracatçıları arasında beklenti ve amaçlarına uygun arz güvenliğini garanti altına alma, fiyat anlaşmaları ve altyapı inşaatları ile karşılıklı bağımlılık oluşturma hedefleri ortaya konulmuştur. Bunun yanında İsrail'den GKRY, Girit, Yunanistan ve İtalya hattını takip edecek 2 bin kilometrelik EastMed boru hattı inşasına karar kılınmıştır. Gaz Forumu Mısır ve İsrail'in bölgesel güç devşirme hedeflerinin bir yansımasıdır. Mısır enerji merkezi olmayı hedeflerken, İsrail, bölge gazının Avrupa'ya transferi neticesinde AB ülkelerinin İsrail-Filistin meselesinde İsrail lehine siyaset izlemesini beklemektedir¹³. İsrail, Yunanistan, GKRY'in başını çektiği bu girişim, Lübnan ve Türkiye gibi bölgede önemli hakları bulunan ülkeleri dışarda bırakması ve bu, ülkelere karşı olumsuz bir söylem oluşturmaması, Gaz Forumu üzerinden muhtemel işbirliği ihtimalini azaltmakta, aksine çatışma, rekabet ve bunları takiben silahlanma yarışını artırmaktadır. İsrail, Yunanistan ve GKRY'in bu tür girişimlerle Türkiye'yi çevreleme ve bazı bölge ülkelerini dışarda bırakma çabaları, Türkiye'nin haklarını korumak için daha proaktif bir politika izlemeye itmektedir. Bölgedeki

İsrail gibi Doğu Akdeniz politikasını ve kurduğu ilişkileri güvenlik üzerine inşa eden ülkeler nedeniyle işbirliği fırsatları yerini rekabet ve çatışmaya bırakmaktadır

¹² Mustafa Deveci, "İsrail ile Yunanistan arasında 1.6 milyar dolarlık savunma anlaşması", Anadolu Ajansı, 18 Nisan 2021.

¹³ Jamie Levin ve M. P. Boduszynski, "Will an Israel Energy boom maket he EU Pro-Israel?", Foreign Policy, August 6, 2019.

tek taraflı ve bazı bölge ülkelerinin haklarını ihlal veya görmezden gelen EastMed boru hattı gibi girişimlerin önüne geçmek için 27 Kasım 2019 tarihinde Türkiye ve Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında imzalanan deniz sınırı yetki alanı anlaşması ile iki ülke arasındaki deniz sınırı belirlenmiştir. Anlaşma neticesinde Türkiye EastMed boru hattının yolunu bloke etmiş ve uluslararası hukuka binaen bölgeden geçen projeleri kendi iznine tabi kılmıştır. Bölge üzerinde hakları olan bütün tarafları içermeyen girişimler çözüm odaklı olmadıkları için bölgedeki rekabeti artırmanın yanında işbirliği imkânlarını da tıkamaktadır.

Doğu Akdeniz'de enerji keşiflerinin ardından bölge ülkeleri arasında kazan-kazan anlayışı çerçevesinde işbirliği imkânlarını artırma olasılığı doğmuş olmasına rağmen, İsrail gibi Doğu Akdeniz politikasını ve kurduğu ilişkileri güvenlik üzerine inşa eden ülkeler nedeniyle işbirliği fırsatları yerini rekabet ve çatışmaya bırakmaktadır. Filistinlilerin denize ulaşmaları ve mevcut haklarını kullanmaları noktasında yaratılan engeller, İsrail-Filistin meselesinde çözülmemiş problemlere bir tanesini daha eklemektedir. Lübnan ile deniz sınırı anlaşmazlığında takip edilen tek taraflılık ve çıkarlarını maksimuma çıkarma gayesi, iki ülke arasındaki işbirliği imkânlarını azaltmakta ve çatışma olasılığını yükseltmektedir. Türkiye ile bozulan ilişkiler sonrasında Yunanistan ve GKRY üzerinden Türkiye'yi dengeleme çabası, bölgede silahlanma ve çatışma ihtimalini artırmaktadır. İsrail'in tarihsel olarak dış politikasına işlenmiş olan güvenlik kompleksinden kurtulamaması, Doğu Akdeniz'deki problemlere kaynaklık etmekte ve olası çözümlerin önünü tıkamaktadır.

Dijital İntifada

YAVUZ SELİM KURT

Siyonist işgal sadece adına Filistin dediğimiz toprak parçasında gerçekleşmiyor, aynı zamanda tüm enstümanlarını kullanarak hem Müslümanları yıldırım hem de Filistin’de olup bitenle ilgili hakikatleri gizleyerek, çarpıtarak dünya kamuoyunu yalan beyanlarla aldatmak suretiyle medyada, özellikle sosyal medyada da büyük bir mücadele sürüyor. Gazete ve televizyonların başını çektiği konvansiyonel medyaların yanında büyük çoğunluğu zaten Yahudi kökenliler tarafından kurulup domine edilen ve işgalci İsrail’in her sahada en büyük destekçisi olan ABD’de yerleşik sosyal medya siteleri ve platformları üzerinden küresel anlamda “dijital bir işgal ve apartheid” uygulaması devam ediyor.

Apartheid, Afrika’nın güneyinde bulunan Güney Afrika Cumhuriyeti ile bu devlete bağlı Güneybatı Afrika’da 1948 - 1994 yılları arasında resmî devlet politikası olarak iktidarda bulunan Ulusal Parti hükûmeti tarafından uygulanan ve bu doğrultuda yasalar çıkartarak ırksal ayrımcılığı savunan sistemdir. Apartheid kelimesi Afrikaanca “ayrılık” anlamına gelmektedir. Bu süreç Avrupa kökenli beyazlar tarafından, baasskap adı da verilen ve beyaz ırkın diğer ırklardan üstün olduğunu savunan bir ideoloji ile yürütülmüştür. Avrupa kökenli beyaz adamın Afrika’da uyguladığı bu zalim sistem, Nelson Mandela önderliğindeki uzun soluklu bir mücadele ile mağlup edildi. Ancak işgalci İsrail’in ve bir avuç sapkın Siyonist’in 100 yıla yakın bir süredir Filistin’de ve dünyanın geri kalanında uyguladığı ırkçı emperyalist yaklaşımları, saldırıları her geçen gün şiddetini artırarak devam ediyor. Finans tekeli olduğu kadar medyayı ve

Apartheid kelimesi Afrikaanca “ayrılık” anlamına gelmektedir. Bu süreç Avrupa kökenli beyazlar tarafından, baasskap adı da verilen ve beyaz ırkın diğer ırklardan üstün olduğunu savunan bir ideoloji ile yürütülmüştür.

sinema sektörünü de kontrollerinde bulunduran bu ırkçı emperyalist siyonistler sadece mazlum Filistinlileri değil kendilerinden olmayan her insanı din, dil, ırk ayırt etmeksizin sömürüyor.

Enformasyona dayalı ve kültürel işgallerin en güçlü araçlarından biri de hiç kuşkusuz günümüzde sosyal medya mecralarıdır. 1984'te Filistinli Amerikalı entelektüel ve Columbia Üniversitesi Profesörü Edward Said, Filistinlilerin "*kendilerini ifade etme haklarının*" medya mecralarında reddedildiğini haykırdı. Bu çılgıktan 37 yıl sonra şimdi de sosyal medyada Filistin davasının gerçekleriyle birlikte ifade edilmesine izin verilmiyor. Nisan ayında ZOOM, Facebook ve Youtube Filistin konusundaki müzakerelerin yapıldığı platformları hukuksuzca bloke ettiler.

Mayıs ayında Kudüs'ün Şeyh Cerrah Mahallesi'ndeki haksız evden çıkarma ve işgaller sonucu başlayan direniş esnasında ve sonrasında 66'sı çocuk olmak üzere 300'e yakın masum Filistinli saldırılarda katledildi. Tüm bunlar olurken Filistinliler ve dünyadaki Müslümanlar ve vicdanlı insanlar bu saldırılara karşı özellikle sosyal medya mecralarında destek ve farkındalık kampanyaları başlattılar. Ancak yukarıda da temas ettiğimiz çoğu ABD'de kurulu sözümona "*ifade özgürlüğü*"nü en çok önemseyen sosyal medya şirketleri tam bir dijital apartheid örneği sergilediler. Mesela, 130.000 takipçisi bulunan "*Şeyh Cerrah'i Kurtar*" sayfası Facebook tarafından gerekçesiz biçimde kapatıldı, Filistinli gazeteci Meryem Barguti'nin hesabı Twitter tarafından "*nefret suçu*" iddiası ile askıya alındı.

Sosyal medya platformlarında, İsrail'in Filistin'deki suçlarını gizlemek ve Filistin destekçilerini seslerinin duyurmalarını engellemek için kısıtlamak gibi çifte standartlar var.

Birçok sosyal medya kullanıcısı, İsrail'in Filistinlilere karşı işlediği suçlarla ilgili görüntü ve videolar paylaştıktan sonra, özellikle Facebook ve Instagram'daki hesaplarının yavaşlatıldığından, gönderi ve yorumların engellendiğinden ve silindiğinden şikayet ediyor.

Uygulanan bu planlı ve sistematik Dijital Apartheid'e karşın, şuurlu genç Müslümanlar ve insaf ve vicdan sahibi insanlar da sosyal medya mecralarında hashtag'ler oluşturarak gerçekleri haykırmak ve Filistin Davası'na ve İsrail Sorunu'na dikkatleri çekmek için tüm dünyada kampanyalar başlattılar.

Özellikle Batı'da yaşayan ünlü isimlerin desteği çok anlamlı ve değerliydi.

Ünlü İngiliz rock grubu Pink Floyd'un solisti Roger Waters ise işgal altındaki Doğu Kudüs'ün Şeyh Cerrah Mahallesi'nde yaşayan Filistin-

Enformasyona dayalı ve kültürel işgallerin en güçlü araçlarından biri de hiç kuşkusuz günümüzde sosyal medya mecralarıdır.

lilerin Yahudi yerleşimciler tarafından zorla evlerinden çıkarılmasını eleştiren bir video yayınladı.

Waters, yayınladığı videoda “İsrail’i her koşulda destekliyorum” şeklinde açıklamada bulunan ABD Başkanı Joe Biden’a seslenerek, “İnsanların, evlerinden soykırım gibi çıkarılmasına destek oluyorsunuz. Sen nasıl hissederdin Joe Biden? Evinde oturuyorsun, orası senin evin, ailenle yüzyıllardır yaşadığınız yer ve bazı pislikler onu alıp gidiyor.” sözleriyle eleştirdi.

ABD’li sinema oyuncusu ve yönetmen Mark Ruffalo, “Şeyh Cerrah” etiketiyle yaptığı paylaşımda, İsrail’e yaptırım için 2 milyon imza çağrısında bulunan bir internet sayfasının linkini vererek, şunları yazdı:

“Kudüs’te 1500 Filistinli sınır dışı edilmekle karşı karşıya. 200 protestocu yaralandı, 9 çocuk öldürüldü. Güney Afrika’daki yaptırımlar siyahi halkın özgürlüğüne kavuşmasına yardımcı oldu. Filistinlileri özgürleştirmek için İsrail’e yaptırımların zamanı geldi.”

Ünlü sanatçı Rihanna ise Instagram hesabından bir paylaşımda bulundu. Barbadoslu şarkıcı, yaptığı paylaşımda şu ifadelerle yer verdi:

“Kalbim, İsrail ile Filistin arasında sergilenen şiddetle kırılıyor! Görmeye cesaret edemiyorum! Masum İsraili ve Filistinli çocuklar sığınaklarda bombalardan saklanıyor, 40’tan fazla insan hayatını kaybetti. Sadece Gazze’de en az 13 masum çocuk öldü!”

İsveçli ünlü pop sanatçısı Zara Larsson, Instagram hesabındaki hikayesinde “Özgür Filistin” yazılı fotoğrafı paylaşarak, İsrail’e tepkisini şöyle dile getirdi:

“Dünyanın dört bir yanındaki Yahudi karşıtı şiddete ve tehditlere maruz kalanlar için ayağa kalkmalıyız. Ancak aynı zamanda apartheid ve sivil-leri öldüren ve ABD doları ile finanse edilen bir devleti sorumlu tutmalıyız. Birinin diğerini dışlaması gerekmez. Şu anda Filistin’de olan bir utançtır, bir suçtur.”

Ünlü oyuncu Susan Sarandon da Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, “İsrail hükümeti ve Yahudi yerleşimci örgütler tarafından etnik temizlikle karşı karşıya bırakılan ve terörize edilen Filistin halkıyla dayanışmak... Dünya seyrediyor.” dedi.

Örnekleri yazmakla bitmeyecek kadar çok olan bu destekler insanlığın da artık bu ırkçı emperyalistlerin küresel işgallerine ve “Dijital Apartheid”ine karşı “Küresel İntifada”yı başlatıp devam ettirdiklerini gösteriyor. Bu zulümler yeniden bir çağdaş Hilfü’l Füdül’un (Erdemli-ler İttifakı) kurulmakta olduğunun da müjdecisi.

Kalbim, İsrail ile Filistin arasında sergilenen şiddetle kırılıyor! Görmeye cesaret edemiyorum!

Son Saldırılarında İsrail'in Ortaya Çıkan Güvenlik Zaafı

AHMET VEFA RENDEN

İSRAILİN kurulmasıyla birlikte sürekli varoluşsal tehditlerle karşılaşması güvenlik algısını had safhaya taşımıştır. İsrail'in diasporadaki Yahudilerin sığınabileceği tek yer olması ve jeostratejik konumu itibariyle düşmanlarının arasında bulunması, nüfus ve yüz ölçümü bakımından herhangi bir stratejik derinliğe sahip olmaması ve geçmişte vuku bulan holokost onun güvenlik algısını biçimlendirmiştir. İsraili yetkililer, geleceklerini ancak güvenli topraklarda sürdürebileceklerini ileri sürmüş, iç ve dış tehditlerden korunmak için büyük efor sarf etmiş, kendisine karşı düşük yoğunluklu bir tehdidi varoluşsal tehdit algılayarak sert bir tepki vermesine ve güvenlik önlemlerini arttırmasına yol açmıştır. Bu kapsamda güvenliğini sağlayabilmek için; kendi toprakları içerisinde yaşayan Arap azınlıktan korunmak; düşmanlarıyla olan savaşları kendi sınırlarından uzak tutmayı; demografik eksikliği telafi etmek için savaşları olabildiğince kısa tutmak; askeri ve psikolojik açıdan caydırıcı bir gücü elinde bulundurmak; istihbarat aygıtlarını geliştirmek istemiştir.¹ Aynı zamanda, İntifada ve Hizbullah ile yaşanan savaş İsrail'in güvenlik hassasiyetini arttırmıştır. Bu iki olay özelinden bakıldığında İntifada ile birlikte İsrail yönetiminin Yahudilerin güvenliğini arttırmak için Araplarla arasında mesafe koymak istediği görülmektedir. Nitekim, Gazze Şeridi'nde kendi vatandaşlarının güvenliğini sağlayamayacağını düşünmesi nedeniyle bölgeden geri çekilen İsrail, yine İntifa-

Yahudilerin güvenliğini sağlamanın yolu olarak kendi kontrolü altındaki topraklara Arapların erişimini zorlaştırmak, sınırlandırmak olduğunu düşünmüş ve neticesinde güvenlik duvarını inşa etmiştir.

¹ AbdüllatifYadak, "İsrail Güvenlik Politikası ve Güvenlik Duvarının Filistin Halkına Etkileri", 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Cilt:3, Sayı: 9, Kış 2014, s. 166- 167.

da'nın etkisiyle birlikte Yahudilerin güvenliğini sağlamanın yolu olarak kendi kontrolü altındaki topraklara Arapların erişimini zorlaştırmak ve sınırlandırmak olduğunu düşünmüş ve neticesinde güvenlik duvarını inşa etmiştir. Kendi topraklarında kalan Arapları ise pasifize etmek için önemli güvenlik düzenlemeleri getirmiştir. Diğer taraftan, 2006 yılında İsrail ile Hizbullah arasındaki savaşta Hizbullah'ın İsrail topraklarına Katyuşa füzelerini göndermesi kısa mesafede hava savunma sistemlerinin geliştirilmesi konusunda İsrail'e uyarı niteliğinde olmuştur. Bu kapsamda, olası füze saldırılarını önleyebilmek için Demir Kubbe Savunma Sisteminin ön plana çıktığı görülmüştür. Ancak yıllar içerisinde, İsrail'in füze saldırılarından korunmak için konuşlandığı Demir Kubbe Savunma Sistemi ve yine Yahudilerin güvenliğini sağlamak için demografik olarak Arapları sınırlandırmak ve onları baskı altında tutmak için uygulanan güvenlik uygulamalarının son yaşanan savaşta yeterli olmadığı görülmüştür. Her ne kadar güvenlik duvarı ile Arapların kendi topraklarına erişimini engellemek istese de kendi topraklarında yaşayan ve kendi pasaportunu kullanan Arap vatandaşların bu güvenlik politikasını derinden sarstığı görülmüştür. Aynı zamanda, Hamas'ın Gazze'den İsrail topraklarına gönderdiği yoğun füze atışlarının önemli bir kısmı Demir Kubbe tarafından önlense de İsrail'de büyük bir korku ve endişeye neden olması ve İsrail'in kuzeyinden güneyine kadar bütün stratejik noktaların vurulabileceğini göstermesi, İsrail'in bölgede en önemli düşmanı olarak gördüğü İran ve Hizbullah örgütünün iştahını kabartmıştır.

Ramazan ayında Harem-i Şerif'te ve Şeyh Cerrah Mahallesindeki uygulamalarla birlikte İsrail polisi, Yahudi sağcılar ve Filistinli gençler arasındaki çatışmalar yerini 10 Mayıs'ta Hamas ile İsrail arasındaki bir savaşa bırakmış ve neticesinde İsrail'deki güvenlik algısının tekrardan sorgulanmasına yol açmıştır. Bu savaşta, İsrail taktik ve niceliksel yaklaşım benimserken, Hamas stratejik ve niteliksel bir yaklaşım benimsemiştir. Hamas'ın bu stratejisi İsrail'in güvenlik konusunda ön plana çıkan Demir Kubbe Savunma Sistemi ve İsrail şehirlerindeki demografik sıkıntıları gün yüzüne çıkmıştır. İsrail ile Hamas arasındaki daha önceki savaşlardan ziyade Hamas'ın hem füze kapasitesi olarak stratejik noktalara erişebilmesi hem de Arapları mobilize edebilmesi gerek Arap kamuoyunda gerekse de İsrail kamuoyunda Hamas'ın başarılı addedilmesine yol açmıştır.²

İsrail güvenlik duvarı ile Arapların kendi topraklarına erişimini engellemek istese de kendi topraklarında yaşayan ve kendi pasaportunu kullanan Arap vatandaşların bu güvenlik politikasını derinden sarstığı görülmüştür.

² Doron Matza, "Operation Guardian of the Walls: Tactical Victory, Strategic Defeat", The Begin-Sadat Center for Strategic Studies (BESA), 25 Mayıs 2021.

İsrail Devleti'nin Yahudi karakterini tehlikeye atan en önemli güvenlik meselesi demografik tehdittir.

Demir Kubbe Savunma Sisteminin Ortaya Çıkan Zaafıları

İsrail'in yüz ölçümü olarak küçük olması ve stratejik derinliğe sahip olmaması güvenlik için Demir Kubbe Savunma Sistemleri'nin önemini arttırmaktadır. İsraili silah firması Rafael Advanced Defence System ve İsrail Havacılık ve Uzay Sanayi tarafından ortaklaşa geliştirilen, 2011'den beri İsrail'e 1.6 milyar dolarlık ABD fonuyla konuşlandırılan, 2.5 milden 43 mil menzile kadar ateşlenen füzelerin imhası için batarya ve radar açısından oluşan sistem, son döneme kadar başta Hamas olmak üzere Filistin Direnişinin askeri gücünün kısıtlı olması ve ilkel imkanlarla üretilen füzelerin menzillerinin ve etkisinin az olması sistemin herhangi bir sorun yaşamamasına neden olmuştu. Ancak, ilk olarak 2018'in sonunda Gazze Şeridi'nden İsrail'in güneyine gönderilen 690 kadar füzenin sadece 240'ının durdurulması Demir Kubbe Sistemi'nin zafiyetini ortaya çıkarmış ve Gazze'deki direniş gruplarının bunu İsrail'e karşı bir saldırı stratejisi olarak benimsemesini sağlamıştır. Bunun üzerine 2019 yılında sistem İsrail tarafından geliştirilmiş ve bu kapsamda iki ek Demir Kubbe bataryası sipariş edilmiş, böylelikle çok katmanlı bir savunma sistemi oluşturmak istenmiştir. Buna karşı, 2021 Mayıs ayında İsrail ile Filistinli Direniş Grupları arasında yaşanan 11 günlük savaşta yapılan bu iyileştirmelerin İsrail yerleşim birimlerini tam olarak koruyamadığı görülmüştür.³ Zira, Hamas'ın savaş sırasında İsrail topraklarına gönderdiği füze sayısı daha öncekilere göre emsalsizdi. Gazze Şeridi'nden gönderilen 4350 füzenin %90'ının engellendiği belirtilse de, Demir Kubbe Savunma Sistemi'nin yoğun füze saldırılarına karşı gedik oluşturduğu görülmüştür. Zira, MIT'den Theodore Postol, 2012 ve 2014 yılları arasındaki Demir Kubbe Sisteminin füzeleri önleme videolarını analiz ettikten sonra sistemin füzeleri önleme oranının %90 olmadığını ve hatta bunun tamamen etkisiz olabileceğini belirtmiştir. Yine Norman Finkelstein, Demir Kubbe sisteminin başarısının Hamas'ın füze imkanlarının gelişmemiş olduğundan kaynaklandığını belirtmiştir.⁴

Hamas'ın geçtiğimiz yıllara göre füze kapasitesini arttırdığı, İsrail yerleşim birimlerini güneyden kuzeye kadar vurabildiği, aynı zamanda Ben Gurion Havalimanı ve petrol rafinerisi ve limanları hedef alabildiğini göstermesi Demir Kubbe Savunma Sistemi'nin İsrail'in güvenliği için yeterli olmadığını ve İsrail'de güvenlik zaafını ortaya çıkardığı göstermektedir. Nitekim, İsrail'in güvenliği için Hamas'tan daha önemli bir tehdit

³ Anna Ahronheim, "The Iron Dome Faced Challenges This Week: How Did it Do?", The Jerusalem Post, 10 Mayıs 2019,

⁴ Rhys Machold, "The Iron Dome System Is a Monument to Israel's Hubris", Jacobin, 28 Mayıs 2021.

olarak algıladığı Hizbullah, nispeten geniş füze kapasitesiyle Demir Kubbe Sisteminin imkanlarını zorlayabilecektir. Zira, Royal United Services Enstitüsü'nden Bay Bronk, bir füzeyi önlemek için iki füze kullanılan sistemin belirli bir zamanda yaklaşık 800 önleyici füze fırlatma kapasitesine sahip olduğunu ve Hamas'ın füze kapasitesinin düşük olmasından dolayı savunmada başarılı olduğunu belirtmiştir. Ancak, İsrail için füze kapasitesinin daha yüksek olan Hizbullah'ın yüksek yoğunluklu füzelerle sistemin etkisini daha da azaltabileceğini söylemiştir.⁵

İsrail'in Demografisinin Getirdiği Tehditler

İsrail'in güvenlik algısında içerisindeki Arap azınlık önemli bir rol oynamaktadır. Yahudilerin geçmişte yaşadığı acılar devletin Yahudi karakterinin korumasını bir öncelik haline getirmiştir. Bu kapsamda, İsrail Devleti'nin Yahudi karakterini tehlikeye atan en önemli güvenlik meselesi demografik tehdittir. Nitekim İsrail tarafından, demografik tehdit Hamas kanalından gelen tehditten daha yüksek seviyede olduğu düşünülmektedir.⁶ İsrail, bu sorunla başa çıkabilmek için güvenlik hassasiyetini arttırmış ve Arapların İsrail'e geçişini engellemek amacıyla Batı Şeria ve Kudüs'e güvenlik duvarı örülmüştür. Bununla birlikte, İsrail kendi bünyesinde kalan Arapları katı askeri uygulamalarla birlikte örgütsüz hale getirerek kendi güvenliğini sağlamak istemektedir. İntifadadan beri İsrail'deki Arap azınlığın, herhangi bir örgütsel harekette bulunmaması ve güvenliği tehlikeye atmadıkları görülmekte olup, her ne kadar tam olarak benimsemeseler de İsrail toplumuna entegre olduğu düşünülmüştü. Buna karşılık, İsrail vatandaşı olan yaklaşık 2 milyon Arap ayrımcılıkla karşı karşıya kaldıklarını düşünmektedir. Nitekim, iki etnik grup için farklı yasaların uygulandığı İsrail'de 2018 yılında, Knesset'te ulus-devlet yasası çıkarılarak Arapça resmi dil statüsünden kaldırılmış ve İsrail vatandaşı olan Araplar resmi olarak ikinci plana atılmıştır.⁷ Ancak, son savaşla birlikte İsrail yerleşim yerlerindeki bu ayaklanmalardan sonra hem Araplar hem de Yahudiler için önemli bir güvenlik endişesi oluşmuştur. Araplar Yahudilerin çoğunluk olduğu mahallelerden, Yahudiler ise Arapların çoğunluk olduğu şehirlerden geçerken endişelendiği görülmektedir. Arap vatandaşlarının İsrail güvenlik güçlerini Yahudi yerleşimcilerle bir tutması ve güvenliklerinin sağlanması konusunda endişelenmesi, İsrail yerleşim birimlerindeki güvenlik zafiyetini ilerleyen dönemlerde arttırması mümkündür.

Son savaş İsraili Arapların her ne kadar kimlik olarak diğerlerinden ayrı olsa da diğer kardeşleriyle olan bağlarının kopmadığını ve İsrail'in önemli bir demografik sorunu olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalmasını sağlamıştır.

⁵ Yaroslav Trofimov, Felicia Schwartz, "As Hamas Rockets Rain on Israel, Iron Dome Proves It Can Withstand the Barrages", The Wall Street Journal, 16 Mayıs 2021.

⁶ Tuğçe Ersoy Ceyhan, İsrail'de Çatışan Kimlikler Filistinliler ve Yahudiler, Küre Yayınları, 2020, s. 222.

⁷ "İsrail Vatandaşı Filistinliler Kimler?", BBC News, 14 Mayıs 2021.

*İsrail'i güvenlik açısından
asıl endişelendiren konu
 Hamas'ın direnişinin tüm
 Filistin sathına yayılması
ve Filistinliler için bir umut
ışığının doğması olmuştur.*

Bu süreç dahilinde özellikle Hayfa, Bat Yam ve Lod gibi İsrail şehirlerindeki yoğun Arap nüfusun Filistinli Direniş gruplarının çağrılılarıyla birlikte Yahudilerle çatışmaya başlaması, polislere, karakollara, kamu binalarına, araçlara ve sinagoglara saldırması İsrail güvenlik güçlerini beklemediği bir durumla karşı karşıya bırakmış ve güvenlik güçlerinin bu kaosu önlemede yetersiz kaldığı Lod şehrinde olağanüstü hal ilan edilmiştir. Olayları İsraili Arapların İntifadası olarak nitelendiren Lod Belediye Başkanı Revivo, yönetim zafiyeti olduğunu belirtmiş ve destek kuvvet talep etmiştir.⁸ İsrail'in uzun yıllar boyunca İsraili Araplarla sorun yaşamaması Gazze Şeridi ya da Batı Şeria'daki Filistinliler gibi güvenlik tehdidi olarak algılanmamasına neden olmuş ve bu durum İsrail güvenlik güçlerini rehavete sürüklemiştir. Aynı zamanda, son savaş İsraili Arapların her ne kadar kimlik olarak diğerlerinden ayrı olsa da diğer kardeşleriyle olan bağlarının kopmadığını ve İsrail'in önemli bir demografik sorunu olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalmasını sağlamıştır. Daha önce demografik olarak güvenlik tehdidi olduğunu düşündüğü Gazze Şeridi'nden ayrılan İsrail için kendi içerisinde böyle bir tehditle karşı karşıya kalması önemli bir güvenlik zaafını ortaya çıkarmıştır. Özellikle, iki etnik grup arasında oluşan güvensizlik hali Arapların kendi güvenliklerini sağlama konusunda radikalleşme ihtimali ve koruyucu olarak Hamas'ı görmeleri ve ona karşı sempati duymaya başlaması İsrail'deki güvenlik sorununu tetikleyecektir. Her ne kadar İsrail vatandaşı Araplar arasında Hamas'a karşı kayda değer bir sempati yoksa da, Hamas'ın son savaşta popüleritesinin artmasının İsrail içerisinde de etkili olması söz konusudur.⁹ Öyle ki, son savaş sırasında Hamas yetkililerinin sadece Gazze ve Kudüs değil, İsrail'deki Filistinliler için de mücadele edeceklerini belirtmesi, İsrail vatandaşı Arapların güvenlik ihtiyacını desteklemektedir.

Hamas'ın füze saldırıları, İsrail'deki demografik yapıyı sadece Arap azınlık bakımından sekteye uğratmakla kalmamış aynı zamanda bu güvenlik zaafı Yahudilerin İsrail topraklarına göç etmesinin önünde bir engel oluşturmuştur. Özellikle İsrail'in güney bölgelerine atılan yoğun füzeler, Yahudilerin uzun süre sığınaklarda kalmasına neden olmuş, sivil havaalanı ve devlet kurumlarının kapatılması İsrail'deki iş ve özel hayatı felç etmiş, bu saldırılardan etkilenen birçok Yahudi psikolojik destek almak zorunda kalmış ve bu durum ülkenin başka bölgelerine göç etmelerine neden olmuştur. Hatta bu saldırıların, İsrail'deki ters

⁸ Christina Zhao, "Israeli Military Enters Riots- Torn Lod After Mayor Warns of Kristallnacht", Newsweek, 11.5.2021.

⁹ Yaroslav Trofimov, Dov Libenter ve Felicia Schwartz, "Israel's New Challenge: Violence Among Its Own Citizens", The Wall Street Journal, 14 Mayıs 2021.

göçü tetikleyebileceği belirtilmektedir. Nitekim, 2006 yılındaki İsrail ile Hizbullah arasındaki savaştan önceki iki yılda toplam 19 bin Yahudi ters göç ederken, bu savaştan sonraki yılda 25 bin kişi ters göç etmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla, Yahudi vatandaşlarının önceliklerinin başında gelen güvenlik halinin zedelenmesinin ilk etkisinin ters göç olduğu söylenebilir. Zira, Mossad'ın eski başkanı Shabtai Shavit'in Hamas ile İsrail arasında yaşanan son savaştan sonra *“Yahudiler bir gün kendilerini çantalarını toplamakla karşı karşıya kalabilir ve İsrail'i terk edebilirler.”* söylemi, İsrail'de son saldırıların bir güvenlik endişesine yol açtığını göstermektedir.¹⁰

Sonuç olarak, yaşanan son savaşta Hamas'ın geçmiş yıllara oranla füze kapasitesini geliştirmesi İsrail için eskiye nazaran daha önemli bir tehdit olduğunu göstermiştir. Ancak, belki de İsrail'i güvenlik açısından asıl endişelendiren konu Hamas'ın direnişinin tüm Filistin sathına yayılması ve Filistinliler için bir umut ışığının doğması olmuştur. Filistin topraklarında ve İsrail'de yaklaşık 7 milyon Arap'ın yaşadığı düşünülürse Hamas'ın direnişinin yayılması halinde tekrardan iki devletli çözümün ortaya çıkabileceği ve bunun da İsrail için varoluşsal bir tehdit oluşturabileceği tahmin edilebilir. Zira son savaşta İsrail vatandaşı Arapların ayaklanması bu ihtimalin mümkün olabileceğini göstermiştir. Aynı zamanda bu savaş sırasında İsrail vatandaşı Araplarla birlikte Ürdün, Lübnan ve Suriye'deki Filistinli mültecilerin birliktelik mesajları vermesi, bu ülkelerdeki Filistinlilerin protestoları, Lübnan ve Suriye'deki başta Hizbullah ve Filistin direnişi olmak üzere İsrail karşıtı grupların birleşmesi, olası bir savaşta İsrail'in geniş çaplı bir savaşla karşı karşıya kalabileceğini ve farklı cephelerde savaşı sürdürmesine yol açabileceğini göstermiştir. Nitekim, demografik olarak zafiyeti bulunan İsrail'in Gazze Şeridi, Batı Şeria, Doğu Kudüs, İsrail şehirleri, Suriye, Lübnan ve dolaylı olarak İran cephelerinde yürütülecek bir savaşın İsrail'i varoluşsal bir tehditle karşı karşıya kalmasına yol açabilir. Dolayısıyla, İsrail ile Hamas arasındaki savaşta ortaya çıkan Demir Kubbe Savunma Sistemi ve demografik zaaf, olabilecek ciddi tehditler karşısında İsrail'in zayıf karnını göstermiş, İsrail'in güvenlik mitini çürütmüştür.

¹⁰ “İsrail'in Güvenlik Efsanesi Çöküyor”, TIMETURK, 17 Mayıs 2021.

Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ

*AK Parti Genel Başkan Vekili
İstanbul Milletvekili*

Küresel salgınla birlikte dünyada yeni bir döneme geçildi. Bazı düşünürlerin “dispozitif” dediği, tedbirleri sert yeni bir normatif sisteme mi girildi veya bazı yazarların “dayanışmacı zorunluluk” olarak dile getirdiği yeni bir döneme mi geçtik? Dış politika ile diplomasi bağlamında soracak olursak, hedefler ve ilkeler çerçevesinde neler söyleyebilirsiniz?

”

Yeni dönemin daha hakkaniyetli, daha paylaşımcı, daha dayanışmacı bir dönem olacağına inanıyorum

Bugünler bizden sonraki kuşaklar için bir milat olacak, zira pandemi koşullarını, tüm dünyayı saran küresel bir tehdit olarak yaşadık. Sağlık sistemleri başta olmak üzere ciddi tedbirler alındı, ticaret tüm dünyada yavaşladı hatta

geriledi, ekonomide büyük kayıplar oldu. 2020 yılı itibarıyla tüm dünyadaki ekonomik kayıp 4 trilyon dolar civarındadır, buna hükümet desteklerini de eklediğimizde 15 trilyon dolarlık bir kayıptan söz ediyor ekonomistler. Ekonomiden, siyasete, toplumsal yapıdan eğitime, üretim yöntemlerinden çalışma türlerine birçok alanda köklü değişimleri yaşadığımız aşikâr. Kısaca, pandemi dünyada yepyeni bir dönemin kapılarını aralamıştır. Yeni dönemin daha hakkaniyetli, daha paylaşımcı, daha dayanışmacı bir dönem olacağına inanıyorum.

Türkiye'nin global salgının yol açtığı ihtiyaç ve tedbirler ko-

nusunda dünya ile dayanışma içinde olması önceliğimizdir. Bizim gerek bu tip küresel koşullara, gerekse bölgesel meydan okumalara karşı göstereceğimiz dış politika tavrı bellidir.

1 - Millî menfaatlerimiz çerçevesinde rasyonel bir dış politika takip edeceğiz. Edilgen ve buyruk bekleyen değil, etkin ve kendi yolunu çizebilen, çözüm üreten bir Türkiye... Güçlü ve büyük Türkiye!

2 - Milletlerin bağımsızlığına ve devletlerin egemenliğine saygılı olmak bizim ilişkilerimizin esasıdır. Eşit ortaklar olmak koşuluyla, tüm devletlerle müzakereye açığız. Ancak eşit olmayan koşulları, farklı muamele ve ayrımcılığı, kategorizasyonu kabul etmeyiz. Uluslararası ilişkilerde, diplomasi ve müzakereye dayalı ilişkiler geliştirilmesi taraftarıyız.

3 - Hakkaniyet sahibi bir milletiz. Bize adaleti ve barışı miras bırakmış bir medeniyetin mensuplarıyız. Devlet tecrübemiz ve siyasi birikimimiz, dış politikada emperyalist yaklaşımları reddeder. Şimdiye kadar hiçbir milletin emeğini de, zenginliklerini de sömürmedik, bundan sonra da adalet ve hakkaniyet dış politikadaki ana ilkellerimizden olacaktır. Yani, ne başkalarının hakkını yeriz, ne

de başkalarına kendi hakkımızı yediririz.

4 - Tek ve çok taraflı antlaşmalarda; karşılıklı müzakere, iş birliği ve rızaya açık tavır, bizim dış politikamızın unsurlarındandır. Sahadaki güç kadar, masadaki gücü ve yumuşak güçler dediğimiz sivil inisiyatifleri de dış politika eksenimiz içinde değerlendiriyoruz.

5 - Mazlum ve masum halkların sözcüsüyüz. Çünkü, biliyoruz ki Türkiye, Türkiye'den ibaret değildir. Bizim için gönül coğrafyamızın anlamı ve değeri büyüktür. Sözcü ve öncü olmaya devam edeceğiz.

6 - Küresel salgının tüm dünyaya öğrettiği tecrübeye göre; hakkaniyete dayalı, daha dayanışmacı, daha adil, daha özgür, yeni bir dünyanın kurulmasının yolu açılmıştır. Pandemi koşulları yeni bir dayanışmayı zorunlu kılıyor. Hakkaniyete ve adalete dayalı dünya görüşümüzün özeti Sayın Cumhurbaşkanımızın tüm dünyaya; haykırdığı "Dünya, 5'ten büyüktür" mottosudur. Mevcut uluslararası siyasal sistem de, adalet sistemi de, ekonomik sistem de bugünkü insanlığın problemlerine çözüm getiremiyor. İnsanlığın yeni bir küresel siyasal ve ekonomik sisteme ihtiyacı olduğu açıktır.

“

Eşit ortaklar olmak koşuluyla, tüm devletlerle müzakereye açığız.

Dış politikamız ve izleyeceğimiz yol haritası konusunda şu başlıkları verirsek, düşünsel ve politik tasavvurumuz hakkındaki çerçeve de çizilmiş olur:

- 1 - Ekonomik gücümüzü ve istikrarımızı artırarak devam ettireceğiz.
- 2 - Dış politikada etkin olmaya bütün imkânlarımızı kullanarak devam edeceğiz.
- 3 - Devlet - millet kaynaşmasını artırarak devam ettireceğiz.
- 4 - Türkiye küresel iddiasını sürdürmek için başkalarının yörüngesinde hareket etmek değil kendi eksenini tahkim etmek zorundadır. Bunun için de tüm dünyadaki millet varlığımızı güçlendireceğiz.

Efendim, pek çok düşünür, 2000’li yıllarda dünyanın siyasi anlamda yeni bir kaotik döneme girdiğini ifade ediyor. Dış politika ile iç politikalar arasında nerdeyse sınır kalmadı veya iç içe geçmiş yeni bir mimari var. Özellikle ABD, Çin ve Rusya gibi güçlü ülkelerin hemen her ülkeyle ilgili yatırım ve projeleri var... Zygmunt Bauman’ın deyimiyle bu yeni “muğlak dünya ilişkileri” atmosferinde, dünya yeni bir barış zemini yakalayabilir mi?

Bunu diplomatik dille soracak olursak; “Yeni bir PAX’ın kurulması mümkün müdür?” Evet mümkündür. Ama bu öncelikle nereden baktığımıza, hangi paradigmaya sahip olduğumuza bağlı bir husustur. Hangi bakış açısı içerisinde dünyayı, olayları değerlendirdiğimize bağlı. Sizlere dünyada günümüzde büyük karışıklıklar yaşanan bölgelerden üçüne ilişkin örnekler vereceğim. Bu örnekler aynı zamanda tarihsel olarak insanlığın barışıyla ilgili en önemli tecrübelerindedir. Bunlardan birisi; Osmanlı medeniyetinin beş asır boyunca Balkanlar’da sağlamış olduğu PAX’tır ki; büyük bir düzendir. Farklı mezhepleriyle ve meşrepleriyle Müslümanlar, Hristiyanlar, farklı etnik kökenden insanlar, hepsi bir arada yaşadı. Asırlar boyunca Balkan coğrafyasında ne bir din kavgası, ne bir mezhep savaşı ne de etnik bir çatışma oldu.

Makedonya’da Makedonya eski Devlet Başkanı Sayın İvanov’dan bir şey öğrendim, Makedon lisanında, Türkçe “Komşu Kapıcık” diye bir tabir var. Aynı mahallede yaşayan komşular var. Bir aile Katolik, diyelim ki onun yanındaki Sünni bir Müslüman, onun yanındaki Ortodoks bir Hristiyan, onun yanındaki evde de Bektaşî Ale-

”
Makedonya eski Devlet Başkanı Sayın İvanov’dan bir şey öğrendim, Makedon lisanında, Türkçe “Komşu Kapıcık” diye bir tabir var.

vi bir Müslüman aile yaşıyor. Bu aileler o kadar iç içe geçmiş, o kadar barış içerisinde yaşıyorlar ki komşular birbirlerinin evlerine dış kapılardan girmiyorlar. Evlerini birbirine bağlayan, nispeten biraz daha küçük, eğilerek girilen, komşu evin iç bahçesine açılan "Komşu Kapıcıklar" var ve bu kapıcıklar vasıtasıyla birbirlerine evlerini, birbirlerine gönüllerini açıyorlar. Birbirlerinden günlük hayatlarına ilişkin yardımlar alıyorlar, eşyalarını paylaşıyorlar, adetlerini paylaşıyorlar, geleneklerini-göreneklerini paylaşıyorlar. Beş asır boyunca Pax Ottomana'nın yönettiği Balkan coğrafyasında çatışma, kavga olmuyor.

Çok çarpıcı bir örnektir bu... Acaba biz bugün şehirlerimizde bırakın farklı dinlerden ve etnik yapılardan olan insanları, aynı kültürün, aynı dinin, aynı etnisitenin hatta aynı mesleğin mensuplarına kapılarımızı açabiliyor muyuz? Komşularımızla gerçekten birbirimizden emin bir şekilde yan yana yaşayabiliyor muyuz?

İkinci örnek; Kudüs'tendir. Kudüs, Pax Ottomana zamanında bugün Kudüs, Jerusalem dediğimiz şehirden ibaret değil, bir eyaletin adı... Şam'ın güneyinden başlıyor Masada Çöllerine

kadar devam ediyor, çok geniş bir alan. Müslümanlar, Yahudiler, Hristiyanlar, onlarca irili ufaklı etnisite var. Osmanlının egemen olduğu dört asır boyunca din çatışması, mezhep kavgası, etnik çatışma yok. Allahuekber sesleri, kilise çanları, ağlama duvarının önünde Mezmurlarıyla, Tevratlarıyla ibadet eden Yahudilerin duaları birbirine karışıyor.

Peki, Pax Ottomana bu barışı nasıl sağladı? Ben bunu Osmanlı'nın Kudüs kriterleri diye kavramlaştırıyorum. Beş temel hak üzerinden,

1. İnanç özgürlüğü
2. İnanıldığı gibi yaşama ve propaganda özgürlüğü
3. İnsanların kendi dinleri, kendi kültürleri etrafında örgütlenme özgürlüğü
4. Serbest ticaret hakkı
5. Serbest dolaşım hakkı

Eğer siz kendi içinizde böyle bir yapı, bir yönetim kurarsanız, bulunduğunuz coğrafyada ya da yeryüzünde de adaletli bir barış/pax kurarsınız. Aksini yaptığınızda insanlar her türlü farklılıklarıyla birbirinden ayrışır, çatışmadan ve krizden asla kurtulamazsınız.

Mağrip kültürünün de temelini oluşturan bir diğer örneğimiz-

“

Endülüs Müslümanları zulümle değil aksine insanlığın medeniyet seviyesini nasıl daha da geliştiririz sorusuyla meşgul oldular.

Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ

*AK Parti Genel Başkan Vekili
İstanbul Milletvekili*

1959'da Ordu, Ünye'de doğdu.

Lise eğitimini İstanbul İmam Hatip Lisesi'nde, lisans ve yüksek lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde tamamladı.

1992 yılında İktisat Doktoru, 1994 tarihinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doçent ünvanını aldı. ABD'de Cornell Üniversitesinde akademik çalışmalarını sürdürdü. 2004 yılında profesör oldu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde uzun yıllar Sosyal Siyaset ve İnsan Kaynakları Yönetimi konularında dersler verdi.

Kurtulmuş, 1998 yılında aktif siyasete girdi. Sırasıyla Fazilet Partisi İstanbul İl Başkanı ve Genel İdare Kurulu üyesi, Saadet Partisi Genel Başkanı, Halkın Sesi Partisi'ni (HAS Parti) kurucusu ve AK Parti'de Ekonomi İşleri'nden sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, 62. Hükümet'te Başbakan Yardımcısı, 63, 64 ve 65. Hükümetler döneminde Başbakan Yardımcılığı ve Hükümet Sözcülüğü ve 65. Hükümet'te Kültür ve Turizm Bakanı olarak görev yaptı.

Halen AK Parti Genel Başkan Vekilliği görevini yürütmektedir.

Numan Kurtulmuş, evli ve üç çocuk babasıdır.

se Endülüs Devleti'dir. Endülüs Müslümanları kuzey Afrika ve İspanya'da dolayısıyla Avrupa'da sadece kültürü, sanatı, estetiği geliştirip, dönüştürmediler. Avrupa halklarının, düşünce ve bilim adamlarının, insana, hayata ve evrene bakışını da değiştirdiler. Özgür düşünceyle, özgür bilimle, kapısını kapadığında hükümdarın bile izinsiz giremediği konut dokunulmazlığıyla, bütün bir Endülüs coğrafyasında tacirlerden insafı ve eşit oranda vergi alma uygulamasıyla Rönesans dediğimiz aydınlanmanın yolunu açtılar. Kimsenin dinini, ismini zorla değiştirmediler, kimse malını mülkünü yağmalamadılar. Çünkü Endülüs Müslümanları zulümle değil aksine insanlığın medeniyet seviyesini nasıl daha da geliştiririz sorusuyla meşgul oldular. Çünkü biliyorlardı ki ilimde, sanatta, ekonomide, askeriyede ne kadar ileri giderlerse gitsinler, onlardan çok daha üstte, çok daha güçlü birisi vardı. Onun için, Endülüs medeniyetinin şaheseri olan Gırnata Sarayı'nın her sütununun dört bir tarafına "La galibe illallah" yazdılar. Yani Allah'tan başka galip, hakim, kudret ve güç sahibi yoktur.

Şimdi bu üç medeniyet örneği, bize dünyada barışın ve selametın ikame edilebileceğine dair önemli tezler sunuyor. Günümüzde ise, Türkiye Cumhuriyeti, hem uluslararası insani yardım konusunda tüm dünyaya örnek olması, hem de Balkanlar, Kafkasya, Kıbrıs, Libya, Filistin gibi bölgeler üzerinden sürdürdüğü aktif barış çabalarıyla yeni bir çağır açtı. Buna Suriye, Azerbaycan ve Afganistan'daki etkinliğimizi de eklemek gerek. Türkiye güvenliğinden asla taviz vermeden, mazlumun, mağdurun yanında olduğunu gösteren etkin bir dış politika sergiliyor. Bizim umudumuz ve çabamız, barışın ve adaletin hakim olduğu bir dünyanın kurulmasıdır.

Roger Garaudy, "İlahi Mesajlar Toprağı Filistin" adlı kitabında Filistin bölgesinin, Bereketli Hilal'in kilit noktası olduğundan söz eder. 1948'den bu yana gündemimizi meşgul eden İsrail sorunu hakkında bize neler söylemek istersiniz?

Pek çok tarihçi, coğrafyaları politik özneler olarak okuma taraftarıdır. Jeopolitik dediğimiz şeyin temelinde de bu vardır. Bereketli Hilal sadece bir coğrafya değil, bir tarihi birikim olarak politikanın da konusudur. Bir ucu Hazar Denizi'nde, Kuzey Mezopotamya'dan geçerek, Lübnan, Filistin ve Nil Nehrinin uç kısmını içine alan bir yay şeklinde konumlandırılan, jeopolitik bir hattır. Doğu Akdeniz, Kıbrıs ve Anadolu kıtası da bu Bereketli Hilal'in merkezindedir. Bu jeopolitik harita aynı zamanda insanlığın ilk büyük terakkiler gösterdiği topraklardır. İlk yazı, ilk hukuk antlaşması, ilk şarkılar, ilk şiirler, ilk görkemli mimari yapılar, ilk ilaçlar, ilk savaş aletleri, bu coğrafyada keşfedilmiştir. Keza ilk devletler, ilk savaşlar, ilk barış ahitleri de bu coğrafyada karşımıza çıkar. Dünya ticaretinin merkezidir bu hat aynı zamanda, deniz yolculukları kadar kara yolundan ticaretini sürdüren kervan yollarının da kesişim bölgesidir. Bereketli Hilal; Hz. İbrahim ve oğullarının gezindi-

ği bir coğrafyadır aynı zamanda. Harran'dan çıkıp, Şam üzerinden Lübnan ve Filistin'e ulaşan, oradan Mısır'a geçen ve geri dönerek yine Kudüs üzerinden Mekke ve Medine'ye ulaşan bir ilahi yol haritasıdır bu. Bereketli Hilal, İbrahimî dinlerin evidir, peygamberlerin, sahifelerin, kitapların yurdudur... Tarihsel, medeni, ekonomik ve dini sebeplerle insanlığın kalbi mesabesindedir Bereketli Hilal dediğimiz coğrafya.

Burada barışı ve selameti nasıl sağlarız? Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünden itibaren Orta Doğu'da oluşan büyük karmaşa halen devam ediyor...

Bir asır evvel bu coğrafyayı cetvellerle-pergellerle suni bir şekilde parçalayanlar, halkları birbirinden ayırtırmak için yapay sınırları çizenler, bugün bu oyunun ikinci perdesini sahneye koydular. Bu emperyalist oyunun ikinci perdesi Irak'ın işgali ile açıldı. Yapay sınırlarla bölerek birbirinden ayıramadıkları insanların, şimdilerde gönüllerini ve zihinlerini birbirinden ayırmaya çalışıyorlar. Aslında bir asır evvel Sykes-Picot anlaşması ile uygulamaya konulan bir emperyal planın, yani böl-parçala-yönet siyasetinin yeni ve sancılı uygulamalarına şahit oluyoruz şimdilerde.

“

Bereketli Hilal sadece bir coğrafya değil, bir tarihi birikim olarak politikanın da konusudur. Bir ucu Hazar Denizi'nde, Kuzey Mezopotamya'dan geçerek, Lübnan, Filistin ve Nil Nehrinin uç kısmını içine alan bir yay şeklinde konumlandırılan, jeopolitik bir hattır.

”

Vekâlet savaşları belki yeni bir kavram olsa da, aslında içerik olarak emperyalizmin eski alışkanlıklarından biridir ve bugün Ortadoğu coğrafyasını kasıp kavurmaktadır.

Sykes-Picot ile belirlenen sınırlar, Ortadoğu'nun siyasetini derinden etkileyen ve bugün de etkilemekte olan bir haritayı çizmiştir. Bunun bir harita çizme eyleminin ötesinde büyük ve tutkulu bir hayal, bir hedef, bir mefkûre olduğunu görmemiz gerekiyor. Bu antlaşmaya göre Türkiye'nin de içinde bulunduğu Ortadoğu coğrafyası, iki büyük bölgeye ayrılmıştır. Mezopotamya, Filistin toprakları ve Doğu Akdeniz şeklinde özetleyebileceğimiz bu Bereketli Hilal, ne yazık ki İngilizlerle Fransızlar arasında pay edilmiştir. Fiilen işgal edecekleri bölgelerin yanı sıra ayrıca etkileri altında kalacak bölgeler bile tek tek tespit edilmiştir. İşgal edecekleri bölgeleri kendileri yönetecekken, etkileri altında kalacak bölgeleri dolaylı bir şekilde yönetecekler anlamına geliyordu bu... Keza, 1917'de İngilizlerin Filistin topraklarından çekilmesiyle birlikte eş zamanlı olarak İrgun, Haganah ve Stern terör örgütlerinin ortaya çıkması da kuşkusuz rastlantı değildir. Bu terör çetelerinin, İsrail'in kuruluşunun zeminini hazırladığını da hatırlayalım. Dolayısıyla vekâlet savaşları belki yeni bir kavram olsa da, aslında içerik olarak emperyalizmin eski alışkanlıklarından biridir ve bugün Ortadoğu coğrafyasını kasıp kavurmaktadır.

Efendim bugün Gazze meselesi de Kudüs bağlamında ayrıca gündem oluşturmaktadır. Bize Kudüs ve Gazze'nin tarihi süreçlerinden ve günümüz politikaları açısından bir değerlendirme yapabilir misiniz?

Osmanlı Devleti 1917 yılında Kudüs'ü ve Filistin bölgesini İngilizlere terk etmek zorunda kaldı. İngilizlerin yönetimine giren Filistin bölgesi, yavaş yavaş Yahudileştirilmeye tabi tutuldu. Avrupa'dan ve Rusya'dan Filistin'e intikal ettirilen Yahudi yerleşimciler, büyük İsrail stratejisinin ilk kullanışlı parçasıydı... Ardından çeteler kuruldu. Haganah, İrgun, Stern gibi bu çetelerde daha sonraları İsrail devlet başkanı olacak keskin nişancılar da yer alıyordu. Bir tür vekalet savaşı da diyebileceğimiz bu terör çetelerinin faaliyetleri, Filistinli halka ciddi huzursuzluk veriyordu, güvenlik, emniyet, huzur kalmamıştı. İngilizler, kendi ülkelerinde Filistinlilere reva görülen bu şiddet ve nefret suçlarını görmezden geliyorlardı. Filistin bölgesinin büyük kısmı 1948'de İsrail Devletinin kurulmasıyla, işgal edildi. Gazze bölgesi Mısır'ın, Doğu Kudüs ve Batı Şeria ise Ürdün'ün kontrolüne geçti. 1948'den 1967'e kadar Filistin toprakları bölünmüş hâlini fiilen koruyordu ama 1967'deki "6 Gün Savaşları"ndan sonra, Filistin toprakları, zafer

kazanan İsrail'in işgali kontrolüne girdi. Filistinlilerin 1987'den itibaren yerel savunmalarını sürdürdükleri intifadalar sonucunda, 2005'te İsrail Gazze'den çekilmek zorunda kaldı. Gazze'ye yönelik ambargo ve abluka uygulamaları ile, Gazze'yi tam bir esaretle kuşatmak isteyen İsrail, Gazze'de içme suyu ve ekmek fırınları dahil hemen her insani kaynağı yok ediyor. Gazze'nin denize olan kıyısını bir ateş hattına çevirdi, balık tutmak ve deniz ticareti yasak, hatta deniz kıyısında oynayan çocukları bile öldürmekten çekinmiyor. Gazze'nin toplan alanı 365 km kare, nüfusu 2 milyon, ve bu nüfusun 1.4 milyonu mülteci-dir. İsrail'in yerinden yurdundan ettiği, diğer şehirlerden Gazze'ye göçmek zorunda kalan mülteciler... Gazze'de 8 büyük mülteci kampı var. Çok zor koşullarda hayatlarını idame ettiriyorlar. Orada yaşananlar tam anlamıyla bir insanlık dramı ama mevcut dünya adalet sistemi, İsrail barbarlığına bir çözüm yolu bulamadı...

İsrail 1948'de Batı Kudüs'ü, 1967'de ise Doğu Kudüs'ü işgal etmiştir. Yakın zamanlarda ABD'nin büyükelçiliğini Kudüs'e taşıması ise bardağı taşıran son damla oldu. Bizim bu ağır insanlık dramı karşısında tepkisiz kalmamız bize yakışmaz, değerlerimize, inancımıza, insanlığımıza, tarihimize yakışmaz.

Roger Garaudy'nin "İsrail Sorunu" adlı kitabında şöyle bir bölüm var: "İkinci Abdülhamid'e inanılmaz tekliflerde bulunan Siyasî Siyonizm'in kurucusu Theodore Herzl, 1900'lü yılların başında İsrail'in sınırlarını şöyle çiziyordu: Kuzeyde (Türkiye'deki) Kapadokya'nın karşısındaki dağlardan, güneyde Süveyş kanalına ve doğuda Fırat'a kadar..." Kurucu aktörlerince hedefleri bu şekilde belirlenen İsrail, aslında ilerleme hedefleri güncelliğini koruyan işgalci bir güç olmaya devam ediyor, öyle değil mi?

Genç kardeşlerime altını çizerek söylemek isterim; Filistin haritasını bilmeden bugünün Ortadoğu meselelerinin hiç birini anlayamayız. Filistin'in Yahudileştirilmesi ya da Müslümanlaştırılması projesi 1917'de başladı. 1948'de bu strateji artık devletleşmişti. Milyonlarca Arap ve Müslüman nüfusun yaşadığı Ortadoğu'nun kalbinde bir İsrail devleti kuruldu. Kuruluş aşamalarından itibaren İsrail'in baskı, işgal, ilhak, terör üzerine kurulu hukuksuzluk ve anarşiden beslenen bir yapısı var. Sorunuz bağlamında, küresel Siyonizm bilincinin de altını çizmemiz gerekiyor. Bugün İsrail, en büyük gücünü İsrail dışındaki Yahudi diasporasından alıyor. Genelde Batı ülkelerindeki, özelde ABD'deki finans, politika ve medya gücü İsrail'e olan desteğini açıkça sergilemektedir.

“

İslam alemi birbiriyle yeterince dayanışma içinde olabilseydi, bugün İsrail despotizminde bu kadar pervasız olmayabilirdi.

”

İsrail'in hukuk dışı yayılmacı politikaları, Ortadoğu ve dünya barışı için açık bir tehdittir.

Fakat bununla beraber, ümmet olarak da ağır sorumluluğumuzun olduğu bir başka gerçek... Yahudilerin kendi davalarına olan samimiyeti, İslam ülkelerinin bazı yöneticilerinin kendi halklarına ve Filistin'e ihanetleri iç içe geçen simsiyah sarmallar hâlinde tarihe geçmiştir. İslam alemi birbiriyle yeterince dayanışma içinde olabilseydi, bugün İsrail despotizminde bu kadar pervasız olmayabilirdi... Churchill'in Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ortadoğu'da patlak vereceğini ve bunun da İsrail yüzünden çıkacağına söylediği rivayet edilir. İsrail'in hukuk dışı yayılmacı politikaları, Ortadoğu ve dünya barışı için açık bir tehdittir.

Bütün bu yaşanan tecrübelerden sonra tüm dünya bilmelidir ki dünya barışının kapısı Ortadoğu barışı, anahtarı ise Filistin'dir.

Irak'ın ABD tarafından işgaliyle birlikte başlayan süreci ile Suriye'deki kriz ve dağılma süreci gibi fiili durumlara baktığımızda İsrail'in lehine gelişen bir durum ile karşı karşıya olduğumuzu görürüz. Aslında, bölgede İsrail'e karşı politika geliştirebilecek ülkelerin hemen hemen tamamı, Irak, Suriye, Libya, Yemen, Lübnan hatta Ürdün, kendi başının derdine düşmüş vaziyettedir. Dolayısıyla bu ortamda İsrail, gayet rahattır. İsrail, İslam dünyasını

bu kadar bölünmüş bulmuşken ve bölgede Amerika'nın silahlı varlığı bu kadar güçlüyken, Orta Doğu'daki altın vuruşunu gerçekleştirmek istiyor. "Arz-ı mev'ud"u kurabilmek için önündeki tüm engelleri temizlemeye çalışıyor. Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletler'de aslında İsrail'in genişleme haritası olan Filistin'in işgal haritasını göstererek sorduğu soru, dünya kamuoyunun dikkatini çekmesi açısından çok önemlidir; "İsrail'in sınırları neresidir?"

Mescid-i Aksa bizim Mirac sembolümüzdür. Peygamber Efendimizin gök merdivenidir. Filistin davası bizim için, inancımızın, gönlümüzün, zihnimizin, şuuru-muzun bir parçasıdır. Bizim için Filistin davası varoluşsal bir meseledir. Kudüs aslında hiç değişmedi. Kuran-ı Kerim'de Cenab-ı Allah'ın belirttiği gibi etrafıyla birlikte, mübarek ve mukaddes kılınmış bir mescide sahip olan, önemli, mübarek bir şehirdir. Ancak Kudüs'le ilgili zaman değişti. Kudüs, asırlar boyunca barış diyarıydı... Ne yazık ki Osmanlı Cihan Devletinin emperyalistler tarafından bir şekilde çökertilip, Kudüs'ün işgaliyle, İngilizlerin Kudüs'ün kapısını açmasıyla, Yahudi işgalinin başlamasıyla yeniden kahırlar dönemi başladı. Ama inancımız odur ki tıpkı Haçlı Ordularının bu selam diyarın-

dan atıldığı gibi, yaşayan hiçbir şeye saygısı olmayan bu zalimler topluluğunun da Filistin ve Kudüs'ü işgali de son bulacaktır.

Efendim, şair ve düşünür Nuri Pakdil'in sıkça dile getirdiği gibi, "Kudüs, insanlığın sınavıdır" gerçeği var bir de... İnsan olmanın sınavından geçebilecek miyiz?

Kalbimiz öldüğünde, insan olmaktan çıkarız. Bu milletin kalbi Filistin ile birlikte atıyor. Bunu bir de Kudüs Şeyh Cerrah Mahallesinden çıkartılmak istenen Kudüs'ün yerli sahiplerinin verdiği son mücadele üzerinden okuyalım. "1948 İslami Hareketi" Başkan Yardımcısı Kemal Hatib'in 14 Mayıs 2021 akşamında İsrail güçlerince gözaltına alınmazdan evvel yaptığı NEKBE konuşmasını dinlemenizi isterim. Orada; inancı, sabrı, asaleti, onuru, cesareti ve adanmışlığı göreceksiniz. Mealen şunları söylüyor: "950 bin Filistinlinin öz vatanlarından sürgün edildiklerinin üzerinden tam 73 sene geçti... Ürdün, Mısır, Suriye, Lübnan'da 62 adet Filistin Mülteci Kampının açılmasının üzerinden de 73 yıl geçti. Diğer ülkelere göç etmek zorunda kalan 950 bin Filistinli, bugün milyonlardadır. 1948'de öz vatanımızda sadece 154 bin kişi bırakılan Filistinlilerin sayısı ise bugün 1 milyon 700 bin kişidir. İşgalci-

ler; yaşlanan Filistinlilerin ölüp gideceğini, yeni gelen neslin ise özgürlük bilincinden yoksun bir şekilde unutkanlıkla kimliklerini yitireceklerini düşündüler. Oysa yanıldılar. Dünyanın her yerinde Özgür Filistin bilinciyle hareket eden milyonlarca Filistinli var..."

Kemal Hatib'in sözlerine katılmamak mümkün değil. Lakin bu dava insanı, Filistinliler özeinde anlatmış meseleyi. Bir de Filistinli olmayan, hatta Arap olmadığı halde Filistin davasını omuzlayan yüz milyonlarca insan var. Kudüs'teki Şeyh Cerrah mahallesinde başlayarak bugün Gazze başta tüm Filistin eyaletlerinde devam eden İsrail soykırımı, tüm dünyayı ayaklandırmış durumda. Hem Kuzey ve Güney Amerika'da hem Avrupa'da, hem Malezya ve Endonezya gibi Asya ülkelerinde büyük halk hareketleri ve protestolarıyla İsrail'in işlediği insanlık suçunu lanetledi. Türkiye'miz ise ülkesiyle, milletiyle baştan beri Filistin'in, Mes-cid-i Aksa'nın yanında...

İsrail, Filistin topraklarını işgal etmiş olabilir ama bu haksız ve insanlık dışı işgal, yeryüzünde tüm gönülleri uyandırıyor, diriltiyor ve zalimlerin maskesini düşürüyor, İsrail dünyada yapayalnızdır.

“

Kudüs'teki Şeyh Cerrah mahallesinde başlayarak bugün Gazze başta tüm Filistin eyaletlerinde devam eden İsrail soykırımı, tüm dünyayı ayaklandırmış durumda.

Halife Buyruğu ve Müslümanların % 1'i

AHMET KIRGIN

-Gazze'ye Yardımların Mavi Marmara'nın Açtığı Yoldan Devamı Neden Gelmedi?-

Olay şöyle gelişir: İstanbul'daki Halifelik makamı, içeriği özetle şu şekilde olan bir buyruk yayınladı:

"Bu çağrıyla dünyadaki tüm Müslümanları, Srebrenitsa Katliamı'nda, Irak Savaşında, Mısır'da cumhur tarafından meşru yollarla seçilmiş ilk Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye yönelik darbe girişiminde olduğu gibi, Gazze şeridinin abluka altına alınıp, insalık dışı muameleye tabi tutulmasına, insan hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip bölgede insanın en doğal hakkı olan yaşama hakkına kastedilmesine ve bu bölgenin açık hava hapisanesine dönüştürülmüş olmasına karşı İslam ümmetini diğer Müslüman kardeşlerine yardım etmeye ve Tevbe Suresi 71'inci Ayette belirtildiği gibi "Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostu ve yardımcısıdır. İyiliği emir ve tavsiye eder, kötülüklerin önünü almaya çalışırlar..." ayetinin gereğini yerine getirmeye çağırıyoruz.

Tüm Müslümanların duyarlı ve sorumlu davranarak bu çağrıya icabet etmeleri beklenmektedir."

MÜSLÜMANLARI temsil eden dini ve siyasi otorite olan Halifelik kurumunun yapmış olduğu bu çağrıya dünyadaki Müslümanlar'ın sadece % 1'i icabet eder. Her ne kadar yüzde olarak bu çok küçük bir rakam olarak görülse de, toplamda 19 milyon'a denk gelmekte ve bu birçok ülkenin nüfusundan daha fazladır.

Yukarıdaki buyruğun gerçekleşme imkanı günümüzde mümkün değildir; çünkü böyle bir buyruğu yayınlayacak herhangi bir kişi veya kurum mevcut değildir. Bunun böyle olması ise geçmiş son derece özenle

Kurtuluş Savaşı'nda mücadelenin en büyük destekçileri Halifelik kurumunun önemseyen Müslümanlar olmuştur. Hindistan Hilâfet Hareketi bu desteğin güzel örneklerinden biridir.

düşünölmüş, çok hassas ve uzun dönemli stratejiler izlenerek yapılmış çalışmaların bir sonucudur. Halifelik kurumunun anlam ve önemini bilen İngilizler'in çalışmalarının bu gelişmelerde rolü yadsınamayacak kadar fazladır. Örneğin; 1857'de Hindistan'da ayaklanmalar ortaya çıkınca

Halife'nin yardımına başvuran İngilizler, Halife'nin siyasî gücünü kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmaya çalışırken, yine aynı İngilizler çok değil birkaç on yıl sonra Halife'nin meşruiyetini zedelemek için II. Abdülhamid'in Kureyş soyundan gelmediği için meşru halife olamayacağını yüksek sesle dillendirerek Müslüman Araplar arasında "halifelik" kurumu üzerinden fitne ateşini tutuşturmuşlardır. Tarihimizde, Otuzbir Mart Vak'ası olarak bilinen olaydan sonra ise Halifelik kurumunun etkinliği biraz daha azaltılmıştır. Trablusgarp cephesi ve Balkan savaşlarında ise farklı İslam coğrafyalarından ama özellikle Hindistan'dan gelen destek Halifelik kurumunun hala Müslümanların zihninde güçlü olduğunu göstermiştir.

Yine Millî Mücadele sırasında Anadolu'daki Mücadelenin en büyük destekçileri de Halifelik kurumunun önemseyen Müslümanlar olmuştur. Hindistan Hilâfet Hareketi bu desteğin güzel örneklerinden biridir.

Mart 1924'te Halifelik Meclisin şahsında mündemiç olacak şekilde kaldırıldı Abdülmecid Efendi aynı gece Çatalca İstasyonu'ndan trene bindirildi; sınıra kadar kendisine İstanbul valisi ve emniyet müdürü eşlik ettiler. Böylece o zamana kadar Halife'nin birleştirici gücünü çok iyi bilen "dış güçler"ın önündeki en büyük engel ortadan kalkmış, başka birçok şeyle birlikte, daha sonra kurulacak İsrail işgal devletinin ve günümüzde yaşanan Gazze'deki dramın önü açılmıştır. Halifeliğin kaldırılmasını ve günümüzde hem Gazze'de hem de başka İslam coğrafyalarında yaşanan tradejileri birbirinden ayırmak "toplumsal ve siyasal değişimi" ve "tarih okumayı" bilmemektir. Bu "bilmemek" bugün Müslümanların bir Ümmet yerine bir kalabalık olarak ortada duruyor olmaları gibi bir sonucu doğurmuştur. Mavi Marmara gemisi farklı milletlerden -ve hatta dinlerden- kişileri barındıran ve bir sorunun çözümüne yönelik atılacak ilk adımlardan birinin ne/nasıl olması gerektiği konusunda güzel bir örneklik teşkil etmiştir. Gaze Ablukası'nın çözümünün Türklerin, Kürtlerin, Acemlerin veya Hintlilerin değil Müslümanların çözebileceği bir sorun olduğunu göstermesi açısından anlamlı ve değerli bir hareket idi. Ancak İslam dünyasının bugün kendisini temsil edecek bir otoriteden/makamdan yoksun olması ve kurumsallaşamama gibi ciddi bir eksiklik Gazze'ye yardımların Mavi Marmara'nın açtığı yoldan devamının neden gelmediğinin cevabıdır.

Halifeliğin kaldırılmasını ve günümüzde hem Gazze'de hem de başka İslam coğrafyalarında yaşanan tradejileri birbirinden ayırmak "toplumsal ve siyasal değişimi" ve "tarih okumayı" bilmemektir.

Günümüz Müslümanlarının kendi değerlerine uygun ve sağlıklı işleyen kurumlarının olmaması beraberinde birçok sorunu getirmektedir.

Gazze'ye yardımların Mavi Marmara'nın açtığı yoldan devamının gelbilmesi için başka şartların da yerine getirilmiş olması gerekiyordu. Bunların en önemlilerinden bir tanesi "Kurumsallaşma"dır. *Günümüz Müslümanlarının kendi değerlerine uygun ve sağlıklı işleyen kurumlarının olmaması beraberinde birçok sorunu getirmektedir;*

- Kurumsallaşma eksikliği çözüm önerilerinin veya yapılacak faaliyetlerin şahıslara veya o anki atmosfere (siyasi, sosyal, ekonomik vb.) göre şekillenmesine sebep olmaktadır. Bu durum beraberinde yapılan iş ve işlemlerin sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini, ama aynı zamanda doğruluğunu şüpheli hale getirmektedir.
- Kurumsallaşma eksikliği aynı zamanda nesiller arası algılama biçimini de ciddi anlamda etkilemektedir. Yetiştığı çevreden, izlediği çizgi filme kadar, okuduğu kitaptan gittiği okula kadar hiçbirşeyi İslami olmayan nesillerden İslami hassasiyetlere sahip olmasını beklemek gerçekçi değildir. Dolayısıyla; her alanda kurumsallaşma sorununu gidermeden (giderilmediği için) sürdürülebilir politikalar üretmek mümkün değildir. Gazze'ye yardımların Mavi Marmara'nın açtığı yoldan devamının gelmemiş olması bu sürdürülebilir kurumsal yapıların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. En azından bu önemli bir sebep olarak dikkate alınmalıdır.
- Kurumsallaşma eksikliği herhangi bir meselenin İslam ahlaki çerçevesinde konuşulup tartışılmasını da zor hale getirmektedir. İslam dünyasının yaklaşık son 200 yıldır muhatap olduğu bu sorunun çözümü ancak Kur'an ve Sünnet merkezli ve üzerinde konuşulmaya açık bir şekilde gerçekleşebilir. Müslümanların Kur'an'ın bize yaşam çerçevesi çizerken önemle vurguladığı "kavramları tanımlama" metodolojisi gerçek çözümler sunmaktadır. Tam bu noktada Müslümanların "aşığılanma" ve "eleştiri" kavramlarına yeni bir yaklaşım geliştirmeleri gereklidir. Dolayısıyla, böyle bir yaklaşım gerçekleştikten sonra Gazze trajedisine sürdürülebilir çözümler üretilebilir. Mavi Marmara'nın devamının gelmemiş olması bu konudaki eksikliğin delilidir. *Günümüz Müslümanlarının kendi değerlerine uygun ve sağlıklı işleyen kurumlarının olmaması beraberinde birçok sorunu getirmektedir.*

Gazze sorunu İslam dünyasının diğer sorunlarından bağımsız değildir. Çözümü de diğer sorunlarla ilişkili olacaktır.

Fikrimce; Müslümanları temsil eden bir otoritenin olmaması ve kurumsallaşma eksikliği Gazze'ye yardımların Mavi Marmara'nın açtığı yoldan devamının gelmemiş olmasının temel sebepleridir.

Mavi Marmara toprağa atılmış harika bir tohumdu, ancak; bahçıvanlığı yapacak yapacak kimse(ler) olmayınca büyüyüp çınar olamadı. Şimdilik!

ABD ve İngiltere’de İsrail’e Karşı Kamuoyunun Sesi Yükseliyor

DR. NECİP FAZIL KURT

20 21 Mayısın ilk günlerinde Kudüs’ün sistematik olarak Arap nüfustan ve Müslüman kimliğinden arındırılmasına yönelik İsrail politikasının bir parçası olarak Şeyh Cerrah’ta başlayan, Mescid-i Aksa’ya ve sivillere yönelik saldırılarla büyüyen olaylar, Filistin meselesinin dünya gündeminde bir kez daha öne çıkmasına yol açtı. Çatışmanın ortaya çıkış sebebi, İsrail’in uyguladığı şiddet ve Gazze’ye yönelik saldırılarda çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 232 sivilin hayatını kaybetmesi, önceki çatışmalardan aşına olunan hususlardı. Fakat son çatışmada yeni üç husus vardı. Öncelikle, Hamas’ın saldırı kapasitesini bütün kısıtlamalara ve katı abluka şartlarına rağmen görece geliştirmesi, pek çok kimse için şaşırtıcı bir durumdu. İkinci olarak Arap nüfusun ortak bir eylemlilik içinde olması uzun bir sürenin ardından ilk kez gerçekleşiyordu. Ve son olarak, İsrail politikalarına ve özellikle de sivilleri hedef alan saldırılarına yönelik Batı kamuoyunda ve şehirlerinde, özellikle ABD’de ve İngiltere’de yükselen tepki, daha önceki olaylarla kıyaslanamayacak ölçüde fazlaydı.

*Son saldırılarda, İsrail’in
bugünkü konumuna
gelmesi için bütün gücüyle
mücadele eden İngiltere ve
ABD’de gerçekleşen İsrail
karşıtı gösteriler sembolik bir
anlama sahiptir.*

İsrail’in Mayıs saldırısı karşısında dünyanın birçok ülkesinde ve şehrinde büyük gösteriler düzenlendi. Bu gösterilerde yüz milyonlarca insan İsrail’in apartheid uygulamalarını protesto ederken Filistin halkıyla dayanışma içinde olduğunu ortaya koydu. Bu tür gösterilerin Avrupa’dan Latin Amerika’ya, Asya’dan Afrika’ya kadar geniş bir coğrafyada gerçekleşmesi, sorunun kolektif bir duyarlılıkla çözümü için önemli bir aşamadır.

İsrail'in Filistin halkına yönelik sistematik saldırılarına ve uyguladığı apartheid rejimine yönelik tepkilerden belki de en anlamlıları, İngiltere ve ABD şehirlerinde gerçekleşti. Çünkü İngiltere, Filistin'de bağımsız bir Yahudi devleti fikrini ortaya çıkaran, meşrulaştıran ve tecessüm ettiren; ABD ise, kurulduğu günden itibaren İsrail'i bütün gücüyle destekleyip bu devleti her tür eyleminde cesaretlendiren hegemon iki güçtü. İsrail fikrinin doğduğu ve hayatiyet bulduğu, İsrail'in bugünkü konumuna gelmesi için bütün gücüyle mücadele eden iki ülkede gerçekleşen İsrail karşıtı gösteriler bu bakımdan sembolik anlama sahiptir.

İsrail saldırılarının hemen ardından protestolar başlamakla birlikte 22 Mayıs'ta Londra'da ülkenin siyasi tarihinde eşine az rastlanır büyüklükte bir topluluk, Filistin'e destek için bir araya geldi. Şehrin merkezinde yer alan sembolik Hyde Park'ta ve civarında toplanan yaklaşık iki yüz bin gösterici, İsrail'in Filistin şehirlerini ve ayrımsız bir biçimde sivilleri hedef alan ölümcül saldırılarını durdurmasını ve İngiliz hükûmetinin bu apartheid rejimine verdiği desteği kesmesini talep ediyordu. Hatırı sayılır bir Müslüman nüfusun yaşadığı Londra'da her ne kadar göstericilerin ağırlığını çeşitli kökenlerden Müslümanlar oluşturuyor idiyse de, İngiliz protestocuların katılımı da azımsanmayacak ölçüdeydi. Sendikaların, savaş karşıtı örgütlerin, insan hakları aktivistlerinin ve önemli İngiliz politikacıların katıldığı bu gösterilerin en yaygın sloganları ise, 'Özgür Filistin' ve 'Nehirden denize kadar, Filistin özgür olacak' idi. Sloganda atıf yapılan nehrin Şeria veyâ Ürdün Nehri, denizin de Akdeniz olduğunu ve bu sloganın diğerlerine kıyasla İsraili yöneticileri ve Siyonizm taraftarlarını daha çok çileden çıkarttığını belirtelim.

İsrail'in Filistinlilere yönelik apartheid uygulamalarına karşı Londra'da düzenlenen ateşli protestolarda salt bir matem havası ve öfke yoktu. Bu gösterilerde kitleye hitap eden konuşmacılar somut bir gündeme dayanan tekliflerde bulunuyorlardı. Gösterilerin ana eksenini oluşturan duyguları ve talepleri en iyi yansıtan konuşmalardan birini, 15 Mayıs'ta İsrail Büyükelçiliği önünde 2015-2020 yılları arasında İşçi Partisi liderliğini yürüten Jeremy Corbyn yaptı. "Bir binanın gözleri önünde bombalandığını görüp o binada ailesinin yaşadığını bilip hiçbir şey yapamayan bir anne veya baba olmanın nasıl bir şey olduğunu düşünün" diye başladığı vicdanî yanı güçlü konuşmasını Corbyn İsrail'e seslenerek şöyle bitiriyordu; "Derhal işgali durdurun. Derhal yerleşimleri durdurun ve geri çekilin. Derhal Gazze'ye yönelik ablukayı kaldırın."

Aslında Corbyn'in bu tavrı ne yeni ne de şaşırtıcı. Zira Corbyn, Filistin'de bağımsız bir Yahudi devleti fikrinin temel siyasi dayanaklarından

Sendikaların, savaş karşıtı örgütlerin, insan hakları aktivistlerinin ve önemli İngiliz politikacıların katıldığı bu gösterilerin en yaygın sloganları ise, 'Özgür Filistin' ve 'Nehirden denize kadar, Filistin özgür olacak' idi.

*Gittikçe daha fazla İngiliz,
İsrail'in Filistinlilere yönelik
ırkçı, ayrımcı ve en temel
insan haklarıyla dahi çelişen
tutumunu kabul edilemez
bulmaktadır.*

sayılan Balfour Deklarasyonu'nun 100'üncü yıldönümünde Başbakan Theresa May'in konuğu olarak Londra'yı ziyaret eden İsrail Başbakanı Netanyahu onuruna verilen yemeğe katılması için yapılan daveti reddetmiş, İsrail'in uygulamalarına yönelik eleştirilerini açıkça dile getirmenin de ötesinde İngiltere'nin bu ülkeye gerçekleştirdiği silah satışının durdurulmasını talep etmişti. İsrail sorununun ortaya çıktığı, İsrail'in bir devlet olarak doğmasına yol açan bütün aşamaların olgunlaşmasına katkı sunan bir devletin muhalefet lideri olarak Corbyn'in gerek liderliği döneminde, gerekse de son İsrail saldırısı sırasında takındığı tavır, muhafazakar ve hatta dindar görünümlü bir çok Müslüman siyasetçinin İsrail'i adını vererek eleştirme cesareti gösteremediği bir ortamda hayli kıymetlidir.

Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, İsrail'in Filistin'e yönelik işgal politikalarını ve sivilleri hedef alan saldırılarını protesto etmek üzere gerçekleşen gösterilerin tek adresi Londra değildi. Çatışmanın sürdüğü günler boyunca Bristol, Nottingham ve Peterborough gibi şehirlerde de Filistinle dayanışma mitingleri düzenlendi.

22 Mayıs'ta Londra'daki kitlesel mitingle zirveye ulaşan Filistinle dayanışma gösterileri, her ne kadar son İsrail saldırısı üzerine gerçekleştilerse de esasen İngiliz kamuoyunda oluşan ve uzun zamandır dile getirilen taleplerin yansıması olarak görülmelidir. Gittikçe daha fazla İngiliz, İsrail'in Filistinlilere yönelik ırkçı, ayrımcı ve en temel insan haklarıyla dahi çelişen tutumunu kabul edilemez bulmaktadır. Fakat mesele sadece dünyanın bir bölgesinde yaşanan haksızlığın fark edilmesi ve kınanması olarak kalmamakta, İngiliz vatandaşları hükümetlerinin apartheid rejimi uygulayan İsrail ile yakın işbirliği içinde olmasını sorgulamakta ve gittikçe daha yüksek sesle bu yakınlığı protesto etmektedir. İsrail'in kendisini bölgenin tek demokrasisi olarak sunma propagandası bile bu hoşnutsuzluğu ortadan kaldıramamaktadır.

İsrail'in Mayıs saldırıları sırasında en çok protesto edildiği, geniş kitlelerin Filistin halkıyla dayanışma iradesi gösterdiği Batı ülkelerinden birisinin ABD olması muhakkak surette ciddiye alınması gereken bir durumdur. Bugüne kadar İsrail'e verdiği koşulsuz siyasi ve askeri destekle bilinen ABD'de Washington DC, New York, Houston, Chicago başta olmak üzere birçok şehirde gerçekleşen Filistin yanlısı destek gösterileri, bu meseleye yönelik algının evrildiği aşamayı göstermesi bakımından önemlidir. Şüphesiz ki bu gösteriler ve katılımın yoğunluğu, ABD'nin ve kamuoyunun İsrail'e ilişkin tavrının tümünden değiştiği veya yakın gelecekte tamamen değişebileceği anlamına gelmiyor. Fakat Filistin meselesinde İsrail propaganda mekanizmasının eskisi kadar itibarlı ve etkili

olmadığı yönünde ciddi emarelerden birisi de, son gösterilerle su yüzüne çıkan bu kitlesel tepkidir.

ABD’de gerçekleşen bu gösterilerde rastlanan Filistinle dayanışma ve İsrail politikalarını eleştirme eğilimi, belki de kendisini ilk kez siyasette bu ölçüde görünür kılmakta. İsrail’in uluslararası hukuku ve temel insan haklarını hiçe sayan politikalarını öteden beri eleştirmesiyle tanınan Bernie Sanders, son olaylar süresince de Filistin’e yönelik haksız uygulamalara karşı çıkmış; ABD’nin Filistin meselesinde adil bir yaklaşım sergilemesi gerektiğini vurgulamış ve dahası, ABD’nin İsrail’e silah satışını durdurması için girişimlerde bulunmuştur. Fakat bu sefer Sanders’ın yanısıra Temsilciler Meclisi üyeleri Raşide Tlaib ve İlhan Ömer de İsrail’in sivilleri hedef alan saldırılarına ve apartheid uygulamalarına sert eleştiriler yöneltmişlerdir.

Filistin’de Mayıs ayında yaşanan, çoğu çocuk ve kadın 232 sivilin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan saldırı karşısında ABD’de ortaya çıkan kamuoyu tepkisi, daha önce rastlanmamış ölçüde görünür ve büyük oldu. Şüphesiz ki Filistin meselesinin bugüne kadarki gelişiminde İsrail’in uluslararası hukuka aykırı uygulamalarını eleştiren, Filistinlilerin uğradığı baskı ve katliamları gündeme getiren Batılı isimlere hep rastlanmıştır. Fakat bu isimler, ya itibarsızlaştırılmış ya da marjinal bir figür oldukları yönünde yapılan propaganda neticesinde yalnızlaşmak ve/ya unutulmak zorunda kalmışlardır. Norman Finkelstein, bu isimlerden sadece birisidir. Peki son dönemde ortaya çıkan bu tepkinin sebepleri nelerdir?

Arap Baharı adı verilen dalgalanma ve coğrafyaların altüst edilişi sürecinde en etkili aygıt/zemin sosyal medyalar ve dijital platformlar olmuştu. Otoriter rejimler ve diktatörler, iktidarlarının devamı için halklarının örgütlenmesine imkan tanımayan statükoya ve acımasız istihbarat ağlarına güveniyorlardı. Fakat toplumu sıkı bir denetim altında tutan bu rejimlerin aslında ne kadar zayıf olduğu, halkın sokakta ve sokakla birleşmesiyle ortaya çıkıverdi. Latin Amerika devrimcilerinin ünlü şarkısı/marşı haklı çıkmıştı: El Pueblo Unido Jamás Será Vencido. *(Örgütlü Bir Halkı Hiçbir Kuvvet Yenemez!)*

Ne var ki halkın sesini yükseltmesi ve bir bütün halinde örgütlenmesi, kendiliğinden olmamış, en temel örgütlenme hakkının bile bulunmadığı/korunmadığı bu ülkelerde devreye sosyal medya girmişti. Rejimin propagandalarını geçersizleştiren, haber kaynaklarını çeşitlendiren, her kullanıcının aynı zamanda haber sağlayıcı olabildiği, haberlerin teyidi için beklemeyi gereksiz kılacak denli hızlı bu dijital mecralar, konvansiyonel bütün haber kanallarının yerini alarak Tunus’tan Mısır’a

Rejimin propagandalarını geçersizleştiren, haber kaynaklarını çeşitlendiren, her kullanıcının aynı zamanda haber sağlayıcı olabildiği, haberlerin teyidi için beklemeyi gereksiz kılacak denli hızlı sosyal medya/dijital mecralar geniş bir coğrafyadaki otoriter ve hayli demode rejimlerin mezar kazıcısı oldu.

ABD’de yaşayan Yahudiler, özellikle de gençler arsında İsrail’in ırkçı uygulamalar sergileyen bir apartheid rejimi olduğu ve Filistinlere devlet terörü uyguladığı kanaatinin son yıllarda giderek yaygınlaştığı görülüyor.

kadar geniş bir coğrafyadaki otoriter ve hayli demode rejimlerin mezar kazıcısı oldu. Uzun, sıkıcı, klişe oldukları apaçık haber bültenlerinin yerini kısa, hareketli, görsellerle güçlendirilmiş sosyal medya paylaşımları almıştı. Açıkçası, demode propaganda, hızlı ve engelsiz sosyal medyaya yenilmişti.

Batı dışı ülkelerin kamuoylarını manipüle etmek için kullanışlı bir aparat işlevi gören sosyal medyanın İsrail’in bugüne kadar ustalıkla yürüttüğü propaganda çalışmalarına etkili bir darbe vurduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği üzere İsrail’in Batı kamuoyunu etkilemek üzere kurguladığı retorik özetle, “Yahudilerin binlerce yıl uzak kaldığı topraklara barış içinde yaşama ve diğer halklara da refah getirme niyetiyle döndüğü, fakat barışçı amaçlarla gerçekleşen bu dönüşün radikal ve saldırgan Araplar tarafından kabul edilmediği, terörü yöntem olarak kullanan Arapların ve onlara destek veren anti-semitik kesimlerin tek istekleri kendi tarihî topraklarında barış içinde yaşamak olan Yahudileri yok etmek istediği ve İsrail’in de zorunlu kaldığı için ve sadece kendisini savunmak üzere silahlı güce başvurduğu, İsrail’in ‘az gelişmiş ve şiddete eğilimli’ Ortadoğu ikliminde demokrasiyi ve uygarlığı temsil ettiği, İsrail’in Filistinli teröristlere ve destekçilerine yönelik mücadelesinin sadece kendisi için değil, aynı zamanda Batılı değerler ve demokrasi adına olduğu” klişesini hemen her düzlemde yinelemekten ibaretti. Bu propagandanın aslında gerçekte bağdaşmadığını, İsrail’in Filistin’e yönelik ayrımcı, işgalci, ırkçı ve temel insan haklarını ihlal eden sistematik bir terör politikası uyguladığını gören, bilen ve fark eden bir kesim yok değildi. Fakat iletişim imkanlarının kısıtlılığı, haber kaynaklarının bu retoriğe eğilimli ve kimi zaman açıkça İsrail’den yana olması sebebiyle insanların çoğunluğu ve özellikle de Batı kamuoyu, ancak alternatif bir haber ağına dönüşen sosyal medya sayesinde Filistin’de yaşananları tüm çıplaklığıyla görme fırsatı buldu. Son örnek üzerinden konuşacak olursak; sosyal medya sayesinde insanlık, Şeyh Cerrah’ta ve Kudüs’te yaşananların, terör gruplarının masum Yahudilere saldırması değil, İsrail’in hukuksuz bir biçimde Filistinli sivillerin mülklerine el koyması olduğunu, bunun da İsrail tarafından on yıllardır sistematik bir etnik ve kültürel arındırma politikası olarak uygulandığını gördü.

Burada bir parantez açıp ABD’de yaşayan Yahudilerin İsrail’e yönelik yaklaşımlarındaki değişime bakmakta fayda var. ABD’de yaşayan Yahudiler, özellikle de gençler arsında İsrail’in ırkçı uygulamalar sergileyen bir apartheid rejimi olduğu ve Filistinlere devlet terörü uyguladığı kanaatinin son yıllarda giderek yaygınlaştığı görülüyor. ABD’de yaşayan 30 yaş altı Yahudi gençlerde İsrail’e duyulan sadakatin gittikçe düşmesi, Yahudi gençler arasında İsrail’in politikalarına sahip çıkma mecburiyeti

hissetmeyenlerin ve hatta bu politikaları kıyasıya eleştirenlerin sayısının artması, ABD-İsrail ittifakını hayati bulan Yahudi organizasyonlarının yöneticilerini ve İsraili politikacıları derin bir kaygıya sevketmekte.

ABD'deki Yahudi diasporasındaki İsrail eleştirisinin artması, bu ülkedeki tartışmalarla ve yükselen ırkçılık karşıtı toplumsal dalgayla yakından alakalı. Bilindiği üzere George Floyd'un beyaz bir polis tarafından neredeyse kasıtlı sayılabilecek bir muameleyle öldürülmesi, ABD ile sınırlı kalmayıp bütün dünyaya yayılan ırkçılık karşıtı 'Black Lives Matter' hareketini doğurmuştu. Bu hareket kısa sürede, siyahlara yönelik polis şiddetine karşı çıkmakla sınırlı kalmayıp ırkçılığa yönelik toptan bir tepkiye evrildi. Geleneksel olarak Demokrat çizgiye eğilimli olan Yahudilerin, özellikle gençlerin bu hareketin etkin bir biçimde destekçisi olmaları, onları doğal olarak İsrail karşıtı bir çizgiye sürükledi. Nitekim kendisi de Yahudi olan Demokrat Partili Bernie Sanders, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısını ele alan ve New York Times'da yayımlanan yazısını 'Black lives matter' sloganından esinlenerek 'Palestinian lives matter' diye bitiriyordu. Aslında bu, İsrail propaganda mekanizmasının bütün çabasına rağmen Filistin'deki durumun hangi zeminde cereyan ettiğinin, İsrail rejiminin apartheid uygulamaları sergilediğinin anlaşılması bakımından önemli bir aşama olarak görülmelidir. Yani gün geçtikçe daha çok Amerikalı, gerçekleştiği coğrafya veya ülke neresi olursa olsun ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı çıkmak gerektiği hususunda bilinçlenmektedir. Kurbanı siyah olan beyaz ırkçılığına karşı çıkıp mağduru Filistinli Arap olan İsrail ırkçılığına/ayrımcılığına onay vermek, henüz herkes için olmasa bile birçok vicdan sahibi kimse için izah edilemez bir ikiyüzlülük olarak görülmektedir.

Mayıs ayında gerçekleşen İsrail saldırısına karşı Batı başkentlerinde ortaya çıkan kitlesel protestoların bir sebebi, sosyal medyanın saklanan gerçekleri ortaya koyması ise, bir diğer sebebi de Batı ülkelerinde yaşayan Müslüman nüfusun kendisini ifade etmek ve karar alma süreçlerine müdahil olmak hususunda geliştirdiği yetenekler ve eriştiği özgüvendir. Batılı ülkelerde yaşayan Müslüman topluluklar, kökenlerini ve inançlarını ihmal etmeden yaşadıkları ülkelerin aslı unsurları haline geldikçe, İsrail rejiminin ayrımcı ve ırkçı uygulamalarının niteliği hususunda kamuoyunu aydınlatacak bir eylemlilik içinde olabilmektedir. Tam bu noktada, Filistin meselesine İsrail propagandasına aldırış etmeksizin hakkaniyet ve vicdan çerçevesinden yaklaşan bazı Amerikalı ünlü isimlerin tavırlarını açıkça ortaya koymasını da önemli bir gelişme olarak kaydetmeliyiz. Filistin kökenli Bella ve Gigi Hadid kardeşler, Arnavut asıllı şarkıcı Dua Lipa, Pakistan asıllı müzisyen Zeyn Malik, ünlü kriket

Gün geçtikçe daha çok Amerikalı, gerçekleştiği coğrafya veya ülke neresi olursa olsun ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı çıkmak gerektiği hususunda bilinçlenmektedir.

oyuncusu Darren Sammy Filistinlilere, özellikle de Şeyh Cerrah sakinlerine açık destek vermişlerdir.

Bu noktada İsrail propaganda mekanizmasının en güçlü kozlarından birisi olarak sürekli olarak başvurduğu anti-semitizm meselesine de değinmekte fayda var. İsrail, kurulduğu günden itibaren on yıllar boyunca yürüttüğü politikalara ve Filistinlileri hedef alan şiddete yönelik her eleştiriye anti-semitizm ithamıyla yaftalama alışkanlığı içinde oldu. BM gibi etkisiz bir kuruluşun asgari eleştiri ve tespitlerini bile anti-semitizm parantezine alarak tanımayan İsrail'in bu tavrının belli ölçüde başarılı olduğu, muhalifleri sindirdiği söylenebilir. Fakat bu propagandada karşısında İsrail'in uyguladığı politikaları eleştiren kesimler, Siyonist politikalara ve İsrail'in apartheid uygulamalarına karşı çıkmanın anti-semitizm sayılmayacağı hususunda kamuoylarını belli ölçüde ikna edebildiler. İsrail'in son yıllarda anti-siyonist olmanın da anti-semitizm olduğu yönünde bir söylem ortaya koyarak bunu yaygınlaştırmaya çalışması aslında biraz da bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Şüphesiz ki Filistin meselesinin doğru anlaşılabilmesi, hukuka ve hakkaniyete uygun barışçı bir çözüme kavuşması için üstlenilmesi gereken birçok görev, atılması gereken pek çok adım vardır. Meselenin ekonomik, siyasi, askeri ve hukuki boyutları önemlidir, hayattır. Fakat Batı kamuoyunu Filistin meselesinin gerçek niteliği, İsrail'in apartheid rejiminin uygulamaları konusunda bilgilendirmek ve mobilize etmek de, çözümün ihmal edilemeyecek bir parçasıdır.

2021 Mayısında gerçekleşen ve İsrail'in sivilleri hedef alan saldırılarıyla daha da belirginleşen etnik ve kültürel arındırma politikalarından, işlenen suçlardan ve Filistinlilerin maruz kaldığı insanlık dışı muameleden dünya kamuoyu eskisine kıyasla artık daha çok haberdardır. Bu haberdarlıktan kolektif bir bilinç ve küresel bir tavır çıkarmak, sadece Filistin için değil, küresel barış için hayati önem taşımaktadır. Belki bu yolla, Ortadoğu'nun tek demokrasisi olduğu propagandasıyla Batı kamuoyunu manipüle edegelmiş İsrail'in apartheid uygulamalarına son verilerek Filistin meselesinde insani ve hukuki bir çözüme ulaşılabilir.

Kınanamayan Mezalim, İsrail Sorunu ve Batılı Ülkelerin Tutumu

MERVE BİRDANE

*Acı diyorum efendim,
O da evrensel olmalı
Bir çocuğun eline diken batsa;
İnsanoğlu yanmalı...*

Farid Farjad

İSRAİL -Filistin meselesi 100 yılı aşkın süredir Ortadoğu bölgesinin gündemini meşgul eden ve bölgede çatışmaya ve barışa dair anlatının baş öznesi konumunda olma özelliğini her daim koruyan bir meseledir. Bu konuyu, çatışma, anlaşmazlık gibi kavramlarla tanımlamanın sorunlu tarafları bir yana meselenin Batı dünyasında ele alınış şekilleri de her açıdan son derece problemlidir. Her ne kadar işgal siyaseti izleyen Siyonist zihniyet tarafından halksız bir toprak parçası olarak görülse de Filistin halkının kökleri binlerce yıllık bir geçmişe sahip Filistin topraklarına derin bir şekilde gömülüdür. Filistin'in hem dini ve kültürel açıdan ifade ettiği anlam hem de Doğu Akdeniz'deki jeopolitik konumu onu tarih boyunca önemli bir yer kılmıştır. Kendi bünyelerinde bir problem oluşturduklarını düşündükleri Yahudilerin bir yurt edinmeleri fikrinin tohumlarını atan Batılı ülkeler aslında Siyonizm fikrinin ortaya çıkmasında da önemli rol oynamışlardır.

Fransız İhtilali sonrası Batı Avrupa ve Rusya'da yaşayan Yahudilerin topluma entegrasyonu ile ilgili yaşanan sorunlar ve bu bölgelerde yaşayan Yahudilerin baskı ve çatışmalarla yüz yüze kalmaları Siyonizm'in siyasileşmesi sürecini de beraberinde getirmiştir. Yahudilerin Britanya'dan çıkarılması ve onlara yeni bir yurt verilmesi fikri anti-semitik bir uygulama olarak aslında siyasi Siyonizm fikrinin çıkış noktası kabul edilmektedir. Yahudilerin yaşadıkları bu bölgelerden uzaklaştırılmaları ile başlayan ve adına Aliyah (*yükseliş*) denen göç dalgaları 1882'den başlayarak günümüze dek devam etmektedir. Bu Siyonist ve yerleşimci

göç dalgaları aslında Avrupa sömürgeciliğine derinden kök salmıştır. Örneğin İngiliz sömürgecileri dünyanın büyük bölümünü “*terra nullius*” (hiç kimsenin toprağı) olarak görmüş ve Filistin topraklarının hahsız bir toprak olduğunu Filistinli halkın ise Arap dünyasının bir parçası olduğunu ileri sürmüşlerdir. 1897’de İsviçre’nin Basel kentinde toplanan ilk dünya Siyonist Kongresi ile Filistin topraklarında Yahudiler için bir vatan kurulması hedefi ile başlayan mesele 1917 Balfour Deklarasyonu ile ilk dönüm noktasını yaşamıştır. 1920’de İngiliz mandası olan Filistin topraklarında yasadışı göç ve yerleşimlerin artması ile ilk fiili çatışmalar başlamış ve halen devam eden bir probleme dönüşmüştür. Manda yönetiminin yaşanan çatışmaları çözmek için kurduğu komisyonların Siyonist amaçlara ters düşmesi nedeniyle problemin çözümü 1947’de BM’ye aktarılmış ve 181 sayılı karar ile Taksim Planı uygulamaya konmuştur. Bu karar sonucunda devlet olma yolunda bir meşruiyet kazandıklarını düşünen Yahudiler 14 Mayıs 1948’de İsrail devletini fiilen kurmuştur. İsrail devletinin ilanı ile bunun illegal olduğunu düşünen Arap devletleri (Mısır, Ürdün, Suriye, Irak, Lübnan) arasında yaşanan 1948 savaşı sonucunda İsrail topraklarını genişletmiş ve bu toprak kazanımı ve işgal politikası 1967 savaşında zirve noktaya ulaşarak İsrail devletinin resmi politikası haline gelmiştir.

İsrail’in 1948’deki ilanı Filistinliler için Nekbe yani felaket günü anlamına gelirken aynı zamanda Konstantin Zurayk gibi entelektüeller tarafından bir direniş bilinci de gelişmeye başlamış ve bu ortamda Yaser Arafat ve arkadaşları tarafından El Fetih kurulmuştur. Artık problem bir Arap-İsrail sorunu olmaktan İsrail-Filistin sorunu olmaya doğru evrilmeye başlamıştır. Tüm bu gelişmeler yaşanırken Batılı ülkelerin bu meselenin kökenindeki belirleyici etkileri bir yana İsrail’in işgalleri konusunda herhangi somut bir adım attıkları görülmemektedir. Filistin toplumunun Yahudi askeri saldırıları nedeniyle paramparça olması ve yaşanan kitlesel göçlerin neden olduğu mülteci krizini kınamak bir yana örneğin Amerika İsrail devletini ilk tanıyan ülke olmuştur. BM ise bu anlaşmazlıklara çözüm üretmekte her zaman yetersiz kalmıştır. Filistin ve İsrail arasındaki tartışmalarda arabuluculuk rolü üstlenmeye çalışan Amerika ve İngiltere gibi ülkelerin çabaları genelde Siyonistlerce şiddetle reddedilmiş ve Batılı ülkelerin bu topraklardaki çıkarlarının Siyonist yönetimle çakışmasının bedelini Filistin toplumu ödemek durumunda kalmıştır.

Batılı ülkelerin bölgedeki çıkarlarının Siyonist yönetimle çakışmasının bedelini Filistin toplumu ödemek durumunda kalmıştır.

Barişa dair atılan Oslo süreci gibi adımlarda arabulucu rolü üstlenen Amerika İsrail'in çıkarlarını ve Siyonist siyasetin savunuculuğunu yapmaktan öteye geçememiştir.

Amerika ile 1960'lardan itibaren ilişkilerini geliştiren İsrail artık kendisine bulduğu bu sağlam müttefiki ile günümüzde de Yahudi lobileri sayesinde Ortadoğu politikasını belirleyebilecek seviyede bir ilişki geliştirmeyi başarmıştır. Bu dönemde Avrupa Toplulukları (AT) Filistin-İsrail sorununu bir stabilizasyon ve güvenlik meselesi olarak görmüşse de Fransa ya da Almanya gibi ülkelerin tek başına bu soruna yönelik politikaları farklılıklar göstermiştir. 1971 sayılı Schuman Deklarasyonu AT'nin İsrail-Filistin meselesine dair ilk ortak bildirgesidir ve yıllar içinde benzeri girişimler devam etmiş ama sorunun çözümüne etkileri sınırlı kalmıştır. Bu dönemde Ortadoğu petrollerine bağımlılıkları nedeniyle bu meseleyi önemseyen Batılı ülkeler ABD tekeli kırma gayreti içinde olmuşlardır. Avrupa Birliği (AB)'nin kurulmasının ardından Filistin halkına maddi yardımlar yapılırken siyasi düzeyde çözüm üretilmemiştir. Bu süreçte ABD'den aldığı büyük ekonomik, askeri ve siyasi destekle İsrail orantısız güç kullanımına devam etmiştir. ABD önderliğinde 1978'de gerçekleştirilen Camp David süreci barişe dair atılan önemli bir adım olsa da sonuçları bariş getirmek bir yana yeni çatışmaları tetiklemiştir.

2000'li yıllarda İsrail ve Filistin arasında yaşanan problemlerin ana hatlarını oluşturan konular sınırlar, mülteciler, yerleşimler ve Kudüs özelinde şekillenmekte ve yaşanan şiddetin dozu ve ortaya çıkan insani kriz uluslar arası toplum nezdinde yetersiz kınamaların ötesine geçememektedir. Barişe dair atılan Oslo süreci gibi adımlarda arabulucu rolü üstlenen Amerika İsrail'in çıkarlarını ve Siyonist siyasetin savunuculuğunu yapmaktan öteye geçememiştir. Bu süreçte AB ise daha marjinal bir konumda kalmıştır. Filistin direnişinde El Fetih'in ardından Hamas hareketinin ortaya çıkması ile boyut değiştiren çatışmalarla İsrail'in yerleşim ve işgal politikalarını ve şiddetin dozunu arttırması ile barişe dair umutlar tükenmiş ve Batılı ülkelerin girişimleri de yine söylem düzeyinde kalmıştır. Hatta İkinci İntifada sürecinde Amerika İsrail'in şiddet politikalarının arkasındaki en önemli güç olarak sözde teröre karşı savaş politikasının ne denli ikiyüzlü olduğunu ortaya koymuştur. 2006 yılında Hamas meşru ve adil seçimlerde iktidar olarak Amerika'nın bölgeye "demokrasi ve bariş" getirme amacı güden Büyük Ortadoğu Projesi'nin darbe almasına neden olmuştur. 2009'da başbakan seçilen ve İsrail tarihinin en uzun iktidarda kalan siyasetçisi olan Benyamin Netanyahu'nun izlediği aşırı sağ revizyonist Siyonist siyaset koalisyon ortaklarının da desteğiyle iki devletli çözüme

asla yanaşmayan, yasadışı yerleşim politikasının, hukuksuzlukların ve şiddetin hızla devam ettiği bir dönem olarak ABD başta olmak üzere her daim batılı ülkelerin desteğini almayı başarmıştır. Barack Obama döneminde barışa dair atılan adımlar Filistin gerçeğini değiştirecek düzeyde olmak bir yana şiddet olayları tırmanarak devam etmiştir. Hatta Obama dönemi İsrail'in en fazla korunduğu dönem olarak nitelendirilmektedir.

İsrail'in tüm isteklerini en fazla yerine getiren Amerikan başkanı olan Donald Trump'ın iktidarda olduğu dönem İsrail için şimdiye dek hayallerin gerçeğe dönüştüğü dönemdir demek yanlış olmaz. Yönetime geçer geçmez ilk icraatı Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan etmek olan Trump daha sonra Filistinlilere UNRWA (*Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı*) tarafından verilen yardımları tamamen durdurmuştur. ABD'nin Tel Aviv'deki büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması, FKÖ'nün Washington ofisinin kapatılması, Golan Tepeleri üzerinde İsrail'in egemenliğinin resmen tanınması, işgal altındaki bölgelerdeki yasadışı yerleşimleri yasal kabul etmesi gibi kararlar ve en nihayetinde Filistin'in fiili varlığını neredeyse yok sayan Yüzyılın Barış Planı Trump dönemi İsrail-Filistin meselesinin geldiği noktayı gözler önüne sermiştir. İki devletli çözüm seçeneğinin tamamen raftan kalktığı bu süreçte diğer Batılı ülkeler iki devletli çözümü desteklediklerini belirten tepkileri kınama içeren söylemlerden öteye geçememiştir. Hatta Trump'ın Kudüs kararı ile ilgili olarak Emmanuel Macron kararın yanlışlığını vurgulasa da kınamanın kendisine düşemeyeceği gibi bir yorumda bulunmuştur. Angela Merkel ise kararı kınasa da İsrail'le özel ilişkilerine zarar gelmemesi gibi bazı nedenlerden ötürü dikkatli davrandığı görülmüştür. İki devletli çözümü destekleyen İngiltere bu karar konusunda endişelerini dile getirmekten öte bir adım atmamıştır. Bu süreçte Batılı toplumların konu ile ilgili tepkileri aktivistlerin ya da halk protestolarının ötesine geçememiştir. BM ve AB'nin problemlerin çözümüne dair önerileri çözüm üretmekten uzak yetersiz girişimler olarak kalmıştır.

İsrail-Filistin meselesi Donald Trump'ın ardından yönetime gelen Joe Biden'ın dış politika önceliklerinden olmasa da kendisini Siyonist olarak tanımlayan Demokrat Partili başkan Trump döneminde atılan radikal adımları değiştirecek bir girişimde bulunmayacak gibi görünüyor. Siyasi hayatının ilk dönemlerinden itibaren İsrail'e yakınlığı ile bilinen Amerikan başkanı Biden'ın iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra İsrail'in yasadışı yerleşim politikaları

Barack Obama döneminde barışa dair atılan adımlar Filistin gerçeğini değiştirecek düzeyde olmak bir yana şiddet olayları tırmanarak devam etmiştir.

Netanyahu'nun 12 yıllık iktidarından sonra başbakanlık koltuğuna oturan Naftali Bennet, Arap öldürmenin problem teşkil etmediğini düşünen bir zihniyete sahip ve Filistin'in varlığını reddediyor.

yüzünden Filistin'in Şeyh Cerrah mahallesinde 2021 yılının Mayıs ayında başlayan olaylar daha sonra Mescid-i Aksa'da İsrail polisinin gençlere saldırması ile tırmanarak bir şiddet sarmalına dönüştü. İsrail hükümetinin provokatif ve saldırgan tutumu Türk hükümeti başta olmak üzere birçok ülke tarafından şiddetle kınanırken ABD ve Fransa gibi ülkelerin kınama yapmamaları bu meselede aldıkları pozisyonu gözler önüne serer nitelikteydi. Arap Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi örgütlerin acil toplantılarla süreci önlemeye yönelik adımları ise yetersiz kaldı. Bu süreçten itibaren İsrail ordusunun ve aşırılıkçıların işgal altındaki Doğu Kudüs ve Batı Şeria'da Filistinlilere yönelik şiddet eylemleri tırmanırken Hollanda, Amerika ve İngiltere'de bu saldırıların son bulması için protesto gösterileri düzenlendi. Amerikan medyası Mescid-i Aksa protestolarında yaşanan şiddeti "çatışma" olarak lanse ederken Almanya herhangi bir kınama mesajı yayınlamadı. AB Yüksek Temsilcisi Borrell, Harem-i Şerif'te yaşananlara dair endişe duyduklarını dile getirirken tarafları eşit düzeyde değerlendiren ikircikli bir tutum takınmakla yetindi. Sonuç olarak İsrail'in Gazze'ye düzenlediği hava saldırılarında 66'sı çocuk 248 kişi hayatını kaybetti ve tüm bu süreçte Batı'dan gelen tepkilerde Demokrat Partili siyasetçiler ön plana çıkarırken AB'nin ve BM'nin bu meseleyi çözme kapasitesinin olmadığı artık iyice netleşmiş oldu. Demokrat Partili Rashida Tlaib, Ilhan Omar, Alexandria Ocasio-Cortez gibi Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatör Bernie Sanders gibi siyasi aktörler Biden'ı İsrail'in hukuksuz uygulamaları ve kullandığı orantısız şiddet karşısında her fırsatta eleştirmekte. Fransa, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde bazı aktivistlerin ya da sanatçıların kınamaları dışında siyasi düzeyde herhangi bir adım atılmak bir yana İsrail'i destekleyen tavırlar sergilenmesi İsrail'in işlediği suçlar karşısında herhangi bir yaptırıma uğramayacağını aşık etti ve Filistin halkı yaşadıkları zulmün son bulmayacağı çıplak gerçeği ile bir kez daha yüzleşti. Bu meselede Die Welt, BBC, AP(Associated Press), New York Times gibi medya organlarının işgali kınamak bir yana İsrail yanlısı tutum takındıkları görülmüş bulunmakla birlikte Amerikan medyasındaki İsrail taraftarlığı Yahudi lobilerinin medya ve siyasetteki etkinliğini de göstermekte. Hatta Amerikan medyasında Filistin'e destek yazıları yazarların nefret suçu soruşturmaları ile karşılaştığı bile görüldü. Bu süreçte Kanada ve ABD'nin İsrail'e silah satışlarının devam etmesi de meselede durdukları yeri gösterir mahiyette. Gelinen noktada İsrail'in ABD'ye özellikle ekonomik açıdan bağımlılığının

gitgide azalmasıyla siyasi etki gücünün zayıfladığı da yapılan yorumlar arasında. İsrail'in Brezilya, Macaristan, Hindistan gibi ülkelerle yaklaşması Siyonist işgal ve şiddet siyasetine tüm dünyadan yükselen tepkilere adeta sağır kalarak tüm hızıyla devam etmesi ileride işlenecek daha büyük insanlık suçlarının kanıtı gibi görünüyor. İsrail'in 1947'den bugüne hiçbir BM kararını tanımaması, uluslar arası toplumun tepkilerine kesinlikle kulak asmaması, Filistin halkının gördüğü zulümlerin son bulmasına dair umutları azaltıyor. İsrail'in son saldırıları neticesinde yüzlerce Filistinlinin hayatını kaybetmesi bir yana binlercesi yerlerinden edildi, okullar ve hastaneler zarar gördü, yıkımın ekonomik maliyetinin yaklaşık 600 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor ve Amerika'nın Filistin'e yapacağı 360 milyon dolarlık yardım sözünün yaraları sarmakta ne kadar etkili olacağı ise şimdilik meçhul.

İsrail'de yapılan son parlamento ve Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle yeni siyasi aktörlerin sahneye çıkması iki toplum arasındaki sorunların çözümü konusunda atılacak adımları da beraberinde getirecek. Benyamin Netanyahu'nun 12 yıllık iktidarının son bulmasıyla başbakanlık koltuğuna oturan Naftali Bennet Arap öldürmenin problem teşkil etmediğini düşünen bir zihniyete sahip ve Filistin'in varlığını reddediyor. Netanyahu'nun ardından iktidarın sahibi olan Bennet'in ilk icraatlarından biri Batı Şeria'daki Yahudi yerleşim birimlerine 33 binanın inşasını onaylamak oldu. İsrail'in işgal ettiği Batı Şeria'da 250'den fazla yerleşim biriminde 400 binden fazla Yahudi yerleşimci yaşıyor ve bu durum söz konusu bölgelerde yaşayan Filistinliler için hayatın gitgide zorlaşması anlamına gelmekte. Yasadışı yerleşimler konusunda Biden yönetimi endişelerini dile getirirse de henüz somut bir adım atmış bulunmuyor. İngiltere ve Fransa da bu mesele karşısında yalnızca kınama bildiren mesajlar vermekle yetindi. İsrail'in göreve yeni başlayan cumhurbaşkanı Yitzhak Herzog yaşanan son olaylar neticesinde Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ile bir diyalog girişiminde bulunurken Biden ve Batı dünyasının ise bu diyaloga nasıl bir destek vereceğini ise ilerleyen dönemlerde göreceğiz.

İsrail'in Son Dönem Güncel Politik Meselelerinin İsrail Sorununa Etkileri

TUBA ÖZTÜRK HOROZ

SON dönemde Şeyh Cerrah mahallesinde yaşayan ve aslında Birleşmiş Milletler kararıyla Doğu Kudüs'e yerleştirilmiş olan Filistinliler zorla evlerinden çıkarılmaya başlanmıştır. Bu duruma tepki gösteren Filistinliler ve İsrail polisi arasında Kudüs ve çevresinde başlayan çatışmalar ile İsrail'in iç politikasındaki gelişmeler arasında önemli bağlantılar bulunmaktadır.

Filistinlilerin Kudüs'ten çıkarılmasındaki temel hedef Kudüs'ün İsrail tarafından başkent ilan edilmesinin ardından bu bölgedeki Filistinlilerin başka yerlere sürülmesiyle Kudüs'ün demografik yapısının değiştirilmesi dolayısıyla Filistinlilerin Kudüs topraklarında hak iddia etmelerinin bu şekilde önüne geçilmesidir.

İsrail'in uzun süredir hükümet kurmakta başarısız olması siyasi partilerin özellikle iç politik meselelerde ne kadar derin ayrılıklar yaşadığının net göstergesidir. Fakat arka arkaya yaşanan seçimler, partiler arasındaki bu iç çekişmenin dozunu artırmakta diğer yandan da seçim vaatleri itibarıyla ilhakların onaylanması, yerleşimlerin artırılması gibi sert ve aslında uluslararası hukuka aykırı olan seçim vaatleri üzerinde neredeyse sağ ya da sol tüm partilerin uzlaşmasını sağlamış bulunmaktadır. Kudüs'ün ve diğer işgal edilen bölgelerin ilhakı en önemli seçim vaatlerinden birini teşkil etmektedir. Öyle ki oylarını artırmak isteyen partiler daha sert söylemler benimsemeye eğilimli olmuşlardır. Filistinlilerin tamamen aleyhine olan bu durum, seçimlerin ardından hükümetin kurulması için Arap bir partiye ihtiyaç duyulmasıyla, az da olsa değişmiş görünmektedir.

Kudüs'ün ve diğer işgal edilen bölgelerin ilhakı en önemli seçim vaatlerinden birini teşkil etmektedir.

Son seçimler sonrasında Netanyahu 4 Mayıs'ta koalisyon hükümeti kurmada başarısız olmasının ardından aldığı görevi Cumhurbaşkanı Rivlin'e geri devretmiş Rivlin ise hükümet kurma görevini 5 Mayıs'ta Yehş Atid (*Gelecek Var*) Partisi lideri Lapid'e vermiştir.

Bu gelişme sonrasında aşırı sağcı Yamina Partisi lideri Naftali Bennett'in koalisyon hükümeti kurmak için sağcı Başbakan Benyamin Netanyahu karşıtı bloğa katılacağını duyurmasıyla hükümetin kurulması ümidi doğmuştur. Ayrıca İsrail vatandaşı Filistinliler tarafından kurulan Filistin 1948 İslami Hareketi'nin güney kanadının siyasi uzantısı olan ve İsrail Meclisinde 4 milletvekili bulunan Birleşik Arap Listesi (*Ra'am*) lideri Mansur Abbas da bu koalisyona sıcak baktığı yönünde açıklamalar yapmıştır.

Dolayısıyla belki de ilk kez denge az da olsa Filistinlilerin lehine dönmüş ve hükümeti kuracak olan parti hükümeti kurabilmek için Birleşik Arap Listesi partisinin de taleplerini dinlemek durumunda kalmıştır.

Kendisini dışarıda bırakan bir koalisyonun kurulmasına imkânsız gözüyle bakan Netanyahu'yu ve onun tarafındaki isimleri bu gelişme oldukça endişelendirmiştir. Şeyh Cerrah'taki olaylara bu denli şiddetli ve sert bir şekilde karşılık verilmesinin ardında, Mansur Abbas'ı bu koalisyondan uzaklaştırmak dolayısıyla Netanyahu karşıtı bloğun koalisyon hükümeti kurmasını engellemek olduğu düşünülmüştür. Nitekim Aksa'daki gelişmeler sonrasında Mansur Abbas, koalisyon görüşmelerini şiddet olayları nedeniyle dondurduğunu belirtmiştir.

Netanyahu bu kolalisyonu engellemek için bütün kozlarını oynamıştır. On iki yıl süren başbakanlığı bitecek olan Netanyahu düzenlediği basın toplantısında Yair Lapid ile koalisyon hükümeti kurmak için çalışma yapacağını açıklayan Bennett'i, yüzyılın aldatmacasını gerçekleştirmekle suçlamıştır.¹ Ayrıca Netanyahu, Bennett ve Yeni Umut Partisi lideri Gideon Saar'a dönüşümlü başkanlık teklifinde bulunarak Bennett-Lapid önderliğindeki koalisyon hükümetinin İsrail'in güvenliği ve geleceği için tehdit teşkil ettiğini ileri sürmüştür.²

Yıllardır süren davalardan ve suçlamalardan Netanyahu'yu kurtaran tek şey iktidarda olmasıdır. Nitekim uzmanlar Mescid-i Aksa'da gerçekleşen saldırıların sebeplerini İsrail'in Kudüs üzerindeki hâkimiyetini gösterme çabası ve geleceği koalisyon görüşmelerine bağlı

Şeyh Cerrah'taki olaylara şiddetli ve sert bir şekilde karşılık verilmesinin ardında, Netanyahu karşıtı bloğun koalisyon hükümeti kurmasını engellemek olduğu düşünülmektedir.

¹ Netanyahu claims Bennett instigating 'the fraud of the century,' but can yet be thwarted, The Times of Israel, 30.05.2021.

² Koltuğu sallantıda olan Netanyahu'dan son dakika manevrası, Mustafa Deveci, Anadolu Ajansı, 30.05.2021.

İsrail iç siyasetindeki istikrarsızlık Filistin için somut ve makul adımlar atılmasını da zorlaştırmaktadır.

olan Başbakan Netanyahu'nun hükümet içindeki varlığını devam ettirme çabası olarak ifade etmektedirler.

Kendi siyasi istikbalinin koalisyon görüşmelerinin sonucuna bağlı olduğunu bilen Netanyahu, siyasi istikbalini korumak için ülkedeki toplumsal gerilimleri yükseltmekte ve ülkesini ateşe atmakta tereddüt etmemektedir. Birçok muhalif ismin belirttiği üzere Netanyahu'nun kendisi artık İsrail ulusal güvenliği için bir tehdit olmuştur.³

Fakat İsrail ile Filistinliler arasında ateşkes imzalanmasının ardından Birleşik Arap Listesi lideri Mansur Abbas, 8 partiden oluşacak koalisyon hükümetine katılmak için imza atmış dolayısıyla Netanyahu'nun engel olma çabası başarısız olmuştur.

Mansur, İsrail Kamu Yayın Kuruluşuna (KAN) yaptığı açıklamada, koalisyon hükümetinin kurulmasıyla ilgili anlaşmanın özellikle Negev bölgesindeki Arapların yararına birçok madde içerdiğini ve büyük bütçe tahsisleri olduğunu söylemiştir. İlk kez bir Arap partisinin, hükümete katılacağını belirten Mansur, "Zor bir karardı. Pek çok tartışma var ama biz hükümetin kurulması için iyi bir fırsat olduğuna inanıyoruz" demiştir.⁴

Ra'am'dan yapılan yazılı açıklamada ise Arapların yararına olacak büyük ve geniş kazanımlar karşılığında tarihi bir anlaşma imzalandığı değerlendirildi. Koalisyon anlaşmasının maddelerine ilişkin bilgi verilen açıklamada, İsrail Meclisinin 2017'de çıkardığı ve Araplara ait evlerin yıkım sürecini hızlandırmayı amaçlayan yasada 120 gün içinde değişiklik yapılmasının öngörüldüğü ifade edilmiştir.

Anlaşma maddeleri arasında ayrıca, Ra'am'ın Meclis İçişleri Komitesi ile Arap İşleri Komitesi başkanlıkları ve Meclis Başkan Yardımcılığı pozisyonunu üstlenmesi yer almaktadır. Aynı şekilde hükümetin kurulmasından sonraki 45 gün içinde Negev'deki 3 Arap köyünün, 9 ay içinde de diğer köylerin tanınması öngörülmektedir.⁵ Dolayısıyla Filistinliler bu işbirliği ile ilk kez taleplerine dair seslerini duyurma imkânı yakalamış görünmektedir.

13 Haziran tarihinde İsrail'de muhalif partilerin kurduğu koalisyon hükümetinin 120 milletvekilinden 60'ının desteğiyle güvenoyu almasıyla 12 yıllık Netanyahu dönemi resmen sona ermiştir ve yeni hükümet kurulmuştur. Bennett ve Lapid'in konuşmalarının ardından

³ Political Dysfunction Under Netanyahu Has Become a Threat to National Security, Haaretz, Judy Maltz, 06.01.2021.

⁴ Israel opposition parties agree to form new unity government, BBC News, 03.06.2021.

⁵ 'It's Possible to Do Things Differently': The Arab Kingmaker Who Joined Israel's Far-Right to Oust Netanyahu, Time, Orly Halpern and Kafr Qana, 11.06.2021.

Knesset'te kürsüye çıkan Netanyahu, rakibi Bennett'e yüklenerek kurulacak koalisyonu kısa zamanda yıkacaklarını ileri sürmüştür. Aslında bu beyanıyla koalisyonu yıkmak için elinden geleni yapacağını da açıkça ifade etmiş sayılabilir.

Bennett bu oylamayla 2 yıl sürecek başkanlık görevine 2023 yılında Lapid'e devretmek üzere görevine başlamıştır. Bu görev tesliminin ardından binlerce İsraili hükümetin kurulmasının ardından Tel Aviv'deki Rabin Meydanı'nda toplanarak "Bu ülke bizim, Netanyahu gitti, Netanyahu hapse" gibi sloganları atmışlardır. Daha sonra Tel Aviv'de Habima Meydanı'na doğru yürüyüşe geçerek kutlamalara gece yarısına kadar devam etmişlerdir.⁶ Bu eylemler her seçimde oy oranını yükseltmeyen aksine sürekli kan kaybeden Netanyahu'nun halk desteğinden ziyade elitlerin ve eski ABD başkanı Trump'ın desteğiyle bu kadar uzun süre yönetimde kaldığına da işaret etmektedir.

Şalom Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İvo Molinas sağ ve sol partilerin Netanyahu karşıtlığında birleşerek ilginç bir koalisyon oluşturdukları tespitinde bulunarak şöyle demiştir "Lapid ile birlikte hükümette yer alacak aşırı sağcı Naftali Bennett'in lideri olduğu Yamina Partisi, Batı Şeria'daki toprakların büyük bir kısmını İsrail'e katmayı programında geçiren bir parti. Bunun yanı sıra sol partiler de bu koalisyonda. Böyle bir koalisyonun ne kadar sağlıklı olabileceği konuşuluyor. Ama şu anda bütün bu aşırı sol ve aşırı sağ partilerin, Netanyahu'dan kurtulmuş olmanın motivasyonu ile detay sorunlara girmediği görülüyor. Hem sağda hem de solda 12 senedir iktidarda olan Netanyahu'ya karşı inanılmaz bir karşıtlık söz konusu." Molinas, bunun en önemli sebebinin de "Netanyahu'nun bu ülkede benden başka lider yok siz de benim altımda olacaksınız anlayışına sahip olması" olduğunu söylemiştir.⁷

Yeni hükümetin göreve gelmesiyle Filistinlilere dair bazı ılımlı açıklamalar gelmeye başlamıştır. İlk gününde Netanyahu'nun sırt çevirdiği Demokrat Parti'nin artık Beyaz Saray ve Kongre'yi kontrol ettiğine dikkat çeken Dışişleri Bakanı Lapid, kızgın Demokratları geri kazanmaları ve Avrupa'da İsrail'i eleştiren herkesi Yahudi karşıtlığıyla suçlamayı kesmeleri gerektiğini söylemiştir.

Kurulan yeni hükümetin Araplara karşı ırkçı söylemler kullanılmasına daha net tepkilerle karşılık vereceği söylenebilir.

⁶ Anti-Netanyahu protesters claim 'victory' on eve of new government vote, The Times of Israel, 12.06.2021.

⁷ Netanyahu, 12 yıl sonra iktidarı kaybetmek üzere: Arap partileri belirleyici oluyor, Turan Salcı, Sputnik News İvo Molinas röportajı, 01.06.2021.

İsrail siyaset ve diplomasi kadrolarında asker elitlerin baskınlığı devam ederken olumlu düşünmek için çok acele etmemek gerekir.

Lapid, ABD'deki Demokrat Parti'nin yanısıra komşu Ürdün ve Avrupa Birliği (AB) ile ilişkileri düzeltme sözü vermiş, İsrail'in Avrupa ile ilişkilerine değinirken *"Herkesin Yahudi karşıtı olduğuna dair bağırıp çağırmak bir politika ve çalışma planı olamaz"* vurgusunu yapmıştır.⁸

İsrail Dışişleri Bakanı Yair Lapid, aşırı sağcı Yahudilerin Doğu Kudüs'ün Şam Kapısı'nda düzenlediği 'bayrak yürüyüşü' sırasında ırkçı sloganlar atanları *"İsrail halkının yüz karası"* olarak nitelendirmiştir. İsrail Dışişleri Bakanı Yair Lapid, Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, *"Birinin eline İsrail bayrağını alıp diğer taraftan 'Araplara ölüm' diye bağırması anlaşılır şey değil. Onlar İsrail halkının yüz karasıdır"* ifadelerini kullanmıştır.⁹ Dolayısıyla yeni hükümetin Araplara karşı ırkçı söylemler kullanılmasına daha net tepkilerle karşılık vereceği söylenebilir.

Fakat hatırlanmalıdır ki şu anda başbakan olan Naftali Bennett eski bir binbaşısıdır. Altı yıl boyunca genelkurmay başkanlığı özel kuvvetler komutanlığı yapmıştır. En önemli isimlerin başında gelen ve Netanyahu hükümetinin savunma bakanı olan Benny Gantz yeni kurulan hükümette de savunma bakanı olarak görev yapmaktadır. Gazeteciler Benny Gantz'ın yeni başbakanın yemin töreninde Netanyahu'nun yanında oturarak ona *"Memleketi koruyacak olanı sen de ben de biliyoruz"* dediği gazeteciler tarafından yakalanmıştır. Dolayısıyla Gantz asıl etkili olanın savunma bakanıyla genelkurmay başkanı ve ordu olduğunu bu şekilde dile getirmiş bir nevi Netanyahu'ya güvence vermiştir. İsrail siyaset ve diplomasi kadrolarında asker elitlerin baskınlığı bu denli devam ederken olumlu düşünmek için çok acele etmemek gerekir.

Ayrıca İsrail ve Hamas arasındaki çatışma, dozunu düşürse de devam etmektedir. Gazze Şeridi bölgesine yönelik 10 Mayıs'ta başlayan İsrail saldırıları 21 Mayıs'ta İsrail ve Hamas arasında varılan ateşkesle sona ermiş, bu saldırılarda 66'sı çocuk, 39'u kadın olmak üzere 254 kişi hayatını kaybetmiş, 1948 kişi de yaralanmıştı. Fakat İsrail ordusu tarafından sosyal medya üzerinden yapılan açıklamada İsrail savaş uçaklarının Hamas'a ait bazı noktaları vurduğu ifade edilmiş, saldırının Gazze'den İsrail'e yangın çıkaran balonlar fırlatılmasına karşılık olarak gerçekleştirildiği söylenmiştir.¹⁰

⁸ Israel's Lapid, Herzog out to rehabilitate Israel's global image, Al Monitor, 15.06.2021.

⁹ Lapid condemns Flag march slurs: 'This is not Judaism and not Israeli', The Jerusalem Post, 15.06.2021.

¹⁰ İsrail'den Gazze'ye hava saldırısı, Anadolu Ajansı, 04.07.2021.

İsrail savaş uçakları Gazze'nin kuzeyindeki Beyt Lahiya beldesinde bir hedefi bombalamış, İsrail'in vurduğu hedefle ilgili henüz bilgi edinilemezken, İsrail ordusu Gazze'de Hamas'a ait roket fırlatma sahasının da yer aldığı askeri yerleşkelerin vurulduğunu açıklamıştır.¹¹

İsrail, koalisyon hükümetinin kurulmasının ardından da hala orantısız güç kullanmaya devam etmektedir. Yakın zamanda Batı Şeria'nın Beyta kasabasında Filistinlilerin İsrail'in yasa dışı yerleşim politikalarına düzenlediği protestoya müdahale etmiş ve 25 Filistinli yaralanmıştır.¹² Bu durumu koalisyondaki Arap partinin özellikle Doğu Kudüs'ün ilhakını durdurmakta çok etkili olamayacağı şeklinde okumak mümkündür.

İktidarı kaybeden Netanyahu ise başbakanlık koltuğundan zor ayrılacak ve durumu zor kabullenecek gibi görünmektedir. Boşaltması gereken başbakanlık konutunda ABD'nin eski BM Temsilcisi Nikki Haley ile İsrail İçin Birleşmiş Hıristiyanlar (CUFI) Başkanı John Hagee'yi burada ağırlamasının görüntülerini paylaşmış, Haley, Netanyahu'ya eski başbakan demesi gerekirken başbakan diye hitap ederek bir tweet atmış *"Başbakan Netanyahu ile vakit geçirmeye her daim değer biçilemez. Onun İsrail güvenliği ve refahına katkıları tarihi boyuttadır. Daha son sözünü söylemedi"* demiştir.¹³

Netanyahu kurulan bu yeni koalisyonun uzun süreli olmayacağını savunmakta ve koalisyonun başarısız olması, koalisyon ortaklarından bir kısmını yanına çekmek için elinden geleni yapmaya ve radikal söylemlerle ülkede kaos ortamı oluşturmaya çalışmaya devam etmektedir. İsrail iç siyasetindeki bu istikrarsız durum Filistin için somut ve makul adımlar atılmasını da zorlaştırmaktadır. Normalleşme anlaşmaları kapsamında İsrail'in Araplarla yapılan işbirliğinin Filistinlilerin lehine olmadığı düşünülürse koalisyonun çok küçük bir kısmını teşkil eden Ra'am'ın etkisinin ne kadar olacağı ya da bu koalisyonun ne kadar uzun ömürlü olacağı ise meçhuldür.

¹¹ İsrail savaş uçakları Gazze Şeridi'ne bomba yağdırdı, TRT Haber, 13.05.2021.

¹² İsrail güçleri, Batı Şeria'daki yasa dışı Yahudi yerleşim birimleri karşıtı gösteride 25 Filistinliyi yaraladı, Anadolu Ajansı, 16.07.2021.

¹³ Nikki Haley, Netanyahu and an Unprecedented Act of Chutzpah, Haaretz, Amir Tibon, 16.06.2021.

İsrail Sorununun Çözümü Mümkün mü?

DOÇ.DR. ELĐAR HASANOĞLU

DOSYA

İSRAİL SORUNU NEDİR?

HRİSTİYAN devletlerin Ortadoğu'ya yönelik politikalarının sonucu kurulan İsrail Devleti, bölgede 19 asır boyunca süregelen durumun değişmesi anlamına geliyordu. Yahudi meselesi Ortadoğu'da Siyonizm ile eşzamanlı olarak XIX. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkıp yaklaşık 150 yıllık bir maziye sahiptir. Bölgedeki işgal ve imha faaliyetleri ise Osmanlı'nın buradan çekilmesiyle eşzamanlıdır. O zamandan itibaren Batılı devletlerin arka çıktığı İsrail, bölgedeki varlığını giderek ileri boyuta taşımaktadır.

Ortadoğu'nun kadim halklarından olan İbraniler, M.S. 70'te Romalılar tarafından -geride hiçbir Yahudi kalmayacak şekilde- anayurtlarından sürülmüşlerdi. Bu sürgünü Yahudiler Büyük Sürgün, uzak diyarlardaki yaşamlarını da Büyük Diaspora olarak görürler. Onların bölgeye dönüşünü yasaklayan Roma yönetimi buradaki izlerini tamamen yok etme amacıyla asırlardır Yehuda olarak adlanan bu bölgeye İbranilerden önce burada yaşayan Filisti (*Peleştim*) kavminin adıyla Filistin ismi vermiştir. Yahudiler geri dönüş imkânına İslam fetihlerinin gerçekleşmesi sonucu M.S. VII. yüzyılın ortalarına doğru Müslümanlar sayesinde kavuştular. Ancak çeşitli sebepler dolayısıyla Yahudiler Filistin'e dönmeye mesafeli olmuş, buldukları yerlerde kalmaya devam etmişlerdir. Asırlar boyunca Yahudilerin bölgeye yönelik ilgileri seyrek ziyaretlerin ötesine pek geçmemiştir.

XVII. yüzyıldan itibaren İngiltere’de siyasiler, akademisyenler, din adamları gibi geniş yelpazeden etkin figürler tarafından Yahudilerin Filistin topraklarına yerleştirilmeleri ve devlet kurmalarına destek çağrılarını dile getirilse de Yahudiler bu çağrılara iltifat etmedi. Nitekim o dönemde bölgenin kudretli hâkimi olan Osmanlı Devleti’nin caydırıcı gücü nedeniyle bu söylemler hayal olarak kalmıştır. Toplu geri dönüşe yönelik asırlar boyunca devam eden bu mesafeli tutum, XIX. yüzyılın sonlarına doğru Yahudiler arasında Siyonizm akımının neşet etmesi sonucu değişmiştir. Dünyanın çeşitli noktalarında yaşayan Yahudilerin “*aliya/yükseliş*” diye adlanan göç dalgaları ile 1880’lerden itibaren Filistin topraklarına getirilme süreci uygulamaya konulmuştur. O sırada bölge Osmanlı’ya bağlıydı ve Sultan II. Abdülhamit, yaşanan göçlerin sıradan yerleşim faaliyeti olmayıp büyük bir proje olduğu bilinciyle yasalar çıkararak bu girişimi engellemeye çalışmıştır. Ne var ki büyük devletlerin Ortadoğu üzerindeki planları ve müdahaleleri ile Osmanlı’nın içerisinde bulunduğu enva-i çeşit sorunlar bir araya gelince devlet çöküş sürecine girmiştir. Osmanlı’nın zayıflaması ve ortadan kalkması süreci boyunca Filistin topraklarında Yahudi demografik varlığı göçler sayesinde belirgin ölçüde artmıştır. 1916’da Sykes-Picot Anlaşması, 1917’de Balfour Deklorasyonu ve aynı yılın sonuna doğru İngilizlerin Kudüs’ü işgali, çok zaman geçmeden Britanya Filistin Mandası’nın tesisi ve devam eden süreçteki diğer örnekler, yaşananlarda İngiltere’nin aktif rolünü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

1922’de Milletler Cemiyeti’nce tanınan Britanya Filistin Mandası’nda Yahudiler yönetim tecrübesi kazanma ve lokal vaziyetle tanışıp baş etme imkânı elde etmişlerdir. Birleşmiş Milletler 1947 taksim planındaki toprakların %57’sinin Yahudilere, %43’ünün ise Araplara pay edilmesi bölgedeki sosyolojik, tarihi ve demografik gerçekleriyle uyumsuz olsa da durum fiili olarak Yahudilerin lehine gelişmiştir. Kudüs’ün statüsü Lahey Sözleşmesi, 1947 BMGK kararı ve 1949 Lozan Konferansı gibi uluslararası anlaşmalarla güvenceye alınıp şehrin statüsü “*corpus separatum/bağımsız varlık*” olarak ilan edilmiş ve uluslararası toplumun kontrolünde olacağı netleşmişse de İsrail kural tanımaz tutum takınmıştır. 1948’de İsrail Devleti kurulunca Kudüs’ün batı yakasına konuşlanmış ve akabinde 1967’de doğu yakadaki sur içi Eski Şehir kısmını ele geçirmiş, 1980’de Kudüs Yasası ile Kudüs’ü İsrail’in “*ebedi ve bölünmez başkenti*” ilan etmiştir. Sadece Kudüs’le kalmayıp Filistin’in tamamını adım adım gasp eden İsrail, bununla yetinmeyerek komşu devletlerin toprakları hesabına da büyümeye devam etmiştir. Her ne kadar uluslararası kuruluşlar bu gelişmelere karşı kararlar almışlarsa da, İsrail fiili

*İsrail'in bu pervasızlığın
arka planında Batı
devletlerinin çifte
standartlı yaklaşımı göz
ardı edilmemelidir.*

olarak alan kazanmaya devam etmiştir. Özetle, kuruluş tarihinden itibaren günümüze değin İsrail'in bölge ülkeleriyle girdiği çatışmalar, gerçekleştirdiği yayılcılık faaliyetleri, takip ettiği ulusal ve uluslararası politikalar ve açıkladığı hedefler Ortadoğu'nun istikrarsızlaştırılması sonucunu doğurmuştur.

Zikredilen sebepler yüzünden bölge halkları İsrail'i kabullenmemiş, soyut ve somut düzlemde direnişlerle tavırlarını belirtmişlerdir. Özellikle Filistinliler ellerinden gasp edilen topraklarını savunmaya kalkışınca İsrail sivil veya savaşçı ayrımı yapmadan halkı orantısız güç kullanarak onları sindirmeye çalışmıştır. Öte yandan, bölge devletlerinin kendisine karşı mesafeli tavrıyla baş etmek ve bölgede etkin ve başat bir konuma gelmek için bir taraftan yüksek standartlarda teknolojik kazanımlarla öne çıkmaya çalışırken öte yandan bu amacına varmak için militarist yöntemlere sıklıkla başvurmuştur. Bu bağlamda uluslararası anlaşmaları hiçe sayarak ele geçirdiği topraklarda yerleşim birimleri inşa edip, hukuk tanımaz bir şekilde fiili durumu dayatmıştır. İsrail'in bu pervasızlığın arka planında Batı devletlerinin çifte standartlı yaklaşımı göz ardı edilmemelidir.

İsrail sorununun kökeni: Hristiyan Siyonizmi ve Batı'nın Ortadoğu politikası

Yahudiler asırlar boyunca Müslümanlar arasında huzurla yaşarken, Hristiyan yönetimler tarafından enva-i çeşit baskı ve eziyetlere maruz bırakılmışlardır. Ancak XVI. yüzyıldan itibaren Batı'da Yahudilere yaklaşım değişmiştir. 1453'te İstanbul'un fethi ve müteakip süreçte Osmanlı'nın Avrupa kıtasının içerilerine yönelik başarıları, Hristiyan batılı yöneticileri bu yeni durumla baş etmek için değişim arayışına sokmuş olmalı. Bu değişim arayışı neticesinde Hristiyan devletler Ortadoğu üzerinde kendi stratejik planlarını icra etme yolunda Yahudileri kullanışlı bulmuş, onlarla ortak çıkar üzerinden politikalar geliştirmeye koymuşlardır. Bunun yanı sıra, XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde Katolikliğe karşı ortaya çıkan Protestanlığın teolojik dayanak olarak Yahudi düşmanlığı üzerine inşa edilen Hristiyan geleneğini reddedip Yahudi geleneğini kabul etmesi, Avrupa'da Yahudi desteği bağlamında şartların değişeceğinin habercisiydi. Bu inanışa göre Filistin topraklarında Yahudilerin devlet kurarak kutsal mabedi yeniden inşa etmesi (*Restoration*), İsa Mesih'in yeryüzünde Tanrının krallığını kurmak amacıyla tekrar gelmesi (*ricat/parousia*) için ortam oluşturacaktır. Bu kabule göre Yahudilerin Filistin'de devlet kurmalarının desteklenmesi vazgeçilmezdi. İngiltere, Fransa, Almanya gibi Avrupa'nın güçlü devletlerinde bu söylemler giderek

yaygınlık kazanıyor ve özellikle devlet adamları ve toplumun kanaat önderleri tarafından destekleniyordu.

Bu doğrultuda özellikle ön plana çıkan Anglikan Kilisesi olmuştur. Literatürde Hristiyan Siyonizmi olarak bilinen doktrinlerin dile getirilmesi ve pratiğe dökülmesi doğrultusunda ilk adımlar İngiltere'den gelmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren İngiltere'de Yahudi yanlısı politika ağırlığını net bir şekilde hissettirmeye başlar. Yahudiler arasında Filistin diyarına dönüş fikri henüz mevcut olmadığı zamanlarda İngiltere'de devlet mahfillerinde, akademik çevrelerde ve din adamları arasında bu görüş savunulmaya başlamıştı. Yahudilerin "*vaat edilmiş topraklar*" üzerindeki iddialarını İngiltere'de gündeme getiren Canterbury mebusu Sir Henry Finch (öl. 1625), parlamentoda Yahudilerin Filistin'de devlet kurmaları konusunu ortaya atan ilk siyaset adamı ve yazardır. O, Yahudi devletin kurulmasının Tanrının amacı olduğunu ve bu devlete Hristiyan kralların da tabi olacağını belirtmiştir. İngiltere Birleşik Krallıklarının devlet başkanı Oliver Cromwell (öl. 1658) ve yandaşı Püritenler, kendilerini İbrani soyundan saymış ve Yahudi yanlısı pek çok icraatta bulunmuşlardır. Joseph Mede (öl. 1639), Peter Sterry (öl. 1672), Thomas Goodwin (öl. 1680) vs. gibi bu dönem İngiltere'sinin etkin ilmi ve dini figürleri Siyonist iddiaları savunmuşlardır. Devam eden süreçte de İngiltere'nin Filistin topraklarına yönelik ilgisinde Siyonizmi politik bir çizgi ve argüman olarak benimsediği bilinmektedir. Bu çizginin ürünü olarak 1838'de Kudüs'te açılan ilk yabancı sefaret, İngiltere sefaretiydi. 1839'da İskoçya kilisesi müfettişlerinden A. Kaith'in Filistin'i niteleyen "*halksız toprak için topraksız halk*" ibaresi, Siyonizm'in temel sloganıdır. Lord Palmerston (öl. 1865), Benjamin Disraeli (öl. 1881), Lord Shaftesbury (öl. 1885), David Lloyd George (1945) gibi İngiltere devlet adamları Yahudilerin Filistin topraklarında bir devlete sahip olması gerektiğini savunan ve bu doğrultuda Osmanlı sarayı nezdinde lobicilik faaliyetinde bulunan figürlerden bazılarıdır. Yahudiler arasında Siyonizm'in kurucusu olarak bilinen Theodor Herzl'in akıl hocası da bir İngiliz din adamı William Hechler (1845-1931) olmuştur. Herzl'e Siyonist ideler aşıl原因, onu devlet adamlarıyla irtibata geçiren Hechler'dir ve 1897'de Bazal'deki I. Siyonist Kongre'ye katılan Yahudi olmayan tek kişidir. Devam eden süreçte İngiltere'deki bu siyasi çizgi Sykes-Picot Anlaşması, Balfour Deklorasyonu, Britanya Filistin Mandası gibi ürünlerle Yahudilere bir devlet kurma imkânını sunmuştur. Özetle, İsrail Devleti'nin kurulması için fikri ve pratik ihtiyaçların İngiltere tarafından oluşturulduğu göz ardı edilmemelidir. Günümüzde ise bu rolü ABD'nin üstlendiği müşahade edilir. Bahusus önceki ABD başkanı Donald Trump İsrail işgaline meş-

Literatürde Hristiyan Siyonizmi olarak bilinen doktrinlerin dile getirilmesi ve pratiğe dökülmesi doğrultusunda ilk adımlar İngiltere'den gelmiştir.

*“Nil’den Fırat’a kadar
vaat edilmiş topraklar”
idesinin gerçekleşmesi
Ortadoğu coğrafyasında
birkaç devletin toprakları
hesabına Büyük İsrail’in
kurulmasına; Mısır,
Filistin, Lübnan, Suriye,
Ürdün, Suudi Arabistan,
Irak ve Türkiye’nin toprak
bütünlüğüne saldırı
anlamına gelir.*

ruiyet kazandırma doğrultusunda emsalsiz imkânlar sunmuştur. Uluslararası hukuku hiçe sayarak Aralık 2017’de Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıma ve büyükelçiliği Kudüs’e taşıma kararı alan Trump, Ocak 2020’de açıkladığı Asrın Anlaşması adlı proje ile BM kararlarını çiğnemiş ve Filistin tarafının kabul etmeyeceği bir taksim planı sunup iki devletli çözümü realitede baltalayarak fiili işgale yasal kılıf giydirmeye çalışmıştır. Kabul görmeyeceği baştan belli olsa da böyle bir projenin hazırlanması, ABD’nin ve onunla aynı çizgiyi paylaşanların konuya yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Hristiyan dünyasındaki tarihi dışlamadan kurtulmanın özlemiyle Yahudiler, kendilerine yaratılan imkânları değerlendirerek Siyonizm akımının idealleri doğrultusunda Filistin’e göçmeye başlamış ve devletleşmişlerdir. Ortadoğu’da Yahudilerin devletleşmesi Evanjelist Hristiyanlar için dini gereklilik olmanın ötesinde, Batı siyasi aklının bölgeye yönelik politikaları açısından da elzem olup ortak çıkarları temsil etmektedir. Nitekim halihazırdaki ABD başkanı Joe Biden’in yıllar önce dile getirdiği “Şayet İsrail olmasaydı ABD’nin bölgedeki çıkarlarını korumak için onu kurmamız gerekirdi” söylemini başkan seçildikten sonra da tekrarlaması, durumu özetlemektedir.

İsrail sorununun dinamiği: istikrarsız Ortadoğu

Yahudilerin Filistin’e göçü ve ardından yayılma faaliyetleri asırlardır bölgede mukim olanlarla sürtüşmelere sebep oldu. Hagana, İrgun, Lehi, Palmah gibi Yahudi paramiliter örgütler etrafa tedhiş saçarak köyleri ele geçiriyordu. Manda döneminde süren çatışmalar İsrail Devleti kurulduktan sonra da günümüze kadar devam etmektedir. İsrail kurulduğu tarihten itibaren günümüze kadar sürekli savaş hali içerisinde olmuştur. İşaret edilmelidir ki hem Filistin’in yerlileriyle hem de komşu devletlerle yapılan bu savaşlardan İsrail kazançlı çıkmış, onların topraklarını ele geçirerek sürekli büyümüştür. Günümüzde, 1948’de kurulduğu yüzölçümünün çok ötesinde boyuta sahip olan İsrail’in sınırları net olarak belli değildir. Zamanında BM tarafından Filistinlilere taksim edilen toprakları ele geçiren İsrail’in yayılmacılık faaliyetleri uluslararası örgütler tarafından kınansa da, özellikle ABD’nin desteği ile İsrail Filistin ve Suriye’den gasp ettiği topraklar üzerindeki fiili işgal durumunu hukuki boyutta onaylanmasını dayatarak kabul ettirmeye çalışmaktadır.

İsrail’in bölgedeki yayılmacılık faaliyetleri geçici büyüme amacı ve şartların gerekli kıldığı savunma politikasından ziyade, köktendinci politik çizginin dışavurumu olup Yahudi kutsal metinlerine dayanan “Nil’den Fırat’a kadar vaat edilmiş topraklar” idesini gerçekleştirmeye yö-

neliktir. Resmi devlet açıklamaları yalanlansa da, özellikle son yıllarda güçlenmiş köktendinci cemaatlerin politik temsilcileri bu doğrultuda söylemleri açıkça dile getirmekten geri durmadıkları gibi pratikteki uygulamalar da bunu ortaya koymaktadır. İşaret edilmelidir ki bu dini amacın gerçekleşmesi Ortadoğu coğrafyasında birkaç devletin toprakları hesabına Büyük İsrail'in kurulmasına; Mısır, Filistin, Lübnan, Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan, Irak ve Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saldırı anlamına gelir. Bunun için ise en temel zaruret, söz konusu devletlerin karşı koymayacak hale getirilmesi için türlü yapay sorunlarla zayıf düşürülmesi ve bilumum bölgenin istikrarsızlaştırılmasıdır.

Bu doğrultuda, 1982'de gazeteci ve stratejist Oded Yinon tarafından Dünya Siyonist Örgütü'nün Kudüs şubesinin yayın organı Kivunim Dergisi'nde yayınlanan, "Yinon Planı" adıyla meşhur olan "İsrail'in 1980'lerde Stratejisi" adlı strateji taslağı önemli ipuçları barındırmaktadır. Söz konusu taslakta İsrail'in bölgesel kudretli güç haline gelmesi için dış politika da pozitif sonuçlar doğuracak adımlardan bahsedilmekte, Ortadoğu'ya yönelik planlar ve stratejiler hakkında öneriler yer almaktadır. Yıllar sonra açıklanacak olan ABD'nin BOP projesiyle de uyum içerisinde olmasıyla dikkat çeken bu taslakta Ortadoğu'da petrol rezervlerinin ve enerji güzergâhlarının kontrolü, bölge ülkelerinin iç sorunlarının öğrenilmesi vs. gibi noktalar yer almaktadır. Taslak, İsrail için tehdit teşkil eden veya ileride etmesi beklenen devletlerin zayıflatılması için bölgedeki etnisite, din ve mezhep farklılıklarının çatışma alanlarına dönüştürülmesi, azınlıkların desteklenerek yeni küçük devletlerin oluşturulması, devletlerin arasına savaş sokulması ve bu yolla bölgenin istikrarsızlaştırılması gibi günümüzde yaşanmakta olan sorunları önceden haber vermektedir. Bu perspektiften bakınca bölgede PKK sorunu, İran-İrak Savaşı, Irak'ın parçalanması, Suriye'nin içerisinde olduğu durum, Müslüman devletlerin bir araya gelmesini engelleyecek husumetler, tarikat veya cemaat kisvesiyle kamufle edilen dini terör örgütleri vs. gibi hususlar manidar hale gelmektedir.

İsrail sorununun perdelediği temel meseleler ve çözüm imkânları

İsrail ile ilgili yukarıda söylenenler, bu konunun lokal ve münferit bir husus olmadığını, bilakis uluslararası siyasetle bilavasita bağlantıda olan çok bileşenli bir durum olduğunu ortaya koymaktadır. Hal böyleyken, sorunun çözümüne yönelik girişimlerin de buna muvafık biçimde sadece yerel bir sorun olmadığı, lokalden küresele pek çok dinamiğin harekete geçmesiyle mümkün olacağı izahtan varestedir. Nitekim gelişen 70 küsur yıllık süreç içerisinde birkaç kuşak doğma büyüme İsrail

illilerin olduğu ve onların vatan algısı dikkate alınınca, durumun daha çetrefilli hale geldiği aşikârdır.

Genel olarak ifade edilirse, sorunun çözüme kavuşması için olgu ve algı bağlamında her iki yönün doğru şekilde ele alınması, bu sorunun arkasında saklanma imkânına kavuşan temel meselelerin sümen altı edilmemesi için üzerine giderek İsrail sorununu bölgesel ve küresel komploların saklama argümanı niteliğinden kurtarmak gerekmektedir. Evvela meselenin doğal tarafı olan Filistin halkının ve yönetiminin organize tepki gösterecek düzeyde sosyal ve siyasal bağlarının kuvvetlendirilmesi ve girdikleri çatışmalarda köktendinci radikalizm ve terör algısı olarak yorumlanacak söylemler ve eylemlerden uzak durup modern dünyanın algılarını dikkate alarak davranmaları hususunda bilinçlenmesi, öte yandan İsrail'in uluslararası hukuka uymasını sağlamak olmazsa olmaz ilk adımdır. İsrail'in yaptığı askeri operasyonlar sırasında gerçekleşen insan ve hayvan hakları ihlallerine ve tarihi mekânlar vs. gibi dünya mirası mahiyetinde olan eserlerin imha edilmesine dikkat çekmek, bu doğrultuda uluslararası siyasi örgütleri ve STK'ları harekete geçirmek, meselenin sadece Müslüman Yahudi çatışması algısı sınırlarına hapsedilmeyip konunun insani yönünün öne çıkarılması, nitekim geleneksel medyanın yanı sıra sosyal medyanın gücünden faydalanmak günün elzem taleplerinden olup İsrail karşısında Filistinlilerin zayıflığını giderecek stratejilerden sayılabilir. Batı devletlerinin çifte standartlı tutumlarını sona erdirmeye zorlayacak girişimlerde bulunmak, Müslüman ülkelerin Filistin'deki gelişmelere kayıtsız kalmamalarını sağlamak, nitekim İslam İşbirliği Teşkilatı'nın konuyu geçiştirmemesini sağlayacak girişimlerde bulunmak sorunun çözümüne götüren uluslararası nitelikli adımlardır. Bunun yanı sıra İslam dünyasındaki STK'ların Kudüs'teki kutsal mekânlarının savunmasında organize hareket etmeleri, sadece bununla kalmayıp diğer inançtan olan ülkelerdeki STK'ların dikkatini buraya çekmeleri sorunun çözümü için sivil destek sağlayacaktır.

Uluslararası hukuka göre günümüzde Filistin topraklarının büyük kısmı İsrail'in işgali altındadır. Bu toprakları geri kazanma uğrunda izledikleri yöntem açısından Filistinliler arasında silahlı çözüm yanlıları olduğu gibi diyalog yanlıları mevcuttur. İlginçtir ki Filistinlilerin bir tarafta İsrail ile mücadeleleri devam ederken diğer tarafta da bu yöntem farklılığı yüzünden kendi aralarında birbirine düşmüş, parçalanmışlardır. Bu durum Filistinlileri İsrail karşısında sadece askeri olarak değil aynı zamanda siyasal ve toplumsal boyutta zayıf kılmaktadır. Farklı tezahürleri olan bu dağınıklık sadece İsrail'in işine yaramaktadır. Bu yüzden Filistinlilerin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları bir tarafa bırakıp

Uluslararası siyasi örgütleri ve STK'ları harekete geçirmek, meselenin sadece Müslüman Yahudi çatışması algısı sınırlarına hapsedilmeyip konunun insani yönünün öne çıkarılması, nitekim geleneksel medyanın yanı sıra sosyal medyanın gücünden faydalanmak günün elzem taleplerinden olup İsrail karşısında Filistinlilerin zayıflığını giderecek stratejilerden sayılabilir

siyasi birlikteliğin inşasına ve sosyal bağlarının geliştirilmesine odaklanmaları elzemdir. Siyasal ve sosyal açıdan bir arada olan Filistin halkının oluşturacağı direniş gücü, sadece İsrail karşısında kuvvetli bir yapı oluşturmakla kalmayıp uluslararası imaj ve imkânlar açısından da elverişli sonuçlar doğuracaktır. Mevcut durumda parçalanmış yapıda ve zayıf konumda olmak Filistinlileri dış devletlerin müdahalesine açık hale getirmektedir. Filistinlilere destek veriyormuş gibi görünen bu devletler aslında Filistinliler nezdindeki etkinliğini ve itibarını bölgesel rekabette öne çıkmak gibi dış politikada, kendi kamuoyunu yönlendirmek için iç politikada kullanmaktadır. Yer yer İsrail'i hedef göstermekle bu devletler kendi kamuoyunu yönlendirip krizlerle baş etmedeki başarısızlıklarını üzerlerinden savuşturmaktadır. Aşikârdır ki sorunları çözüyormuş gibi görünen ama gerçekte çözmeyen bu çizgi, Filistin halkının davasına kökten ve kalıcı çözüm sunmaktan uzaktır. İsrail sorunuyla baş etmek için Filistinlilerin dış müdahalelere fazla açılmadan, ulusal çapta sosyal olarak yekvücut olup birlikteliği tesis etmeleri elzemdir. İsrail karşısında direnebilmek için Filistinlilerin siyasi birlikteliğinin sağlayacağı faydalar sadece askeri boyutta başarılar getirmekle kalmayıp hem toplumsal bazda hem bölgesel bazda kazanımlar sağlayacaktır. Filistinlilerin bilimsel, kültürel vs. alanlarda öne çıkmaları, kendi alanında küresel üne kavuşmuş figürler üzerinden tanıtım imkânına kavuşmaları, İsrail gibi dini paradigmaları muhafaza ederken postmodern dünyaya tam anlamda ayak uydurmuş bir ülke olmaları, askeri seçenek de istisna olmadan fakat terör algısından uzak biçimde kendi topraklarını şartların gerekli kıldığı biçimde savunmaları, İsrail'in lehine cereyan etmekte olan mevcut şartları değiştirecektir.

Mevcut durumda romantik görünse de şiddetten arınma ve din eksenli çatışmaların sona erdiği bölgesel istikrar ve siyasi çözüm imkânlarının arttırılması, var olan sorunların çözüme kavuşması yolunda önemli katkı sağlayacaktır. Radikal dinci grupların toplumsal infiale ve çatışmalara sebep olan söylem ve eylemlerinin tahakkümü altına girme-yip devlet terörü uygulamaktan uzak durarak toplumdaki barış ortamının geliştirmek ve uluslararası hukuk gereği iki devletli çözüm doğrultusunda adım atmak, İsrail Devleti'nin sorumluluğudur. Buna mukabil, Filistin tarafı da yıllar boyu yaşanan tecrübeleri hesaba katarak sorunun çözümü adına kendilerine sunulan önerilerin değerlendirmesini doğru yapıp dış devletlerin savaşı uzatacak müdahalelerinden uzak durmaları ve uluslararası kamuoyunca terör olarak yorumlanacak eylemlerden uzak durmaları, gerginliğin düşmesi için önemli adım olacaktır. Çatışmasızlık ortamının sağlanması için her iki tarafça verilen bazı tavizler

Filistinlilere destek veriyormuş gibi görünen devletler aslında Filistinliler nezdindeki etkinliğinden ve itibarını bölgesel rekabette öne çıkmak gibi dış politikada, kendi kamuoyunu yönlendirmek için iç politikada kullanmaktadır.

Filistinlilere destek veriyormuş gibi görünen bu devletler aslında Filistinliler nezdindeki etkinliğinden ve itibarını bölgesel rekabette öne çıkarmak gibi dış politikada, kendi kamuoyunu yönlendirmek için iç politikada kullanmaktadır.

kısa vadede kayıp gibi görünebilse de bölgede huzurun hâkim olmasını, taşların yerine oturmasını sağlayıp uzun vadede hem Filistinliler hem İsraililer için gerçek kazanım anlamına gelmektedir. Aradaki farklılıkların çatışma unsuruna dönüşmemesi için tarafların birbirini yakından tanınması ve çözüm arayışında olması çözümü beraberinde getirecektir. Hayal dünyası ve vizyonu sadece Yahudi dini metinleriyle sınırlı kalan ve yeşiva (*din okulu*) dışında farklı bir dünyanın varlığına gözlerine kapatan bir Yahudi genç gibi; normal yaşam imkânlarından yoksun bırakılmış ve verdiği kayıplar yüzünden acıyla bilenmiş Filistinli bir gencin de bölgedeki huzur ve istikrarın teminine sunacağı pek bir katkı bulunmayacağı gerçeğinden hareketle, yeni jenerasyonun birbirinin varlığına saygı gösterecek, uluslararası hukuk gereği iki devletli çözümü kabul edecek ve bölgede barış ve huzur ortamının tesisine psikolojik olarak hazır olacak şekilde yetiştirilmesinin sağlanması kalıcı çözümün teminatı olacaktır. Yıllar boyunca yaşanan tecrübeler bölgede halkların birbirine düşmanlaştırılıp savaşın kaynaması için uygun zemin olduğunu ve bu yüzden askeri seçenek dışında geriye pek seçeneğin kalmadığını ortaya koymaktadır. Ancak bu uzun süreli savaşların Filistin halkına enva-i çeşit kayıplar yaşattığı gibi İsrail'in Yahudi toplumunu da yordduğu ve yıldırıldığı, savaş çığırkanlığı yapan siyasileri ve kanaat önderlerini sorguladığı ve hatta İsrail'i terk etmeye ittiği gerçekleri, askeri seçeneğin kalıcı çözüm getirmeyeceğini ortaya koymaktadır.

Varlığını kabul ettirmek ve Filistinlileri sindirmek amacıyla askeri tedbirlere başvurma hususunda İsrail'in pervasız olduğu müşahede edilmektedir. Kurulduğu günden itibaren Filistin halkı ve komşu Arap devletleri ile savaş halinde olan İsrail'e bu ortam, dezavantajlar ile birlikte avantajlar da sağlamaktadır. Orantısız güç kullandığı askeri operasyonları aklamak için meşruiyet imkânı sağlayan çatışma ortamı, ilginç bir şekilde İsrail'in siyasi, askeri, sosyal, teknolojik vs. pek çok açıdan avantaja dönüştürdüğü olgulardan sayılabilir. Geline nokta Arap düşmanlığı İsrail'deki pek çok siyasi ve sosyal krizi geri plana atıp güvenlik refleksiyle bir anda kenetlenmeyi sağlayan etken görevini görmektedir. Köktendinci radikal nüfus İsrail'de toplumun sınırlı bir kısmını teşkil etse de, bu kesimin temsilcisi olan STK ve siyasi grupların sesinin daha gür çıkıp çatışmadan yorgun düşüp birlikte yaşama sıcak bakan kesimleri susturması, güvenlik refleksiyle açıklanabilir. Bu bağlamda, Müslüman cenahın radikal Siyonistlerin elini kuvvetlendirecek söylem ve eylemden uzak durması, stratejik olarak doğru olacaktır. "*Kahrolsun İsrail*" ve benzeri sloganlar Müslüman kesimlerde İsrail'in pervasızlıklarına tepkisiz kalmamak ve dindaşları Filistinlileri yalnız bırakmamak adına

hissi bazda işe yarasa da, İsrail üzerinde etkin bir sonuç doğurmayıp radikalizme meşruiyet kazandırmak için kullanılması açısından elverişli görünmemektedir. İlâveten, devlet mekanizmasında savaş psikolojisinin hâkim olduğu İsrail, bu fobiyle baş etme adına ciddi yatırımlar sarf ederek ileri teknoloji ülkesi olmaya çalışmakta, zayıf noktalarını azaltmayı başarmaktadır. Kurulduğu yıldan günümüze kadar bu istikamette durmadan ilerleyen ve bu kazanımların sağladığı imaj, komşu Arap devletleriyle kıyasla İsrail'i bölgede başarılı bir pozisyona yerleştirmektedir. Bu ileri teknolojiyi türlü saldırgan projelerde (örneğin *Pegasus casus yazılımı*) kullanmak yerine bölge halklarıyla stratejik işbirliğine girmekle onların sempatisini kazanmayı hedefleyen ve uluslararası hukuka uyup, kendisine tahsis edilen toprakla yetinip işgal devleti imajına son vermeyi amaçlayan siyasi kesimlerin iktidar olması uzun vadede İsrail'in çıkarına olup köktendinci radikal Siyonistlerin iktidarı hem ülke hem bölge için risk doğurmaktadır.

Kurulma süreci göz önüne alındığında, İsrail'in Batı desteğiyle var olduğu ve binaenaleyh varlığını sürdürmede ilk başta batının bölgedeki çıkarlarını gözetmek durumunda kaldığı unutulmamalıdır. Bu bağlamda, İsrail'e batının Ortadoğu'daki çıkarlarının bekçisi rolü yüklenmiştir ve bu görevi içtenlikle yürütmesi için Yahudi dini doktrinler son iki asırda gelenekten farklı şekilde, Siyonist perspektiften yorumlanarak bu yorumla birlikte bir nevi İsrail rehin alınmıştır. Batı kendi hedeflerini Siyonizm doktrinlerinin katmanları arasına maharetle saklayarak dayatmasını başarmıştır. Öte yandan, pratikteki tecrübeden "*ortak düşman Müslüman*" teması üzerinden kader birlikteliği algısı oluşturulmuştur. İsrail batının Ortadoğu'daki çıkarlarını korumanın karşılığını, yaptığı hukuksuzluklara batının sessiz kalması ve destek sunmasıyla almaktadır. Bu bağlamda, bir taraftan batıdaki siyasi mahfillerin bölgedeki gelişmelere yönelik çifte standartlarını bırakmaya zorlayacak girişimler, üzerinde durulması gereken husustur. Batı devletlerinin ikili oynamasını sona erdirmek çok kolay olmayıp bu hususta özellikle STK'lar üzerinden istikrarlı politika geliştirmek sonuç almayı kolaylaştıracaktır. Siyasi mahfillerin gündemlerinden farklı gündeme sahip STK'lar insancıl sivil inisiyatiflerle hükümetler nezdinde baskı oluşturacak, ajandalarını belirleyecektir. 2014'te İsrail'in Gazze saldırısının ardından STK'ların baskısı Avrupa'daki hükümetleri Gazze'nin yeniden inşasında aktif rol almaya zorlarken öte yandan siyasi arenada da bu hükümetler nezdinde Filistinliler lehine ehemmiyetli kazanımlar doğurmuştur. Bu yüzden konunun din eksenli Müslüman Yahudi çatışması algısından çıkarılıp insanlık sorunu olarak sunulması ve uluslararası STK'ların ajandasında bu şekilde yer bularak

İsrail'in Batı desteğiyle var olduğu ve binaenaleyh varlığını sürdürmede ilk başta batının bölgedeki çıkarlarını gözetmek durumunda kaldığı unutulmamalıdır.

sürekli takipte kalınması şiddetin azalmasına katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda sosyal medyanın etkin şekilde kullanımının önemine de dikkat çekilmelidir. Sosyal medya sayesinde ülke sınırlarına hapsolmeden lokal sorunlara küresel destek temin etmek, konu üzerine çalışan STK'ları kolayca organize edebilmek ve küresel ölçekte bilinçlendirme yoluyla hedef odaklı çalışmalar yapmak mümkün olup faydalı sonuçlar sağlayacaktır.

Batının tavrının netleşmesi İsrail'i önemli destekten mahrum bırakınca sırtını batıya dayamayan İsrail daha sorumlu davranmaya yönelecektir. Öte yandan, batıya borçlanmayan İsrail'in atacağı adımlar da daha farklı olacaktır. İsrail toplumu Hristiyan batının Ortadoğu'daki maşası olmayı ve onların çıkarları doğrultusunda sorumluluklar yüklenmeyi kabul edecek bir yapıda olmayıp "ortak düşman Müslüman" algısı yüzünden, kendilerine destek sunan batıyla ilişkilerini savunma refleksiyle iyi tutmak zorunda kalmıştır. Asırların şahitlik ettiği Müslüman Yahudi yakınlığının bir anda hafızadan silinmesi, olağan bir durum olmayıp esasen Siyonizm ile birlikte araya düşmanlık tohumu serpilmiştir. Bu yüzden, aradaki müşterek birlikteliğe referansla tarihteki Müslüman Yahudi uyumu örnekleri üzerinden diyalog kurmak bölgedeki huzursuzluğu bitirecek önemli adımdır ve Filistinlilerle birlikte İsrail'in Yahudi toplumunun da huzura kavuşmasını sağlayacaktır. Şiddetin bitmesi için onu besleyen kanalları sonlandırma adına, İsrail ile diyalog ortamının geliştirilmesi elzemdir. Bu bağlamda İsrail'in görece savunma refleksiyle kendisine yönelik her türlü eleştiriyi reddetmek için enstrüman olarak kullandığı Antisemitizm olgusunun Müslüman dünyasında zemininin olmayıp Hristiyan dünyasının ürünü olduğunun ve yaşanan çatışmaların çıkış noktasının Hristiyan dini doktrinleri ve batı devletlerinin

çıkarları olduğunun dünyadaki ve İsrail'deki Yahudi topluma anlatmanın yolları bulunmalıdır. İsrail'in şiddetten uzak, barışçıl atmosfere yönelmesi batının bölgeye yönelik planlarını tehlikeye atacağı için olası bir yakınlaşma ortamının bir şekilde baltalanma ihtimaline karşın bu riski bertaraf etmeğe azami özen gösterilmelidir. Bu bağlamda, asıl organizatörü belli olmayan Müslüman radikal çetelerin İsrail'e saldırısı ve buna cevaben İsrail'in orantısız güç kullanması, bazı özel günlerde Yahudi köktendinci grupların galeyana getirilerek Müslümanların kutsal mekanlarına baskın düzenlemelerine Müslümanların tepkisine ve nitekim İsrail'in yerleşim yeri adı altında Filistinlilerin topraklarına ve taşınmazlarına el koyma girişimlerine karşı koyan Müslümanların savunma refleksiyle İsrail'in askeri yöntemlerle karşılık vermesi sonucunda ciddi çatışmaların çıkması sonucu lokal ve küresel kamuoyunda yüksek infialin üretilmesi en sık yaşanan örneklerden bazılarıdır ve şiddetin dinmemesi için adeta bilinçli bir şekilde oluşturulmuş etkenlerdir. Bu açıdan, oluşturulan yapıcı diyalog ortamı vasıtasıyla Batının pençesinden azat edilen İsrail'in, güçlü Müslüman devletlerin, örneğin Türkiye'nin sunacağı güvence ile şiddetten arınması olağan dışı değildir. Asırlar önce Yahudileri Hristiyanların zulmünden Osmanlı'nın kurtardığı gibi, günümüzde de İsrail sorununu çözmek de Türkiye güvenilir adrestir.

תקרא

CIHANNÜMA DERGİ

www.cihannuma.org

Hacı Bayram Mah. Haşimi (Kutlu) Sokak No. 12 Altındağ - ANKARA

@Cihannumader - Twitter / @cihannumader - Facebook / @cihannumader - Instagram / CIHANNUMA DERNEĞİ- YouTube